

Capoeira kao alternativna metoda rada s djecom u psihosocijalnom riziku

Križić, Katarina

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:627336>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-05**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

***Capoeira* kao alternativna metoda rada s djecom u psihosocijalnom riziku**

(Diplomski rad)

Studentica: Katarina Križić

Studij: jednopredmetna pedagogija

Mentorica: doc.dr.sc. Nataša Vlah

Rijeka, 2016.

Sadržaj

1.	UVOD	3
2.	PSIHOSOCIJALNI RIZIK	5
	2.1. <i>Definicija</i>	5
	2.2. <i>Djeca u psihosocijalnom riziku.....</i>	6
	2.3. <i>Poznati pristupi za djecu u psihosocijalnom riziku.....</i>	7
3.	POJAM I POVIJEST CAPOEIRE	10
4.	PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA	13
	4.1. <i>Dobrobit capoeire za pojedinca općenito.....</i>	13
	4.2. <i>Izvedbeni elementi capoeire u kontekstu dobrobiti osobe koja trenira.....</i>	16
	4.2.1. <i>Ples.....</i>	16
	4.2.2. <i>Glazba</i>	17
	4.2.3. <i>Borilačka vještina</i>	17
	4.3. <i>Terapijski učinci na djecu u psihosocijalnom riziku.....</i>	18
	4.4. <i>Programi utemeljeni na dokazima učinkovitosti.....</i>	21
	4.4.1. <i>Capoeira4Refugees</i>	21
	4.4.2. <i>The Capoeira Educational Youth Association</i>	22
	4.4.3. <i>Gigando per la paz</i>	22
	4.4.4. <i>Capoeira for peace</i>	23
5.	SVRHA, CILJ I ISTRAŽIVAČKA PITANJA	24
	5.1. <i>Svrha istraživanja.....</i>	24
	5.2. <i>Cilj istraživanja.....</i>	24
	5.3. <i>Istraživačka pitanja.....</i>	24
6.	METODOLOGIJA	25
	6.1. <i>Uzorak ispitanika.....</i>	25
	6.2. <i>Mjerni instrumenti i provedba istraživanja.....</i>	26

6.3. Način prikupljanja podataka.....	27
6.4. Etički aspekti istraživanja	28
6.5. Osobna iskustva u provođenju istraživanja	28
6.6. Obrada informacija	28
7. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I INTERPRETACIJA REZULTATA.....	30
8. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA	40
Sažetak.....	42
Summary	43
Literatura.....	44
Prilozi	49

1. UVOD

Odabir teme proizlazi iz vlastitog iskustva autorice unazad tri godine bavljenja *capoeirom*, uočivši na vlastitom primjeru pozitivne promjene (otvorenost, više samopouzdanja, lakše iskazivanje emocija). Također, imala je prilike upoznati djecu iz Češke koju su pomoću *capoeire* izdvojili iz geta i zajedno sa svojim voditeljima bili joj velika inspiracija te pokazali da postoji socijalni aspekt *capoeire* te potakli na sagledavanje istog s pedagoške perspektive. Budući da studira pedagogiju, bilo je neizbježno uvidjeti povezanost *capoeire* s pedagogijom, odnosno potencijal *capoeire* kao alternativne metode poučavanja te je prepoznati kao informalni oblik učenja (primjerice usvajanje portugalskog jezika te sviranje instrumenata koji se koriste u *capoeiri*), ali jednako tako i socijalnog učenja (stvaranje pozitivne slika o sebi).

Pedagozima kao stručnim suradnicima jedna je od osnovnih zadaća uvođenje inovacija, u skladu s čim je poželjno promišljati o mogućim alternativnim pristupima rješavanja određenih problema. Sukladno tomu, u ovom se radu predlaže korištenje *capoeire* kao alternativne metode rada s djecom i mladima u psihosocijalnom riziku jer postoje istraživanja koja daju argumente o pozitivnom djelovanju *capoeire* na ponašanje (Soares Bonfim, 2013; Luz Moura, De Brito Barboza i Moreira Antunes; 2012 i dr.). *Capoeira* je brazilska borilačka vještina koja u sebi sadrži elemente plesa, borbe i igre, a javila se u 16. st. na području Brazila (Capoeira, 2003). Danas se sve više koristi u radu s djecom i mladima u psihosocijalnom riziku, što potvrđuju programi diljem svijeta (*Gigando pela paz*¹, *Capoeira for peace*², *Binda capoeira*³, *The Capoeira Educational Youth Association*⁴), a njezin pozitivan utjecaj prepoznali su UNICEF i UNHCR. Posebno se ističe njezina dobrobit u jačanju samopouzdanja, tolerancije te kontrole ponašanja (Burt i Kent Butler, 2011). Ono što je posebno ističe upotreba je igre kao medija za razvijanje kompetencija te mogućnost uključivanja bez obzira na dob, spol i psihofizičke sposobnosti. Kako bi *capoeira* bila prihvaćena u struci (socijalnoj pedagogiji, psihologiji, pedagogiji i sl.) kao jedna od alternativnih metoda rada s djecom i mladima u psihosocijalnom riziku, ali jednako tako i s ostalom djecom i mladima koji se ne nalaze u riziku, javlja se potreba za provedbom većeg broja istraživanja kako bi se u većoj mjeri dokazao njezin pozitivan učinak.

¹ <https://www.facebook.com/gingando.pelapazhaiti/?fref=ts>

² <http://ponabana.com/capoeira-for-peace/?lang=en>

³ <http://capoeira4refugees.org/>

⁴ <https://ceyassociation.wordpress.com/>

Cilj diplomskog rada je kroz izjave trenera *capoeire* dobiti uvid u njihovu perspektivu prihvaćanja, učinaka i preporuka treniranja *capoeire* na djecu i mlade u psihosocijalnom riziku. Diplomski rad bit će strukturiran u dva osnovna poglavlja. Prvi dio odnosit će se na teorijski dio (definiranje *capoeire* te prikaz rezultata provedenih istraživanja o utjecaju *capoeire* na djecu i mlade). Drugi dio obuhvatit će prikaz empirijskog kvalitativnog istraživanja gdje će se koristiti tematska analiza za obradu podataka.

2. PSIHOSOCIJALNI RIZIK

Govoreći o psihosocijalnom riziku, najprije treba utvrditi rizične čimbenike koji dovode do rizika te, naposljetku, dovode do psihosocijalnog rizika. U tekstu koji slijedi bit će prikazana definicija rizičnih čimbenika kako bi se vidjelo iz čega proizlazi psihosocijalni rizik.

2.1. Definicija

Kako bismo razumjeli što je psihosocijalni rizik, treba definirati što su rizični čimbenici koji dovode do psihosocijalnog rizika. Mrazek i Haggerty (1994:127, prema Bašić, 2009:170) definiraju rizične čimbenike kao *karakteristike, varijable ili opasnosti koje ako su prisutne za određenog pojedinca, postoji veća vjerojatnost da će on, prije nego netko drugi iz opće populacije, razviti poremećaj*. Kirby i Fraser (1997, prema Bašić, 2009:170) tvrde da su to *bilo koji utjecaji koji pojačavaju vjerojatnost prvog pojavljivanja poremećaja, napredovanja prema veoma ozbiljnom stanju te podupiranja problematičnih uvjeta*. Izvori rizičnih čimbenika raznoliki su i kod svake osobe postoje različiti okidači za rizično ponašanje. Naime, postoje tri vrste rizičnih ponašanja: poveznici, prediktivni čimbenici te kauzalni čimbenici (Bašić, 2009). U ovom radu fokus će biti na prediktivnim čimbenicima koji najbolje opisuju skupinu koja se nalazi u psihosocijalnom riziku. Yoshikawa ističe kako (1994, prema Bašić, 2009) postoje tri prediktivna čimbenika za delikvenciju⁵, a to su oni čimbenici koji su usmjereni na dijete, na obitelj te na kontekstualne čimbenike. U prediktivne čimbenike ulaze biološke karakteristike djeteta (npr. djeca koja su rođena s različitim oštećenjima, Downov sindrom, cerebralna paraliza). Stilovi roditeljstva, konflikti, zlostavljanje djeteta pripadaju čimbenicima koji su usmjereni na obitelj, dok socio-ekonomski uvjeti obitelji, nasilje u zajednici i kriminalitet čine kontekstualne čimbenike. Slično ovome, Bronfenbrennerova ekološka teorija razvoja (Bronfenbrenner, 1994) objašnjava kako na djetetov razvoj veliki utjecaj imaju mikrosustav (obitelj, škola), mezosustav (odnos između mikrosustava, egzosustav (susjedi, proširena obitelj) i makrosustav (kultura i subkultura).

Sameroff i Gutman (2004, prema Bašić, 2009) proveli su istraživanje gdje dobiveni podaci ukazuju da postoji odnos između slabijeg kognitivnog i socio-emocionalnog razvoja djece, te mladih i rizičnih čimbenika kao što je slabiji socio-ekonomski status. Pri tome je utvrđeno deset čimbenika koji se smatraju odgovornima za slabiji kognitivni i socio-emocionalan

⁵ Delikvencija se određuje kao *sva ona ponašanja koja obuhvaćaju kriminalitet, ali i sva ostala kažnjiva djela u određenom pravnom sustavu*. (Horvatić, 1994: 5 prema Krstić, Ž.Lj., 2014)

razvoj djeteta, a neki od njih su stresni životni događaji, loš status manjine, minimalna majčina edukacija i drugi.

2.2. Djeca u psihosocijalnom riziku

Poznato je kako danas postoji niz faktora koji utječu na način života (svjetska ekonomska politika, ratovi, ekološke katastrofe i dr.). Možda je jedan od najznačajnijih faktora ekonomska kriza koja za sobom povlači niz ostalih prepreka. Naime, nedostatak materijalnih sredstava predstavlja značajan rizik za pojavu niza psihosocijalnih rizika za djecu te članove djetetova mikrosustava (Ajduković i Laklija, 2014). Sokač (2014) tvrdi kako se problemi kod djece razvijaju zbog nedovoljne podrške i zaštite u obitelji, školi ili široj zajednici.

Sve navedeno može imati značajan utjecaj i posljedice na djecu i mlade, posebice na njihov emocionalni, socijalni i psihološki aspekt jer dovodi do izloženosti psihosocijalnom riziku. Vezano uz izloženost navedenim rizicima, Koller Trbović i Žižak (2012:54) ističu kako *su danas djeca nervoznija, nestrpljivija, depresivnija, nesretnija, nezainteresiranija, da je sve više neurorizične djece, djece s teškoćama u razvoju, teškoćama u učenju, više je problema s koncentracijom, samokontrolom, hiperaktivnošću, kao i s pasivnim poremećajima.*

Kod djece koja su u psihosocijalnom riziku postoji mogućnost razvoja poremećaja u ponašanju⁶ i antisocijalnog ponašanja⁷. Naime, Utting, Monteiro i Ghate (2007) navode kako su logitudinalne studije u Sjedinjenim Američkim Državama pokazale da djeca s poremećajem u ponašanju imaju veće predispozicije da postanu antisocijalni. Kazdin (1997) navodi kako je kod mladih s poremećajima u ponašanju visoka vjerojatnost da će iskazati slabe međuljudske odnose, što dovodi do smanjenja socijalnih vještina s vršnjacima i odraslima te može dovesti do odbijanja vršnjaka.

Pincham, Bryce, Kokorikou, Fonagy, Pasco Fearon (2016) u svom radu navode kako su mladi koji žive u riziku najčešće oni koji žive u stresnom okruženju koje proizlazi iz siromaštva, nasilja u zajednici i trauma, a što dovodi do širokog spektra ponašajnih teškoća.

Saževši što se događa kod djece i mladih koji se nalaze u psihosocijalnom riziku, dolazi se do određenih nuspojava izloženosti riziku:

⁶ Poremećaji u ponašanju određuju se kao *ono ponašanje koje je štetno i/ili opasno i za osobu koja se tako ponaša, i za njezinu okolinu te ponašanje koje zbog toga zahtijeva dodatnu stručnu i/ili širu društvenu pomoć radi uspješne socijalne reintegracije takve osobe* (Uzelac, 1995 prema Meščić – Blažević, 2007: 302-303)

⁷ Antisocijalna ponašanja Rutter, Giller i Hagell, (1998 prema Vrselja, 2010: 146) definiraju kao *ponašanja koja su nužno socijalno neprihvatljiva i kojima se krše (ali nije uvjet!) pozitivni pravni propisi.*

- poteškoće u ponašanju
- poteškoće pri izražavanju emocija
- gubitak kontrole
- isključivanje iz vršnjačkih skupina
- eksperimentiranje s opojnim sredstvima
- agresivno ponašanje
- školski neuspjeh.

Uzevši u obzir navedeno, psihosocijalni rizik uvjetovan je biološkim karakteristikama djeteta i/ili proizlazi iz zajednice u kojoj se dijete nalazi (obitelj, škola, kultura, religija), a počinje se razvijati kada dolazi do pomanjkanja potpore te nedostatka preventivnih programa.

2.3. Poznati pristupi za djecu u psihosocijalnom riziku

Danas su u znanostima i disciplinama kao što su pedagogija, psihologija i socijalni rad poznati različiti pristupi djeci u psihosocijalnom riziku. Koller-Trbović, Nikolić i Dugandžić (2009) napominju kako postoji niz intervencija koje su usmjerene pružanju pomoći i podrške pojedincu i njegovoj obitelji u svladavanju životnih izazova i prepreka na optimalan način.

Kako bi se omogućio zdravi razvoj mlade osobe, Catalano i Hawkins (1996, prema Bašić, Ferić Šlehan, Kranželić Tavra, 2007) navode kako je važno da se ona veže s važnim osobama iz njezinog okruženja, a postoje tri zaštitna procesa koja vode ka tomu:

- pružanje mogućnosti za aktivno uključivanje u različite socijalne grupe
- razvoj vještina koje omogućuju uključivanje
- prepoznavanje i stvaranje prilika za korištenje tih vještina.

Žižak (2010) u svojoj knjizi *Teorijske osnove intervencija; socijalno-pedagoška perspektiva* navodi osnovne modele intervencije za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju, a oni su sljedeći:

- *Medicinski model (koji se dijeli na klinički i terapijski podmodel)*

Ovaj model jedan je od prvih korištenih u radu s poremećajima u ponašanju. Fokus je na emocijama i međuljudskim odnosima, a ponašanja se promatraju kao nusproizvod patološke neravnoteže.

- *Bihevioralni model*

Model koji se temelji na postavkama biheviorizma koje je postavio ruski psiholog Ivan Pavlov. Bihevioralni model polazi od toga da se ponašanje uči, bilo da se radi o prihvaćenim ili neprihvaćenim oblicima ponašanja usvojenih temeljem prethodnih životnih učenja i iskustava. Ovaj model koristi funkcionalnu procjenu ponašanja tako što se utvrdi kada se javlja neprihvatljivo ponašanje, u kojem intenzitetu te koji su izvori potkrepljivanja neprihvatljivih ponašanja. Ovdje značajnu ulogu imaju osobe (često su to odgajatelji i učitelji) koje provode mnogo vremena s djecom i mladima, koji mogu utjecati na njihovo oblikovanje ponašanja. Metoda koja se najviše koristi u ovom modelu trening je socijalnih vještina.⁸

- *Alternativni (dijeli se na grupno-interaktivni, razvojni i sistemski) model*

Ovaj model javlja se paralelno s bihevioralnim, kao alternativa medicinskom modelu. Najznačajnija su tri eklektička podmodela.

Grupno-interaktivni ima naglasak na odnosu među vršnjacima, ali ne izdvaja ulogu ostalih na oblikovanje ponašanja.

Sistemski model usmjeren je na obitelj, a ne samo na pojedinca. Na ovom modelu temelji se obiteljska terapija, a polazi od toga da je obitelj ta koja treba pomoć i koja se treba mijenjati, a djetetovi problemi u ponašanju simptomi su disfunkcionalne obitelji.

- *Eklektički (psihosocijalni, psihoedukativni i multisistemski) model*

S obzirom da postoji niz pristupa rješavanju problema u ponašanju, eklektički ili pluralistički sažima praktičnost svih teorija, identificira ključne elemente različitih teorija ili modela te stvara jedinstven pristup rješavanju problema.

Psihosocijalni model govori nam kako pojedinac zbog problema socijalne prilagodbe koja proizlazi iz psihološke i/ili socijalne komponente traži pomoć.

Psihoedukativni model spaja različite modele ili strategije u svrhu zadovoljenja različitih potreba djece s poteškoćama.

Multisistemski model objašnjava kako su problemi pojedinca i obiteljski problemi višestruko određeni te, sukladno tome, intervencije trebaju uzeti u obzir teorije o ljudskom ponašanju.

⁸ Trening socijalnih vještina je model kojim se usvajaju socijalne vještine, naučeni oblici ponašanja koje usvajamo od najranijeg djetinjstva i koji se mijenjaju tijekom odrastanja (Ferić, Kranželić Tavra, 2003).

Kroz *capoeiru* se prožima nekoliko navedenih modela. Grupno-interaktivni model izražen je zato što grupa ima veliki značaj, čini cjelinu koju vodi iskusniji capoeirist, a grupa pruža modele ponašanja i podrške. Drugi, možda najbliži *capoeiri* je psihoedukativni model. Naime, *capoeira* koristi različite metode i pristupe rada jer rad nije usmjeren samo fizičkom aspektu već i usvajanju pravila ponašanja, usvajanju vještina sviranja instrumenata i pjevanja, osvještavanju značenja neverbalne komunikacije.

Područja i opći ciljevi socijalno-pedagoških intervencija koje navodi Žižak (2010), a koji se mogu pronaći i u *capoeiri* su:

- pedagoško područje (povećanje općih kompetencija), što bi gledano u *capoeiri* bilo usvajanje vještina sviranja instrumenata, pjevanja, usvajanje stranog jezika, razvoj grube i fine motorike,
- socijalno područje (razvoj sposobnosti za socijalnu integraciju i participaciju) je ono područje posebno izraženo u *capoeiri* jer osoba usvaja vještine komunikacije neverbalnim putem, razvija se multikulturalnost, a postoje i projekti u svijetu (npr. *Binda capoeira*) koji koriste *capoeiru* radi uključivanja osobe ili skupine ljudi koji su zbog određenog razloga u manjini ili predstavljaju rizičnu skupinu (npr. nacionalne manjine, ekonomski problemi, krizna područja)
- korekcijsko područje (rješavanje problema i sukoba, zaštita i integracija) koje se u *capoeiri* također ističe, a posebno u novije vrijeme kada se *capoeira* koristi kao alat za promociju nenasilja i kao metoda za nenasilno rješavanje sukoba (jedan od primjera je projekt *Tribo moderna*⁹)
- terapijsko područje (otklanjanje smetnji, osamostaljivanje, povećavanje kvalitete života) u *capoeiri* može biti vidljivo usred duljeg prakticanja *capoeire*, čime se razvija samostalnost te mogućnost vođenja treninga.

Važno je da pristupi i preventivni programi koji se provode u fokus stave dijete i njegovu obitelj, da budu individualizirani (nije moguće da svima odgovara samo jedan pristup), da se aktivno uključi u zajednicu (uzevši u obzir karakteristike zajednice) te da se usmjeri na ishode (Bourdeaux, 2008, prema Ajduković i Laklija, 2014).

⁹ Projekt koji je započeo u gradu Zaprešiću, vodi ga capoeira grupa Amazonas, a koristi capoeiru kao alat za promociju tolerancije i nenasilja (http://www.czmz.hr/novi_czmz/tribo-moderna/)

3. POJAM I POVIJEST *CAPOEIRE*

Odrediti *capoeiru* teško je jer ona za svakog predstavlja neki drugačiji koncept, borilačku vještinu, način života, borbu s elementima plesa.

Početak *capoeire* nije u potpunosti istražen te postoje različite teorije koje govore o njenom postanku. Nažalost, njezin nastanak još uvijek predstavlja svojevrsan misterij zato što postoji samo nekoliko sačuvanih dokumenata iz tog vremena, a njeno istraživanje odvija se sporo (Capoeira, 2003). *Capoeiru* su osmislili robovi koji su došli iz Afrike pa se danas postavlja pitanje radi li se o izvornoj brazilskoj vještini ili vještini koja potječe iz Afrike. U svakom pogledu, afrički korijeni utjecali su na njezino stvaranje i prenosili se s generacije na generaciju. Od vremena nastanka pa do danas prošla je vlastitu evoluciju, od toga da je bila medij, odnosno način ekspresije stavova robova spram tadašnjeg zakona, do danas kada se definira kao brazilska borilačku vještinu s elementima plesa, borbe i igre. Život robova opjevan je u pjesmama i pričama *capoeire*. Njihov način života i borba za slobodom su priče s kojim se mogu poistovjetiti djeca i mladi u riziku. Veliku ulogu u razvoju i promociji *capoeire* imao je *mestre* (učitelj, onaj koji ima najviše iskustva i znanja) Bimba, pravim imenom Manoel dos Reis Machado, koji je 1937. godine pokrenuo *capoeira* školu, a smatra se i ocem nove škole *capoeire* pod imenom *capoeira regional* (Capoeira, 2002). U Europi, osim što promovira afro-brazilsku kulturu, *capoeira* je danas jako dobro prihvaćena kao atraktivan sport, a njome se stvara društvena harmonizacija, posebno kada se održavaju radionice (okupljanja *capoeirista* uglavnom su međunarodnog karaktera i okupljaju učitelje *capoeire* iz cijelog svijeta).

Downey (2010:7, prema Stephens i Delamont, 2014) definira *capoeiru* kao *life-transforming physical education*, naglašavajući promjene u načinu učenikova hodanja, padanja, disanja, stajanja, plesanja te orijentacije u prostoru.

Uredbom koju je donijelo Ministarstvo kulture Brazila, od 15.7.2008. godine¹⁰ *capoeira* je službeno priznata kao dio kulturne baštine, a uredbom iz 26.11.2014. godine *roda de capoeira*¹¹ (krug, *Slika 1*) je na devetoj sjednici Međuvladinog odbora za očuvanje nematerijalne kulturne baštine UNESCO-a proglašena nematerijalnom kulturnom baštinom.

¹⁰ http://portal.iphan.gov.br/uploads/ckfinder/arquivos/certidao_roda_de_capoeira.pdf

¹¹ http://www.unesco.org/new/en/brasil/ia/about-this-office/single-view/news/capoeira_becomes_intangible_cultural_heritage_of_humanity/#.V0N7ADWLTIU

Capoeira je danas globalizirani dio afro-brazilske kulture i folklora. Osnovna karakteristika *capoeire* je ta da predstavlja igru koja se temelji na improvizaciji i kreativnosti samih capoeirista. Igra (*jogo*) predstavlja najvažniji element *capoeire* koji se upotpunjuje glazbom (*bateriom*-glazbeni sastav; *Slika 2*) uz tradicionalne instrumente te zborom (*coro*) koji pjeva pjesme na portugalskom jeziku. Element igre je od posebnog značaja jer je poznato da pedagozi i mnogi drugi stručnjaci (npr. psiholozi, edukacijski rehabilitatori) naglašavaju kako je igra jedan od najboljih medija za učenje. Osim već navedene igre, improvizacije i kreativnosti, neverbalna komunikacija ima značajnu ulogu u *capoeiri* jer se na nju oslanjaju igrači u *rodi* kako bi pokušali pročitati govor tijela i predvidjeti kretanje drugog igrača.

Capoeira je izrazito kompleksna vještina koja ima svoja nepisana pravila, a u današnje vrijeme postoje i različiti oblici, odnosno škole *capoeire*. Danas su najpoznatije *capoeira angola*, *regional* i *contemporânea capoeira*, a razlikuju se u načinu izvođenja, ritmu glazbe te po povijesti i tradiciji koja stoji iza njih.

Nekoliko osnovnih informacija koje će olakšati shvaćanje cjelokupnog koncepta *capoeire* slijedi u nastavku. Kao što je već prethodno navedeno, *capoeira* predstavlja igru dvaju igrača kojima cilj nije ozlijediti protivnika već izbjeći njegove udarce pomoću kretnji ili drugih udaraca, a najveći naglasak je na samoj igri. Također, važno je da se igrači kreću u ritmu koji svira *bateria*. Igra se odvija u *rodi* (krugu) koju čini *bateria* (capoeiristi koji sviraju instrumente) te ostali capoeiristi koji čine *coro* (zbor) pjevajući i plješćući daju *axe* (energiju) igračima u *rodi* (krug u kojem se odvija igra). Osnovni instrumenti su *berimbau* (*Slika 3 i 4*), *atabaque* (*Slika 5*) te *pandeiro* (*Slika 6*). *Mestre* je najveći rang u *capoeiri* koji predstavlja učitelja koji, osim izuzetne izvedbe kretnji, ima vještinu sviranja svih instrumenata, pjevanja, poznavanja povijesti i filozofije *capoeire* te kompetencije potrebne za poučavanje drugih. Gumze (2014) napominje kako je *mestre* taj koji prenosi znanje, iako prenošenje znanja može biti obostrano. Uglavnom stariji i iskusniji prenose znanje mlađima i/ili manje iskusnima, no ponekad i učenik preuzima ulogu učitelja od kojeg učitelj jednako tako može naučiti. Onaj iskusniji capoeirista treba se prilagoditi okretima i udarcima učenika i time usvaja nova generacijska znanja i vještine.

Tekstovi pjesama koje se pjevaju u *capoeiri* često su edukativnog karaktera jer pričaju o povijesti brazilskog naroda. Jedan od važnijih događaja u životu capoeiriste je *batizado* (krštenje), kad mu je pružena mogućnost, igrajući s višim rangovima, pokazati što je usvojio,

kao neka inicijacija, a kasnije capoerista polaže za viši stupanj gdje dobiva špagice¹² višeg ranga (*troca de cordas*). Radionice capoeire izrazito su važne i često su međunarodnog karaktera. Njihova dobrobit je u tome što kod capoeriste razvija svijest o drugim kulturama, različitostima, a time razvija i toleranciju, što predstavlja važne aspekte razvoja osobe. Mnogi capoeristi uspoređuju *capoeiru* sa šahom jer je potrebno predvidjeti pokret protivnika. Takav način strateškog mišljenja evoluirao je od prvotnih otpora capoerista kao robova do capoerista marginalizirane skupine društva.

¹² Špagica predstavlja uže u boji, a simbolični je prikaz razine na kojoj se nalazi capoerista (nemaju sve grupe špagice, a i boje špagica se razlikuju). Sličnu praksu ima i borilača vještina karate gdje koriste pojaseve.

4. PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA

U nastavku teksta slijede informacije koje prikazuju dobrobit *capoeire*, za pojedinca općenito te njezin učinak na djecu i mlade u psihosocijalnom riziku. O dobrobitima *capoeire* na djecu i mlade u psihosocijalnm riziku svjedoče programi i projekti koji se provode diljem svijeta, a samo neki od njih prikazani su na kraju poglavlja.

4.1. Dobrobit *capoeire* za pojedinca općenito

Soares Bonfim (2013) u svojem radu ističe pozitivne učinke *capoeire*. U svojoj filozofskoj praksi, Carneiro (1977, prema Soares Bonfim, 2013) navodi kako *capoeira* određuje i oblikuje građanina kroz svoje principe, vjerovanja i pravila, a *roda* (krugu kojem su dva igrača okružena ostalim capoeiristima) i *bateriom* (*capoeira* glazbenici) je demokratsko mjesto u kojem se ističu pjevač, publika općenito te igrači koji ne moraju nužno biti dobri u *capoeiri*, no svi jednako sudjeluju. Također, spominje kako nema diskriminacije s obzirom na spol, društveni status, rasu ili vjeru, što potvrđuje da je riječ o mjestu jednakosti među ljudima - dovoljno je biti capoeirist i osjećati u krvi izričaj afro-brazilske umjetnosti.

Practiciranje *capoeire* utječe na boljitak i razvoj osobe, ali i cijele skupine/grupe jer *roda* predstavlja vrstu suradnje u kojoj je, da bi se postignuo dobar *axé* (pozitivna energija), potrebna dobra suradnja i usklađenost zbora koji prati ritam svirača, a osobe koje igraju da prate ritam zvuka i pjesme. Svoju ulogu *capoeira* je pronašla kao sudionik u procesu odgoja za građanstvo, radeći s ljudima iz različitih klasa (ubrajajući pritom različite starosne dobi i osobe s povećanim potrebama) (Carneiro, 1977 prema Soares Bonfim, 2013).

U *capoeiri* postoji jedna vrstu etike, a to je etika mješovite rase te etika kreativnosti koja promiče humanost, kako navodi Soares Bonfim (2013). Prema njemu, s obzirom na to da etika *capoiere* dolazi iz prošlosti, ocrtava u sadašnjosti i u jednom procesu drugosti, skicira profil budućnosti u kojoj više nema čovjeka znanja, već ljudskosti: zaigrane, lucidne i odgovorne koja promiče oslobađajući i kreativan život.

Također, *capoeira* predstavlja veliku kulturnu raznolikost i mogućnosti za učenjem. Ističu se elementi istočnjačkih borilačkih vještina, očuvanje kulturne baštine i simbolizam crnačkih robova koji su osmislili niz tjelesnih izričaja koji ocrtavaju njihovu obranu i oslobađanje. U tom pogledu, *capoeira* nudi mnoge mogućnosti za oblike natjecanja, javnih nastupa, za učenje

i vrednovanje kulture, promatrajući ponašanje i početnika i naprednog igrača (Soares Bonfim, 2013).

Sukladno gore navedenom, Luz Moura, De Brito Barboza i Moreira Antunes (2012) navode kako bavljenje *capoeirom* predstavlja bogat pedagoški proces utemeljen na principima obrazovanja koje oslobađa. U tom smislu, tematizacija *capoeire* pojavljuje se kao mogućnost približavanja kulturnim i etničkim izričajima.

Iório i Darido (2005, prema Luz Moura, De Brito Barboza i Moreira Antunes, 2012) ističu kako *capoeira* u školi ima pedagoške ciljeve, odnosno mogućnost poučavanja društvenih i povijesnih vrijednosti koje pomažu pri izgradnji građana te pri razvijanju karaktera uz fizičke, društvene i kognitivne aspekte. Također, može poticati multikulturalne stavove u školi, na taj način suzbijati predrasude i širiti mogućnosti međuljudskih odnosa, razumijevanja sukoba i različitih tjelesnih izričaja. Autori također navode terapijsko djelovanje *capoeire* jer proizvodi hermeneutičke situacije za iskustvenu interpretaciju (u svom dramaturškom i teatralnom smislu), za aktualizaciju (akcija-reakcija) mogućnosti bivanja koje su čovjeku svojstvene. Osim toga, nudi mogućnosti za ostvarenje potencijala osobnog rasta i razvoja. Kako bi se *capoeira* uvela u škole, autori navode argumente u korist *capoeire*: razvoj i poboljšanje motoričkih vještina i drugih vještina povezanih s kulturnim nasljeđem, te socijalnih i pedagoških vještina koje se mogu razviti uključivanjem *capoeire* u školski kurikulum. Nadalje, Luz Moura, De Brito Barboza i Moreira Antunes (2012) ističu sljedeće prednosti *capoeire* koje su pronašli u literaturi (Iório, i Darido, 2005; Lussac, 2010; Santos i Barros, 1999; Silva i Heine, 2008; Cruz, 2006; Sestari i SÁ, 2005): psihomotorni, kognitivni i emocionalno-socijalni razvoj, razvoj fizičkih i izvedbenih sposobnosti, poboljšanje zdravlja, nadogradnja muzikalnosti, mentalnog stanja, kvalitete života i općeg blagostanja. Silva (2006, prema Luz Moura, De Brito Barboza i Moreira Antunes, 2012) tvrdi da *capoeira* pomaže u formaciji građana, što pogoduje formiranju osobe kao društvenog bića.

Ribeiro Palhares (2007) u svom članku *Educação e cultura popular: inclusão social pela capoeira* spominje kako bi sport mogao biti alternativan način socijalne inkluzije i edukacije te, sukladno tome, predlaže *capoeiru* koja kroz pokret, umjetnost i glazbu može pogodovati stjecanju kulturnih i obrazovnih vrijednosti te promicanju socijalne inkluzije. Nadalje, navodi kako *capoeira* podrazumijeva neka obilježja inherentna potrazi za užitkom, kao što su igra, improvizacija, fintiranje (pokušaj nadmudrivanja drugog capoeirista). Također, spominje kako

od predškolskog do srednjoškolskog obrazovanja *capoeira* može osim fizičkog aspekta omogućiti:

- proizvodnju istraživačkih radova i tekstova;
- organizaciju seminara koji se odnose na čitanje reportaža iz novina i časopisa;
- izrada radova tjelesnog i ritmičkog izražavanja;
- kazališne izvedbe dijelova povijesti *capoeire* ili života starih majstora;
- izrada koreografija folklornih običaja, kao što su *puxada-de-rede* (insceniranje rada ribara i njihovih obitelji uz napjeve slavljenja i nade), *maculele* (ples sa štapovima i indijansko-ratničkim figurama, koje predstavlja rituale nekog plemena), *samba de roda* (tradicija geta koja predstavlja veselje i *malandragem* brazilskog naroda);
- izradu glazbenih instrumenata (*berimbau*, *pandeiro* i *atabaque*), čak koristeći alternativni/reciklirani materijal;
- formiranje glazbenih skupina, npr. fanfare i orkestri, s elementima *capoeire*;
- sudjelovanje u pjevanju, uključujući stvaranje pjesama;
- *roda capoeire*, s njenim ritualima i osnovama;
- stvaranje kulturnih festivala *capoeire* uz izložbu proizvedenih materijala s nastave (tekstovi, pjesme, instrumenti, kazališna djela, koreografije), radionice i predavanja pozvanih majstora.

Campos (2001) piše kako *capoeira*, osim što razvija fizičku spremnost ili kondiciju, utječe na aerobni i mišićni sustav te stimulira hrabrost, samopouzdanje, samopoštovanje, suradnju i utječe na razvoj osobnosti. Green (2009) je u svom istraživanju, u kojem je dio posvetila utjecaju *capoeire* na žene, primjetila da je kod žena došlo do povećanja samopoštovanja kao rezultat treniranja *capoeire*. Također, ispitanice su potaknute da se uključuju u stupanje u kontakt s drugima iz svoje grupe i izvan nje, da zauzmu voditeljsku poziciju u svojoj školi *capoeire* te da vjeruju u sebe. Ona im pomaže da se osjećaju pouzdano i snažno te da se izraze kroz glazbu i pokret.

Filozofija *capoeire* polazi od toga da osoba ne smije dopustiti da je nadvlada ljutnja i dovede do agresije. Soares Bonfim (2013) u svojem radu ističe kako učitelji *capoeire* vjeruju da je neuspjeh na samom početku dio *capoeire*. Naime, ako se bojimo probati nove stvari, nove pokrete, nikada nećemo napredovati, a ova filozofija se može prenijeti u svakodnevni život. Ako nešto pokušamo i ne uspijemo, valja se podignuti na obje noge i hrabro krenuti naprijed (*quem nunca cai não é capoeira*, što znači onaj koji nikada nije pao, nije pravi *capoeirista*).

4.2. Izvedbeni elementi capoeire u kontekstu dobrobiti osobe koja trenira

Budući da je *capoeira* često definirana kao borilačka vještina koja sadrži elemente plesa i glazbe, u odlomcima koji slijede opisane su dosadašnjim istraživanjima utvrđene dobrobiti prakticiranja *capoeire* kao borilačke vještine.

4.2.1. Ples

Često se događa, kada kažete da trenirate *capoeiru*, da osobe ili ne znaju što je to ili kažu da je to „onaj ples“. Kao što je već prije navedeno, robovi su borilačku vještinu prikrili elementima plesa i glazbe jer je bila zabranjena. S obzirom na to da *capoeira* sadrži elemente plesa, zanimljivo je promatrati utjecaje i dobrobiti plesa na djecu i mlade. *Plesni odgoj specifični je oblik estetskog odgoja koji je moguće povezati s drugim odgojno-obrazovnim i rehabilitacijskim, odnosno terapijskim područjima pa je nužno da pokret i ples, kao prvobitni izraz neverbalne komunikacije, postane dostupan svakom djetetu te tako doprinosi njegovom fizičkom, afektivnom, kognitivnom, kreativnom i socijalnom razvoju* (Škrbina, 2013:186). Škrbina (2013) je u svojoj definiciji plesnog odgoja naglasila važnost neverbalne komunikacije koja je izrazito važna i u *capoeiri*, a kroz koju se neverbalna komunikacija razvija. Sam ples ima niz dobrobiti za tijelo i um osobe. Dolazi do razvijanja kinestetskog senzibiliteta, osvještavajući doživljaje koje izaziva tijelo u pokretu potiče se stvaralački pristup pokretu i plesu, a kreativno izražavanje i komunikacija putem plesnog pokreta razvijaju smisao za estetiku pokreta, koncentraciju, opservaciju i pamćenje, potiču djecu na međusobnu suradnju pokretom (Janković, 2000, prema Škrbina, 2013:186). Tomac-Rojčević i Vrhoci (2007, prema Škrbina, 2013) navode dobrobiti uključivanja djece u plesne aktivnosti, a to su mogućnost razvoja moralnih kvaliteta, formiranje snažne volje i karaktera te pozitivnih crta osobnosti. Također, spominju kako se *pravilnim organiziranjem i usmjeravanjem djece na plesne aktivnosti mogu se smanjiti pojavljivanja društveno neprihvatljivog ponašanja* (Tomac-Rojčević i Vrhoci, 2007 prema Škrbina, 2013: 189). Fizičkom aktivnošću, kod djece se razvija, kako navode Tomac-Rojčević i Vrhoci (2007 prema Škrbina, 2013: 189): *inicijativa, samostalnost, pouzdanost, upornost, odlučnost, točnost, preciznost, hrabrost, discipliniranost, savjesnost, prijateljstvo, solidarnost, potpomaganje, osjećaj dužnosti i odgovornosti, poštenje.*

4.2.2. Glazba

Glazba ima značajnu ulogu u *capoeiri*, zapravo, mnogi će capoeiristi reći kako je ona neodvojivi dio *capoeire* te da je glazba ono što je čini posebnom. Kako ples, tako i glazba ima pozitivan utjecaj na razvoj djece i mladih. *Glazba pomaže pri definiranju identiteta i upravljaju interpersonalnim odnosima* (MacDonald i sur. 2002, North i Hargeveres, 1999 prema Škrbina, 2013: 147) te je *vrlo jaka na razini socijalne grupe jer olakšava komunikaciju za koju više nisu potrebne riječi, potiče dijeljenje emocija i podržava razvoj grupnog identiteta* (Hallam, 2006 prema Škrbina, 2013: 147). Kao što je već navedeno, pjesme u *capoeiri* nose svoju priču, one starije prenose emocije capoeirista koji su živjeli u robovlasničkim vremenima, a kroz koje su izražavali svoje nezadovoljstvo, svoja promišljanja i svoje nade. Da pjevanje ima utjecaj na naše tijelo, opuštajući ga ili osnažujući ga, piše Škrbina: *Zvuk utječe na tjelesne stanice i organe pa ne čudi što su istraživanja pokazala da glazba djeluje na stanje svjesnosti, harmoniziranje desne i lijeve hemisfere mozga, krvni tlak, cirkulaciju, disanje i druge procese koji se odvijaju u tijelu* (Škrbina, 2013: 152).

4.2.3. Borilačka vještina

Iz psihoanalitičke perspektive, Twemlow, Sacco i Fonagy (2008) navode kako treniranje borilačke vještine predstavlja iskustvo ispravljanja emocija (*corretive emocionam experience*) kroz povezivanje s uzorom odrasle osobe (trenera) koja predstavlja snagu, sigurnost i predvidljivost. Također, navode studiju slučaja Weiser, Kutz, Kutz i Weiser iz 1995. godine u kojoj stoji da u Izraelu iskustvo borilačke vještine pomaže klijentu u psihoterapiji produktivnije upoznati svoje osjećaje. Osim toga, još jedno istraživanje koje spominju Zivin, Hassan, DePaula, Monti, Harlan, Hossain i dr. (2001, prema Twemlow, Sacco i Fonagy, 2008) pokazalo je kako borilačke vještine smanjuju agresivnost u višim razredima osnovne škole.

Lakes, Hoyt (2004) ističu kako borilačke vještine naglašavaju samoregulaciju, spominjući najčešće pojmove samokontrole, kontrole tijela te discipline. Spominju pozitivan utjecaj treniranja borilačkih vještina na psihološku domenu ljudskog djelovanja koje su u svojim radovima navodili mnogi autori, a oni su sljedeći:

- veće samopoštovanje (Finkenberg, 1990; Richman i Rehberg, 1986; Trulson, 1986);
- pozitivniji odgovor na fizičke zahtjeve (Fuller, 1988);
- veća autonomija (Duthie, Hope, i Barker, 1978);

- emocionalna stabilnost (Konzak i Boudreau, 1984);
- asertivnost (Konzak& Boudreau, 1984);
- samopouzdanje (Duthieidr, 1978; Konzak i Boudreau, 1984).

Osim pozitivnih utjecaja na psihološku domenu, Lakes i Hoyt (2004) navode pozitivan utjecaj treniranja borilačke vještine na kognitivnu i socijalnu domenu, na što podsjećaju razni autori:

- koncentracija (Konzak i Boudreau, 1984);
- veća svijest o mentalnoj sposobnosti, kao i razvoj tog potencijala (Seitz, Olson, Locke, Quam, 1990).
- učenje o poštivanju drugih (Konzak i Boudreau, 1984).

Daley (2008, prema Prytherch i Kraft, 2015) piše kako postoje dokazi koji upućuju da borilačke vještine smanjuju osjećaj depresije, anksioznosti i stresa. Prytherch i Kraft (2015) tvrde kako, iako *capoeiru* neki smatraju borbom, ona predstavlja neagresivan način komunikacije, suradnički dijalog i rješenje jer koristi inteligenciju umjesto agresije. Twemlow, Sacco i Fonagy (2008, prema Prytherch i Kraft, 2015) navode kako borilačke vještine vode do pozitivnih promjena u ponašanju agresivnih adolescenata. Osim toga, samokontrola i disciplina su najznačajnije sposobnosti koje se razvijaju kroz prakticiranje. Također, Twemlow Biggs i dr. (2008, prema Burt i Butler, 2011) tvrde kako borilačke vještine agresivnim adolescentima pružaju nenasilne pristupe odlučnosti, usmjerenosti cilju, prosocijalno vezivanje te pozitivan uzor.

4.3. Terapijski učinci na djecu u psihosocijalnom riziku

Capoeira se u stručnoj literaturi sve više promatra kao metoda koja daje pozitivne terapijske, rehabilitacijske i resocijalizacijske učinke na pojedince koji su u riziku. Poznato je da *capoeira* ima osnovne alate za napredak motornih vještina osoba s posebnim potrebama (Domingos dos Reis Filho i Aparecida de Paula Schuller, 2010). Prytherch i Kraft (2015) ističu pozitivan utjecaj *capoeire* na djecu i mlade. Naime, u svom radu predstavljaju istraživanje koje se provodilo od rujna 2013. godine do lipnja 2015. godine u sklopu Capoeira4Refugees¹³, a provedeno je s učenicima polaznicima, njihovim trenerima, učiteljima i roditeljima kroz intervju, upitnike te fokus grupe. Djeca koja su sudjelovala u ispitivanju dolaze iz ratnih i konfliktom potencijalnih mjesta - Sirije, Palestine i Jordana. Prema iskazima

¹³ Capoeira4Refugees je neprofitna organizacija, a ujedno i naziv programa koje provode od 2007. na području Bliskog istoka. Ciljana skupina su im zajednice u ratnim zonama, točnije djeca i mladi s ciljem da se nauče nositi sa situacijom u kojoj se nalaze (<http://www.bidnacapoeira.org/about/capoeira-effect>)

trenera, bilo je djece koji su imala problema s ponašanjem i agresijom jer su iz obitelji u kojima su roditelji uhićeni, u zatvoru ili su ubijeni. U nastavku slijede izneseni značajni rezultati navedenog istraživanja koji su povezani s temom ovog rada, točnije područja psihosocijalne promjene kod učenika: zaigranost, emocionalna stabilnost, prijateljstvo, tolerancija, unutarnja snaga.

- *Zaigranost:*

Capoeira je za učenike postala mjesto gdje se mogu igrati, izraziti i biti ponovno djeca. Djeca su iskazala osjećaj sreće i radosti zbog privremenog zaboravljanja problema, pronašli su konstruktivan način da otpuste tenzije i ljutnju, osjetili su psihološku slobodu. Učitelji iz škola koje pohađaju djeca izjavili su kako su primjetili bolju koncentraciju i veću odgovornost.

- *Emocionalna stabilnost*

Kroz dobivene informacije, podaci koji su bili učestali vezani su za to kako *capoeira* vodi do boljeg raspoloženja i pozitivno djeluje na sposobnosti rješavanja teških situacija kod kuće. Jedan učitelj *capoeire* je izvijestio kako je pedagog u školi primijetio značajnu razliku u emocionalnom razvoju djeteta nakon *capoeire*. Povećanje emocionalne stabilnosti bilo je iskazano kroz čest opis kako su djeca poslije *capoeire* bila smirenija, odgovornija, predanija, usredotočena i pažljivija. Kod kuće, roditelji su primijetili kako se djeci ustabilio ritam spavanja, a učitelji i treneri primijetili su napredak u disciplini, bolju koncentraciju, samokontrolu u razredu, točnost i prisutnost na treninzima i na nastavi.

- *Prijateljstvo*

Autorice istraživanja navode kako je *capoeira* visoko interaktivna i suradnička aktivnost te kako se kroz nju stječu nova prijateljstva, jačaju već postojeća i samim time jačaju socijalne vještine. U upitniku, djevojčice i dječaci iskazali su kako se osjećaju puno ugodnije u okruženju drugih. Neki od ispitanika iskazali su kako su ih u *capoeiru* privukli pozitivno i podupiruće okruženje.

- *Tolerancija*

Najznačajniji podatak vezan za toleranciju u ovom istraživanju jest smanjenje agresije među djecom i mladima. Razvili su sposobnost međusobnog slušanja i poštivanja, naučili su kako se obraniti na način koji je društveno prihvatljiv i neagresivan te su razvili zdrave mehanizme nošenja s frustracijama. Također, prema podacima iz upitnika 29,8% dječaka iskazalo je kako

je veća mogućnost da će konflikte rješavati verbalno, a ne fizičkim obračunom što pokazuje smanjenje fizičkih sukoba. Nadalje, na treninzima *capoeire* dječake i djevojčice podučavalo se važnim socijalnim vještinama, uključujući iskazivanje poštovanja te važnost slušanja. Djevojčice su naučile kako da se zauzmu za sebe. Osim toga, ispitanici su izvijestili kako im je prakticiranje *capoeire* pomoglo otpustiti osjećaje stresa, ispunilo im slobodno vrijeme, te im pomoglo pri upravljanju ljutnjom i postalo sredstvo iskazivanja osjećaja.

Djeca u *capoeiri* pronalaze zajednicu koja ih podupire i ohrabruje, te pritom uče nove načine ovladavanja svojim frustracijama kroz fizičku aktivnost i umjetnički izričaj.

- *Unutarnja snaga*

Učitelji su, kako bi opisali promjene koje su primijetili kod učenika, koristili riječi kao što su unutarnji razvoj te rušenje zidova srama, a neki od ispitanika smatraju kako je povećanje povjerenja najveća i najočitija promjena. Na ljestvici samoučinkovitosti, 11,4% djevojaka te 6,8% dječaka *capoeirom* su razvili veći osjećaj samopouzdanja u nošenju s izazovnim životnim situacijama. Važno je napomenuti, iako uz niz navedenih dobrobiti, kako je jedna učiteljica navela da unutarnja snaga razvijena *capoeirom* može imati i negativan učinak. jer su neki učenici počeli zanemarivati školske obveze.

Zadnjih deset godina razvijeni su različiti načini i razne terapije za djecu i mlade u psihosocijalnom riziku. Sacco i Fonagy (2008, prema Burt i Butler, 2011) tvrde kako agresivni adolescenti ne reagiraju na tradicionalne terapije. Capoeira (2003, prema Burt i Butler, 2011) smatra kako *capoeira* može predstaviti model koji će promovirati kulturnu osjetljivost na marginaliziranu mladež, samoučinkovitost kod mladih, suradnju te pozitivnu percepciju osobnih sposobnosti. Nadalje, Boneco (2002, prema Burt i Butler, 2011) navode kako *capoeira* pruža interaktivno okruženje koje promovira disciplinu, poštivanje drugih te manju usmjerenost na vlastiti ego.

Takav društveni milje *capoeire* utječe na samoefikasnost, poštovanje i prihvaćanje različitosti te razumijevanje tuđih raspoloženja i sklonosti (Capoeira San Jose, 2003, prema Burt i Kent Butler, 2011). Prosocijalnim interakcijama među ljudima, pozitivnom ulogom modeliranja i naglaskom na različitost i kulturnu svijest moguće su pozitivne promjene ponašanja (Capoeira, 2006).

Domingos dos Reis Filho i Aparecida de Paula Schuller (2010) istraživali su potencijal *capoeire* kao pedagoške metode za unapređenje koordinacije tijela kod osoba s posebnim

potrebama. Na temelju rezultata koji su dobiveni u istraživanju, autori su zaključili kako *capoeira* ima osnovne alate za napredak motornih vještina. Na temelju toga može se zaključiti da bavljenje *capoeirom* ne iziskuje određene fizičke predispozicije, već se time mogu baviti i djeca s teškoćama u razvoju te osobe s invaliditetom.

Bandurina teorija socijalnog učenja, odnosno peta vrsta učenja - *učenje opažanjem*¹⁴ (Vasta, Haith, Miller, 2005) – podupire mogućnost učenja *capoeirom*. Sukladno tomu, Capoeira (2006) ističe kako treneri imaju veliku odgovornost jer funkcioniraju kao modeli djeci i mladima pri oblikovanju njihova mišljenja, ponašanja i vjerovanja. Bandura (1986, prema Burt i Butler, 2011) tvrdi kako fleksibilno i odgovorno okruženje proizvodi viši smisao samoučinkovitosti, promiče blagostanje, te nudi mogućnosti obrazovanja.

Sudjelovanje u *capoeiri* zahtijeva visoku razinu interakcije i timskog rada (Prytherch i Kraft, 2015) čime se usvajaju i razvijaju socijalne vještine polaznika.

4.4. Programi utemeljeni na dokazima učinkovitosti

O pozitivnom učinku *capoeire* na djecu i mlade u psihosocijalom riziku svjedoči niz projekata i programa koji za rad s djecom i mladima koriste *capoeiru*. U nastavku slijede primjeri korištenja *capoeire* diljem svijeta koji svjedoče o njezinim pozitivnim učincima na djecu i mlade, te na njihovu širu zajednicu.

4.4.1. Capoeira4Refugees¹⁵

Binda Capoeira neprofitna je organizacija koja radi s marginaliziranom djecom u riziku, najviše u izbjegličkim kampovima, a njihov program zove se *Capoeira4Refugees*. Program je podržan od UNICEF-a i UNHCR-a, a djeluje najviše na prostoru Srednjeg istoka, Azije i Afrike. *The Capoeira Arab programi*, koji se provode u Siriji, ukazuju na primjetan utjecaj *capoeire* na život ciljanih skupina ovog rada (djece i mladih u riziku). Jedan od ciljeva navedenog programa jest pomoći djeci i mladima da se odmaknu od svoje svakodnevnice i nauče nositi sa svojim problemima i konstruktivno ih rješavati. Organizacija provodi složenu evaluaciju programa koristeći kvalitativnu metodologiju (intervju, promatranje, fokus grupe), što ujedno doprinosi njezinu značaju. Dobiveni rezultati ukazuju na psihološku dobrobit koja

¹⁴ Učenje ponašanjem događa se kada je ponašanje *opažača* pod utjecajem opažanja ponašanja (a često i njegovih posljedica) *modela* (Vasta, Haith, Miller, 2005:47)

¹⁵ Podaci o organizaciji i programu koji provode pronađeni su na sljedećim internet stranicama: http://assets.sportanddev.org/downloads/business_plan_jn.pdf , <http://www.bidnacapoeira.org/about/capoeira-effect> , <http://kabula.org/2011/04/13/bidna-capoeira-project/>

se odnosi na socijalnu integraciju i umrežavanje, zaštitu djece, razgovaranje o problemima koji se odnose na nasilje među spolovima i seksualno zlostavljanje, deinstitucionalizaciju te promoviranje kulturnih vrijednosti. *Capoeira* pruža mogućnost izražavanja na drugačiji način. Ova organizacija pokušava širiti svoje djelovanje u zaraćenim prostorima, stoga je često otvorena prema novim volonterima koji bi donijeli novitete i napredak u zajednicu.

4.4.2. *The Capoeira Educational Youth Association*¹⁶

The Capoeira Educational Youth Association neprofitna je organizacija koja radi na ohrabrivanju djece za donošenje pozitivnih životnih odluka te stvaranje novih mogućnosti za budućnost korištenjem *capoeire* u suradnji s *ABADA* *capoeira* grupom na području Cape Towna. Nadalje, jedan od važnih ciljeva njihovih projekata jest doprinijeti razvoju brazilskih učitelja *capoeire* omogućujući im provođenje određenog vrijeme izvan zemlje gdje se nastavljaju razvijati u profesionalnom smislu te naučeno primjenjuju u svojoj matičnoj grupi.

Aktivnosti djece na tom prostoru svakodnevno su izložene devijantnim skupinama, upotrebi opojnih sredstava i nasilju. Nasuprot tomu, *capoeira* je ovdje korištena kao sredstvo kojim se potiče razvoj mladih, socijalna integracija i obrazovanje za mir. Nadalje, *capoeira* je prepoznata kao odlična metoda za poučavanje tjelesnih i glazbenih vještina, ističući pritom pozitivnu komunikaciju, suradnju, vlastiti razvoj, empatiju, rješavanje sukoba, samoregulaciju i koncentraciju. Na taj način promovira se zaštita djece, okretanje ka pozitivnim i društveno prihvatljivim odlukama, te se u konačnici djeci omogućuje alternativni put prema boljoj budućnosti.

Osim toga, organizacija je u procesu pripreme novog programa pod imenom *Estrela* (u prijevodu: *zvijezda*) za mlade od 16 do 19 godina. Oni će biti asistenti i pomagati u vođenju treninga te na taj način razvijati vještine odgovornosti, organiziranosti i komunikacijskih vještina.

4.4.3 *Gigando per la paz*¹⁷

Trener *capoeire* Saudade prije 5 godina došao je u Haiti kao *contra mestre* kako bi pokrenuo projekt *Gigando per la paz*. Iznoseći svoja iskustva, govori kako u početku djeca s njime nisu uspostavljala kontakt očima te da su lako nalazili razloge za tučnjavu, no treniranjem

¹⁶ Podaci o radu ove organizacije pronađeni su na internet stranici: <http://www.comunidadesegura.org.br/en/node/42091>

¹⁷ Informacije o projektu pronađene su na internet stranici <http://vivario.org.br/en/gingando-pela-paz-haiti-celebrates-its-4-year-anniversary/> te na facebook profilu *Gigando per la paz*.

capoeira takva su se ponašanja postupno mijenjala nabolje, što je rezultiralo opadanjem broja sukoba, poboljšanjem prijateljskih odnosa među djecom, stvaranjem prijateljske i suradničke atmosfere te jačim osjećajem pripadnosti obitelji i grupi. Naime, djeca su u Haitiju u velikoj mjeri izložena nasilju i ne pridaje im se puno pozornosti. Neke od kazna koje se provode u školi su bičevanje, kako svjedoče djeca, što dovodi do toga da djeca ne znaju izraziti svoje osjećaje i ne znaju kako raditi na vlastitim emocijama. Grupa koristi *capoeiru* kako bi djeca došla u kontakt sa svojim osjećajima te ih naučila kontrolirati bijes i emocije. Oni vjeruju kako je agresivnost dio svakog čovjeka te kako je potrebno tu agresivnost preusmjeriti na pozitivno. Učitelj Saudade vjeruje kako je za tu djecu važno da postoji učitelj, odnosno model uzora koji će im konstruktivno osmisliti vrijeme i odvratiti ih od uličnog života i priklanjanja uličnim bandama. Također, Saudade napominje važnost sudjelovanja žena u *capoeiri* jer time žene preuzimaju ulogu ravnopravnih i aktivnih sudionika, opire se diskriminatornom viđenju uloge žene u društvu, a djeci se pruža mogućnost propitivanja vrijednosti i osvješćivanja ideje ravnopravnosti među spolovima.

4.4.4 *Capoeira for peace*¹⁸

Capoeira for peace program je koji se provodi u Sjevernom Kivu (u Republici Kongo), a podupiru ga UNICEF i Brazilska ambasada. Jedna od inicijativa ovog programa jest predstaviti djeci koja su bila povezana s oružanim snagama *capoeiru* kako bi ih se lakše reintegriralo u njihove zajednice. Barbara Bentein, predstavnic UNICEFA u Kongu, napominje kako je *capoeira* ples izdržljivosti i alat za učenje poštivanja drugih, te se pokazala uspješnom metodom socijalne integracije u Africi i drugdje. Brazilski ambasador Paulo Uchoa izjavio je kako je *capoeira* danas socijalna tehnologija razvijena u Brazilu iz tradicije afričkih predaka. Koristi se u nestabilnim područjima kako bi smanjila nasilje, a postiže ohrabrujuće rezultate. Osim toga, ima sposobnost inkluzije i međusobnog zbližavanja ljudi neovisno o njihovoj dobi, vjerovanjima i ekonomskoj situaciji.

¹⁸ Navedene informacije pronađene su na internet stranici <http://ponabana.com/capoeira-for-peace/?lang=en>

5. SVRHA, CILJ I ISTRAŽIVAČKA PITANJA

5.1. Svrha istraživanja

Svrha je ovog rada dati doprinos spoznajama o koristima koje *capoeira* može imati za djecu, odnosno znanju o mogućnostima *capoeire* kao potencijalnom resursu osnaživanja djece i mladih u psihosocijalnom riziku. Uvidom u iskustva voditelja/trenera *capoeire*, odnosno prema njihovim iskustvima, želimo dati preporuke budućim voditeljima/trenerima u svrhu unapređenja rada. Nadalje, istraživanjem se želi potaknuti stručnu zajednicu na primjenu dobivenih rezultata u radu pedagogije slobodnog vremena i na planiranje unapređivanja kvalitete života djece i mladih u psihosocijalnom riziku.

5.2. Cilj istraživanja

Cilj rada je kroz izjave trenera *capoeire* dobiti uvid u njihovu perspektivu o tome kako djeca i mladi u psihosocijalnom riziku prihvaćaju *capoeiru*, kakav učinak ima na njihov razvoj te koje preporuke imaju za pristup radu sa tom skupinom.

5.3. Istraživačka pitanja

- Kako treneri opisuju da se djeca upisuju i prihvaćaju treninge *capoeire* te s kojim se problemima susreću tijekom vođenja treninga?
- Je li dobro i - ako jest - zašto je dobro da mladi u psihosocijalnom riziku treniraju *capoeiru*?
- Koji su izazovi i mogućnosti unapređenja vođenja mladih u psihosocijalnom riziku putem *capoeire*?

6. METODOLOGIJA

Za realizaciju cilja istraživanja i odgovora na istraživačka pitanja odabrana je kvalitativna metoda prikupljanja i analize podataka. Mešovšek (2008) navodi kako su kvalitativna istraživanja usmjerena razumijevanju socijalnog konteksta koji je manipuliran/upravljan značajima koji mu sudionici tog konteksta pridaju te nastoje zadržati individualnost. Milas (2005) napominje kako su istraživači kvalitativnih istraživanja više usmjereni na ponašanja i pojave koje su izazvale takva ponašanja, što se ovdje odnosi na uključenost u treninge *capoeire*. Ajduković, Kregar Orešković i Sladović Franz (2008) pišu kako je kod kvalitativnih istraživanja fokus na interpretacijama i perspektivama sudionika istraživanja te da se kvalitativan pristup fokusira na mali broj slučajeva s ciljem generiranja hipoteza ili teorija koje su u samim podacima. Maxwell (1996, prema Milas, 2005) piše kako je osnovno pitanje na koje odgovara kvalitativno istraživanje "*Kako i kojim procesom neka varijabla djeluje na drugu*" što bi u ovom konkretno slučaju značilo da je pitanje "*Kako treniranje capoeire utječe na djecu i mlade koji se nalaze u psihosocijalnom riziku?*" Kod kvalitativnih istraživanja valja uzeti u obzir činjenicu da istraživač ima i ulogu mjernog instrumenta i interpretatora dobivenih rezultata, što upućuje na stupanj subjektivnosti. Rapuš Pavel i Kobolt (2008) u svom radu ističu kako postoje dva problema pri metodološkom pristupu obradi socijalnih reprezentacija, a to su prikupljanje reprezentacija te analiza izvješća koja uključuju reprezentacije, što zapravo potvrđuje dvojaku ulogu istraživača. Ajduković, Kregar Orešković i Sladović Franz (2008) napominju kako je za razumijevanje konteksta, značenja i interpretacije dobivenih podataka značajno sudjelovanje istraživača u svim fazama provedbe istraživanja (od pripreme, terenskog rada, izrade transkripta, do obrade podataka).

Istraživanje se provodilo u dvije faze. Prva faza istraživanja *desk research* (istraživanje za stolom) odnosila se na pregledavanje i iščitavanje već postojeće dostupne literature. U drugoj fazi prikupljali su se podaci pomoću nestandardiziranog postupka, polustrukturiranog intervjua, prilikom čega su pitanja unaprijed definirana, a pritom ostavljaju mogućnost prikupljanja dodatnih informacija koje bi pridonijele razumijevanju predmeta istraživanja.

6.1. Uzorak sudionika

Uzorak ispitanika namjeren je i prigodan, odabrano je devet trenera *capoeire* koji rade s djecom u psihosocijalnom riziku na području Republike Hrvatske, prilikom čega njih pet djeluje na području Zagreba, a preostalih četvero rade u Rijeci. Na samom početku bili su

predviđeni ispitanici i iz drugih zemalja (Haitija i Češke), no zbog mogućnosti da se izgubi pravo značenje prevođenjem s engleskog i španjolskog na hrvatski, odustalo se od te opcije.

Od 9 ispitanika, njih 4 su ženskog spola, a raspon godina je od 22 do 33. Ispitanici se *capoeirom* bave između 4 i 13 godina, a u ulozi trenera *capoeire* rade u rasponu od jedne godine do 13 godina. Iskustvo rada s djecom koja su u nekom psihosocijalnom riziku u rasponu je od pola godine do pet i više godina. Što se tiče formalnog obrazovanja, ispitanici posjeduju srednjoškolsko obrazovanje (talijanska gimnazija, elektroničar za računalstvo, elektrotehničar) odnosno visokoškolsko obrazovanje (socijalni pedagog, student psihologije, student matematike, student etnologije i kulturalne antropologije, student ukrajinskog jezika, magistra primarnog obrazovanja, sveučilišni prvostupnik arhitekture i urbanizma). Dodatno obrazovanje ispitanika kod većine je vezano uz edukacijske programe u organizaciji Europske unije te radionice *capoeire*.

6.2. Provedba istraživanja

Intervju je proveden osobno sa svim ispitanicima, licem-u-lice. Od ukupnih devet intervjuja, njih šest provedeni su u zasebnim prostorijama (učionici i stanu), dok su tri intervjuja provedena na javnom prostoru (parku i sportskoj dvorani u kojoj se odvijao trening) jer nije bilo druge mogućnosti s obzirom na usklađivanje vremena. Sukladno navedenom, prilikom intervjuiranja bile su prisutne druge nepoznate osobe koje su bile u prolazu. Intervju je sniman pomoću diktafona, a bilješke nisu vođene tijekom intervjuiranja kako bi se održalo aktivno slušanje. Vrijeme trajanja intervjuja je od četiri i pol minute do dvanaest i pol minuta. Nakon što su intervjui provedeni i transkribirani, svaki ispitanik dobio je transkript radi provjere autentičnosti prijepisa razgovora. Intervjue je provodila autorica rada, dok su analizu sadržaja transkripata radile autorica rada i mentorica na radu. Temeljno obrazovanje autorice je apsolvirala diplomskog studija pedagogije koja je svoje iskustvo stekla tijekom studija, volontiranjem u različitim projektima te trogodišnjim bavljenjem *capoeirom*. Suradnica (mentorica) koja je kodirala sadržaj teksta socijalni je pedagog, doktorica znanosti s iskustvom rada s djecom u psihosocijalnom riziku, ali bez iskustva *capoeire*. Voditeljice istraživanja ženskog su spola. Voditeljica intervjuja dio je ispitanika upoznala prilikom provođenja intervjuja, dok je dio njih poznavala nekoliko godina, što može dovesti do preduvjerenja i pristranosti. Ispitanici su bili upoznati s tematikom rada prilikom dogovora za intervju i neposredno nakon provođenja intervjuja, te s razlozima provođenja istraživanja. Što

se tiče ograničenja istraživanja, ono polazi od malog broja ispitanika na području Hrvatske, što ne dozvoljava dobivenim rezultatima da budu reprezentativni.

U provođenju tematske analize nakon promišljanja i rasprava, suglasno su donesene sve tematske cjeline, kategorije i područja, čime je omogućena veća objektivnost pri interpretaciji rezultata. Suglasnost u dobivenim temama stopostotna je.

6.3. Način prikupljanja podataka

Podaci su prikupljeni polustrukturiranim intervjuom (primjer mjernog instrumenta nalazi se u *Prilozima*) kojim su unaprijed definirana pitanja podijeljena u tri područja radi olakšanog analiziranja i interpretacije rezultata, a čime se smanjila mogućnost udaljavanja od teme. Pitanja za poustrukturirani intervju bila su konstruirana za potrebe ovog istraživanja. Raspoređena su prema principu psihološke strategije koja podrazumijeva da je intervju usmjeren na redosljed pitanja kojim će se uspostaviti što bolji kontakt s ispitanikom. *Psihološka strategija zahtijeva da interes ispitanika postupno raste, da se bez teškoća pređe s lakših na teža pitanja, da se izbjegne blokada ispitanika iznenađujućim ili prerano postavljenim pitanjem, da se ponudi objašnjenje prije postavljanja pitanja koja bi mogla zbuniti sudionika te da se izbjegne nagli prijelaz sa skupine pitanja o jednom problemu na skupinu o drugom.* (Mejošek, 2008, str. 49,50). Pruženim svim potrebnim informacijama te dokumentiranjem procesa istraživanja (transkripti inetrvjua te tablica provedbe obrade podataka) osigurana je vjerodostojnost i valjanost.

Pitanja za intervju

- Prema kojim se kriterijima i procedurama djeca i mladi uključuju u treninge *capoeire*?
- Kako različita rizična djeca i mladi prihvaćaju treninge *capoeire*?
- Koji su potencijali za unapređivanje života djece i mladih *capoeirom*?
- Što rizična djeca i mladi dobivaju treniranjem *capoeire* temeljem Vašeg promatranja djece i mladih i povratnih informacija osoba iz djetetove zajednice (Koje su promjene u odnosu na sebe? Koje su promjene u odnosu na druge?)
- S kojim se problemima susrećete u radu s djecom i mladima s psihosocijalnim rizicima?

- Koje su Vaše preporuke za daljnji rad s djecom i mladima koji pokazuju neke psihosocijalne rizike?

6.4. Etički aspekti istraživanja

Etika u istraživanju odnosi se na primjenu etičkih načela i prikladnost ponašanja u pripremi i provedbi istraživanja te analizi i interpretaciji rezultata (Tkalac Verčić, Sinčić Ćorić, Pološki Vokić, 2010:5).

Etika pristupa istraživanja ispitanicima u provedbi ovog istraživanje je zadovoljena. Ispitanike se unaprijed upoznalo s temom istraživanja, uključenost je bila na dobrovoljnoj bazi, anonimnost ispitanika je zagarantirana te je dobivena njihova suglasnost da se informacije dobivene intervjuom koriste za daljnje potrebe rada. Sudjelovanjem dvije osobe u obradi, analizi i interpretaciji rezultata te zaključivanjem na stvarnim nalazima istraživanja, omogućena je objektivnost.

6.5. Osobna iskustva u provođenju istraživanja

Jedna od karakteristika kvalitativnog istraživanje je ta da je istraživač istovremeno u ulozi ispitivača i sudionik ispitivanja, čime se dovodi u pitanje njegova objektivnosti što ujedno stvara i etičku dilemu. Tijekom visokoškolskog obrazovanja autorica ovog rada stekla je vještine vođenja intervju, no interpretacija rezultata se pokazala kao zahtjevniji dio s obzirom na to da se u dogovoru s mentoricom odlučilo za tematsku analizu s kojom se do tada nije susrela. S obzirom da se autorica 3 godine bavi *capoeirom*, bilo je teško odvojiti prethodna iskustva i saznanja te kontrolirati ekspresiju lica za vrijeme dobivanja povratnih informacija, što je moglo utjecati na informacije ispitanika.

Kod određenih ispitanika bila je vidljiva nervoza, kod nekih je stupanj nervoze bio izrazito visok te se javio strah od davanja pogrešnog odgovora. Unatoč tomu što je na početku izričito rečeno kako ne postoje krivi ili točni odgovori, neki od ispitanika požalili su se na tremu i napetost, te su prilikom intervjuiranja tražili potvrdu ispravnosti odgovora. Posebno se primjetilo kod ispitanika iz Rijeke određena nervoza što se može objasniti njihovim kratkim iskustvom u radu s djecom u psihosocijalnom riziku.

6.6. Obrada informacija

Dobiveni podaci obrađeni su pomoću tematske analize, tj. analize podataka. Jedinice teksta prvo su analizirale radi ključnih riječi, na temelju ključnih riječi određivale su se dimenzije.

Definiranim dimenzijama odredile su se kategorije, a na samom kraju određena su tematska područja kojim su objedinjene kategorije, dimenzije i ključne riječi. Interpretacija rezultata uređena je prema primjeru radova u udžbeniku Koller –Trbović i Žižak (2008) *Kvalitativni pristup u društvenim znanostima*. Na kraju su dobivene dimenzije, kategorije i tematska područja prikazana u tablici radi lakšeg snalaženja i interpretirana temeljem podataka iz prethodno proučene literature.

7. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I INTERPRETACIJA REZULTATA

Dobiveni rezultati obrađeni su pomoću tematske analize gdje su dobiveni kodovi prvog (ključne riječi), drugog (dimenzije), trećeg (kategorije) i četvrtog (područje) reda, te će biti izneseni i interpretirani u skladu s time. Kod tematske analize najčešće su zastupljene dvije razine, latentna i semantička. Kod latentne analize obuhvaćaju se dublja značenja vezana uz interpretaciju sudionika i istraživača, dok se u semantičkoj kategorizira prema površinskom značenju izričaja sudionika (Žižak i dr., 2012). U ovom radu napravljena je semantička analiza podataka koji su potom raspravljani u kontekstu aplikativne svrhe istraživanja.

Radi preglednosti i lakšeg razumijevanja u nastavku je prikazana tablica analize dobivenih podataka koja sadrži tematske cjeline, kategorije i dimenzije, dok se u prilogima nalazi potpuna tablica s temama, kategorijama, dimenzijama, ključnim riječima i izvornim tekstom. Također, u prilogima se nalaze i transkripti intervjua svih ispitanika.

Dobiveni su stručni rezultati koji se odnose na podizanja kvalitete i promjene intervencijske paradigme (Koller-Trbović i Žižak, 2008). Stručni rezultati, kako navode Koller-Trbović i Žižak (2008), usmjereni su prema podizanju kvalitete i promjeni intervencijske paradigme u području socijalno-pedagoške dijagnostike i tretmana sukladno prethodnim spoznajama.

Dobivena tematska područja, kategorije i dimenzije bit će tabelarno prikazane. Pritom treba upozoriti na to da su dobiveni podaci za pitanja *Koji su potencijali za unapređivanje života djece i mladih kroz capoeiru?* te *Što rizična djeca i mladi dobivaju treniranjem capoeire temeljem Vašeg promatranja djece i mladih i povratnih informacija osoba iz djetetove zajednice (Koje su promjene u odnosu na sebe? Koje su promjene u odnosu na druge?)* stavljeni u istu tematsku cjelinu sukladno komentarima ispitanika kojima su se spomenuta pitanja činila bliskim, odnosno da se međusobno nadopunjuju.

Tablica 1. Teme, kategorije i dimenzije doživljaja voditelja/trenera capoeire o uključenosti djece koja se nalaze u psihosocijalnom riziku u treninge capoeire

Teme	Kategorije	Dimenzije
1. Kriteriji i procedure kojima se mladi upisuju u capoeiru	<ul style="list-style-type: none"> • psihosocijalni rizik 	<ul style="list-style-type: none"> • kriterij projekta su djeca u psihosocijalnom riziku • dobni kriterij
	<ul style="list-style-type: none"> • samoinicijativno uključivanje 	<ul style="list-style-type: none"> • samoinicijativno uključivanje
2. Pozitivno prihvaćanje treninga capoeire temeljem uvažavanja posebnih potreba djece	<ul style="list-style-type: none"> • zadovoljstvo capoeirom 	<ul style="list-style-type: none"> • općenito zadovoljstvo
	<ul style="list-style-type: none"> • individualne razlike u motivaciji i potrebama 	<ul style="list-style-type: none"> • različitost obzirom na sportske predispozicije • prema individualnim potrebama i razlikama se razlikuju • motivacija djece jako varira
	<ul style="list-style-type: none"> • primjena metoda za djecu s problemima u ponašanju 	<ul style="list-style-type: none"> • pozitivna potkrepljenja kao dobra metoda
3./4. Osobne i socijalne dobiti i potencijali uslijed uključenosti u capoeiru	<ul style="list-style-type: none"> • društveno orijentirana kategorija 	<ul style="list-style-type: none"> • osjećaj prihvaćenosti i pripadanja • primanje i pružanje tolerancije • unapređenje socijalnih vještina

	<ul style="list-style-type: none"> • osobno orijentirana kategorija 	<ul style="list-style-type: none"> • samopoštovanje i samopouzdanje
	<ul style="list-style-type: none"> • zajedništvo u različitosti 	<ul style="list-style-type: none"> • nenatjecateljsko i suradničko okruženje • fleksibilnost prema individualnim potrebama djece
	<ul style="list-style-type: none"> • fizički, glazbeni i socijalno-kulturni razvoj 	<ul style="list-style-type: none"> • fizički razvoj • muzički/glazbeni razvoj • otvorenost prema različitim kulturama • prilika za socijalizaciju i resocijalizaciju
5. Aktualni problemi u vođenju <i>capoeire</i>	<ul style="list-style-type: none"> • eksternalizirani problemi u ponašanju 	<ul style="list-style-type: none"> • djetetov manjak samokontrole/impulzivnost • antisocijalnost i kršenje pravila
	<ul style="list-style-type: none"> • problemi motivacije djece i odraslih partnera 	<ul style="list-style-type: none"> • problem motivacije djece • problem motivacije odraslih partnera • komunikacijski i organizacijski problem
6. Preporuke	<ul style="list-style-type: none"> • pratiti i integrirati u rad individualnost i potrebe djece 	<ul style="list-style-type: none"> • uvažavati individualnost djece • razumjeti stvarne djetetove razvojne potrebe

	<ul style="list-style-type: none"> • ulaganje u profesionalni i osobni razvoj trenera 	<ul style="list-style-type: none"> • supervizije, edukacije i samorazvoj • korištenje vlastite kreativnosti u radu
--	--	--

1. Kriteriji i procedure kojima se mladi upisuju u capoeiru, ispitanici su naveli kako je jedan od kriterija **psihosocijalni rizik** zato što projekt u koji su uključeni (Tribo moderna) određuje da to budu mladi u psihosocijalnom riziku koje odabiru stručni suradnici škole (*Dakle, prema kriterijima, znači, kod nas u projekt Tribo moderna djecu uključuju stručni suradnici u školama.; ...imamo djecu koja eto, imaju ne znam, nekih poteškoća možda u socijalizaciji ili imaju nedostatak samopouzdanje ili se ne znaju nametnut ili se pak previše nameću, ili imaju nekakvu situaciju doma pa su skloni agresivnom ponašanju. Takve individue izabire pedagog i škola i onda ih oni uključuju u taj program,..*), djeca koja su neprihvaćena od vršnjaka ili su u rizičnim skupinama vršnjaka (*ili da su to djeca koja su povučena, izolirana, neprihvaćena od vršnjaka, djeca koja su uključena u neke rizične skupine vršnjaka.*), neprihvatljiva ponašanja, narušena kvaliteta i kvantiteta obiteljske strukture, nizak socioekonomski status obitelji. S druge strane, javila se kategorija **samoinicijativnog uključivanja** kao jedan od kriterija (*pretpostavci, uključuju zbog interesa, zato što im je to zabavno ili zanimljivi ili zato što su čuli da je nekome bilo krasno na capoeiri pa bi i oni to*). A posljednji kriterij koji su neki od ispitanika naveli je dobni kriterij (*Djeca trebaju imat minimalno 5 godina.*)

Iz ovih navoda vidljivo je kako su ispitanici kao kriterije naveli one kriterije koju su unaprijed određeni projektom *Tribo moderna*, odnosno, da se uključuju ona djeca koja se nalaze u psihosocijalnom riziku, a stručni suradnici u školi su oni koji predlažu. Drugi kriterij je samouključivanje, djeca se zainteresiraju i samoinicijativno se uključuju u treninge *capoeire*, dok je kod djece u socijalnom riziku inicijativa ekstrinzična jer dolazi od stručnih suradnika. Još jedan od kriterija koji su neki od ispitanika naveli je dobni kriterij, iako to ne mora biti

uvijek tako. Naprimjer, postoji projekt *Breincadera de Angola*¹⁹, posebno je namjenjen najmlađima, točnije djeci predškolske dobi.

2. Analizom tematske cjeline pozitivno prihvaćanje treninga capoeire temeljem uvažavanja posebnih potreba djece formirano je nekoliko kategorija. Prva kategorija je **zadovoljstvo capoeirom** gdje se ističe općenito zadovoljstvo *capoeirom* (*Pa, većinom dobro, tj svi prihvate dobro dio što su uključeni.; Pa, prihvaćaju jako dobro zato što njima je to sve novo, uči ih se jako puno stvari primjeniti kroz pokret*). Druga kategorija odnosi se na **individualne razlike u motivaciji i potrebama** po čemu se razlikuju polaznici *capoeire*, a koje polaze od različitosti s obzirom na sportske predispozicije i motivacije koja kod djece jako varira (*Ovisno o razlikama. Ako se radi o različitim klicima, ako se radi o nekim fizičkim razlikama onda se treba prilagodit trening njihovim mogućnostima. Ako se radi o psihološkim razlikama i potrebama onda treba cijeli pristup prilagodit njima, od samog obraćanja, do vježbi koje se rade.; Pa prvo su oduševljeni, sve divno, sve krasno, sve atraktivno*). **Posljednja kategorija je primjena metoda za djecu s problemima u ponašanju** koja proizlazi iz dimenzije pozitivna potkrepljenja kao dobra metoda rada (*Pogotovo, ne znam, ako pričamo o toj skupini djece koja su u nekakvom riziku, ajmo to tako nazvat, onda ne znam, ovima je super što dobiju neku pohvalu, što netko prepoznaje njihov trud. Njima je potrebna samo ta neka pažnja koju dobiju od trenera, koju dobiju od grupe tako da svako dijete traži nešto posebno na treninzima*).

Iz gore navedenog, vidljivo je kako djeca generalno dobro prihvaćaju *capoeiru*, no postoje razlike u motivaciji za koju ispitanici navode kako u početku bude izrazito visoka, a s vremenom i obvezama kod neke djece znatno pada. O problemu motivacije pišu Koller Trbović i Žižak (2012:54) u svojem radu gdje tvrde kako su danas djeca nervoznija, nesretnija i nezainteresirana, Također, uočena je i razlika prihvaćanja treninga sukladno fizičkoj predispoziciji. Kod neke djece koja su fizički slabija, pokazalo se da bolje prihvaćaju druge segmente *capoeire* kao što su sviranje i/ili pjevanje zato ispitanici navode potrebu individualizacije treninga. Tako će ona djeca koja imaju problema u ponašanju dobro reagirati ukoliko se primjenjuju metode sukladno njihovim potrebama, a pozitivno potkrepljenja je metoda koja se pokazala učinkovitom. S obzirom da smo svi individue za sebe, normalno je

¹⁹ Breincadera de Angola je metoda razvijena kao odgovor na potrebu za boljom organizacijom znanja korištenog na satovima capoeire, kako bi se premostio pedagoški jaz u praksi te u potpunosti iskoristili obrazovni potencijali capoeire.

da svatko od nas reagira i prihvaća situacije i stvari oko sebe sukladno našim interesima i potrebama.

3/4. Analiza Osobne i socijalne dobiti te potencijali uslijed uključenosti u capoeiru formirala je nekoliko društveno orijentiranih kategorija. Tako su u toj kategoriji formirane sljedeće dimenzije: osjećaj prihvaćenosti i pripadanja (*Pa, mislim da rizična djeca i mladi dobivaju isto što i sva djeca i mladi, jel?! Svi dobivaju taj osjećaj pripadnosti, znači, pripadaju grupi u kojoj su prihvaćeni bez obzira na to kakvi su, kako rade*), unapređenje socijalnih vještina (*Ako netko ima manje prijatelja ili nije jako otvorena osoba, puno radimo na treninzima tako da se otvori s drugima, radi u paru s drugima, da sudjeluje u igrama. Ako je netko sramežljiv, povučen onda se radi na tome da se otvori, da pokaže inicijativu, da odvodi odrežene vježbe, da vodi zagrijavanje*) te primanje i pružanje tolerancije (*u svakom slučaju rekao bih prije svega neka tolerancija i poštovanje*). Još jedna od kategorija je **osobno orijentirana kategorija** koja polazi od dimenzije samopoštovanja i samopuzdanja (*Na primjer, ako ima nisko samopouzdanje, samopoštovanje, onda radimo na tome da kroz treninge i jačanje fizičke spremne, ali i kontakt s drugom djecom svoje dobi, on radi da svome samopoštovanju i samopouzdanju.*). **Zajedništvo u različitosti**, još je jedna kategorija definirana dimenzijama: fleksibilnost prema individualnim potrebama djece (*imamo neke generalne načine i ideje gdje bilježimo šta želimo postići sa grupom, ali zapravo kreiramo za svako dijete posebno*), osjećaj prihvaćenosti i pripadanja (*Pa, mislim da rizična djeca i mladi dobivaju isto što i sva djeca i mladi, jel?! Svi dobivaju taj osjećaj pripadnosti, znači, pripadaju grupi u kojoj su prihvaćeni bez obzira na to kakvi su, kako rade.; Dobivaju to neko uključivanje u zajednicu, uključivanje, druženje s ostalom djecom koja su dragačija, drugačije prošlosti, drugačijih svjetonazora, vjere, rase, nacionalnosti, drugačijih nekih obiteljskih odnosa*) te nenatjecateljsko i suradničko okruženje (*E, dosta je bitno što nema tog natjecateljskog karaktera tako da često, recimo i kad se djeca i roditelji osvrću, ono što najviše ističu da im se sviđa da su djeca, da je sve pozitivno, bez tog nekog natjecanja, jel'.*). Posljednja kategorija je **fizički, glazbeni i socijalno-kulturni razvoj**, gdje su dimenzije: prilika za socijalizaciju i resocijalizaciju (*...osim toga i društveno. Znači, komunikacija s drugima, dakle taj socijalni aspekt i također psihički razvoj. Dakle, u capoeiri je fora što ti moraš, naravno, kad dođeš do te granice, pokretima komunicirati.*), muzički/glazbeni razvoj (*ritam; glazba; pjevat;*), fizički razvoj (*... sve to kreće naravno kroz fizičku spremu jer capoeira je prvenstveno na treninzima sportska aktivnost*) te otvorenost prema različitim kulturama (*Kroz sve to pokušavamo djeci približiti malo vanjskog svijeta. To je da dobiju*

neku širu sliku o tome što se sve može raditi u životu, što sve postoji, da proširimo njihove vidike.; naučiti će puno toga, puno stvari pošto capoeira potječe iz Brazila i korijenom je iz Afrike, naučit će puno o tim drugim kulturama, kako je tada bilo).

Iz ovih navoda vidljivo je kako su dobiti uključivanja u *capoeiru* podijeljene na dva temeljna područja, one dobiti koje se uočavaju u osobnom razvoju te one koje su vidljive u odnosima s drugima, društveno orijentirane. Kod osobnog razvoja posebno se ističu samopouzdanje i samopoštovanje, a to su jedne od dobrobiti koje spominju mnogi autori navedeni u poglavljima prije. Na primjer, Campos (2001) piše kako *capoeira* razvija samopoštovanje i samopouzdanje te stimulira hrabrost. Lakes i Hoyt (2004) ističu da *capoeira* razvija samopoštovanje, samopouzdanje te samokontrolu. Društveno orijentirane dobrobiti naglašavaju kako *capoeirom* djeca i mladi stjeću toleranciju, pronalaze pozitivno u marginalnim osobinama te im se pokušava prilagoditi pristup sukladno individualnim potrebama. Ono što su naglasili i neki već ranije spomenuti autori, jedna od značajnih dobrobiti je unapređenje socijalnih vještina što je u slučaju ove teme iznimno bitno s obzirom da je nedostatak socijalnih vještina specifičan za djecu u psihosocijalnom riziku. Dobiveni rezultati pokazuju kako djeca nauče slijediti pravila, djeca koja su povučena budu manje sramežljiva te razvijaju poštovanje prema vršnjacima i odraslima. Konzak i Boudreau (1984 prema Lakes i Hoyt, 2004) pišu kako *capoeirom* djeca i mladi uče o poštivanju drugih, a Boneco (2002 prema Burt i Kent Butler, 2011) tvrde kako *capoeira* pruža interaktivno okruženje koje promovira disciplinu te poštivanje drugih. Osim toga, Prytherch i Kraft (2015) navode kako se *capoeirom* stjeću nova prijateljstva i jačaju postojeća jer je *capoeira* visoko interaktivna i suradnička aktivnost, djeca nauče poštivati sebe i druge, obraniti se na društveno prihvatljiv i neagresivan način. Sukladno navedenom, možemo primjetiti kako su dobivene informacije provedenog istraživanja vezano za dobrobiti u skladu sa onim koje spominju strani autori u svojim radovima. Ono što naglašava kategorija zajedništvo u različitosti, a odnosi se na dobrobiti jest mogućnost individualizacije s obzirom na potrebe djeteta, osjećaj prihvaćenosti i pripadanja koji je u mlađoj dobi izrazito bitan. Nadalje, ono što *capoeiru* odvaja od ostalih borilačkih vještina, a istovremeno kod djece i mladih utječe na socijalni razvoj je nenatjecateljsko i suradničko okruženje koje navode ispitanici. Posljednja kategorija fizički, glazbeni i socijalno-kulturni razvoj, pokazuje još neke od potencijala *capoeire*, a to su svakako fizički razvoj s obzirom da se *capoeira* određuje kao brazilska borilačka vještina. Domingos dos Reis Filho i Aparecida de Paula Schuller (2010) navode kako čak i kod djece s teškoćama dolazi do napretka u motornim vještinama. Ono što je spomenuto u dobrobitima, a

javlja se i u ovoj kategoriji su socijalizacija i resocijalizacijam koje su sukladno dobivenim informacijama ispitanika i literaturom posebno ističu kod djece i mladih uključenih u *capoeiru*. Ovdje se može nadovezati dimenzija otvorenosti prema različitim kulturama kao još jedna od potencijala *capoeire*, a povezuje se i sa socijalnim vještinama. Naime, autori Iório i Darido (2005, prema Luz Moura, De Brito Barboza i Moreira Antunes, 2012) navode kako *capoeira* može poticati multikulturalne stavove u školi te na taj način suzbijati predrasude i širiti mogućnosti interpersonalnih odnosa, razumijevanja sukoba i različitih tjelesnih izričaja. Posljednji potencijal *capoeire* koji je izdvojen u dobivenim podacima, glazbeni je razvoj gdje se djeca i mladi susreću s novim instrumentima, pjevaju pjesme na portugalskom što ujedno dovodi do mogućnosti usvajanja portugalskog jezika, razvija se smisao za ritam te može biti nadogradnja muzikalnosti. Hallam (2006, prema Škrbina, 2013) govori o snazi glazbe na grupu koja može olakšati komunikaciju, podržava razvoj grupnog identiteta te dijeljenje emocija što *capoeiri* daje još jednu prednost za rad s djecom i mladima u psihosocijalnom riziku.

5. Analiza tematske cjeline aktualnih problema u vođenju *capoeire* pokazala je dva osnovna problema, a to su **eksternalizirani problemi u ponašanju te problemi motivacije djece i odraslih partnera**. Kod eksternaliziranih problema u ponašanju javljaju se dimenzije djetetovog manjka samokontrole/impulzivnost (*...iznenadjućim reakcijama na koje ne možeš računat i onda to ovisi o njihovoj pozadini, šta su oni prošli u životu, a ne možemo znat odmah od početka*), asocijalnost i kršenje pravila (*lošim međusobnim odnosima, na primjer, neprihvatanje nekog člana ili međusobnim neprihvatanjem*), komunikacijski i organizacijski problemi (*Oni koji su kraće na treninzima trebaju da duže shvate, a oni koji su duže, njima je to dosadno i onda treba nekako koncipirat trening da im bude objema teško, lagano.*) S druge strane, imamo kategoriju problema motivacije djece i mladih (*svaki puta ih se treba nagovarati, dodatno motivirati, pronalaziti različite načine kako im pristupiti i kako ih dobiti da sudjeluju i na treninzima i na samom projektu.*) te motivaciju odraslih partnera (*Ja sam im i mailove slao i pričao s ravnateljima i sve. I zašto je to bitno za djecu i šta dobivaju s tim itd i onda su rekli, da pričat ćemo s odgajateljima i onda nam se opet dešava isti problem.*).

Kao što možemo uočiti iz navedenog, postoje dva osnovna problema s kojim se suočavaju ispitanici, a to su eksternalizirani problemi kod kojih su izraženi asocijalnost i kršenje pravila, manjak samokontrole te problemi s komunikacijom i organizacijom. Naime, ovi problemi mogu se objasniti činjenicom da se radi o djeci i mladima u psihosocijalnom riziku kod kojih gdje su navedeni problemi karakteristični za tu skupinu. Razlozi nastanka problema različiti

su, a neki od njih mogu biti izostanak pozitivnog modela prihvatljivog ponašanja u djetetovoj okolini, nedostatak vremena roditelja i ostalih članova djetetova mikrosustava što rezultira prepuštenosti djece same sebi i traženja pažnje u drugim sredinama. Sokač (2014) piše o tome kako se problemi kod djece mogu razviti zbog nedovoljne podrške i zaštite u obitelji, školi ili široj zajednici, a Ajduković i Laklija (2014) navode kako nedostatak materijalnih sredstava predstavlja značajan rizik za pojavu niza psihosocijalnih rizika za djecu te članove djetetova mikrosustava. Iz navedenog, vidljivi su neki uzroci koji mogu dovesti do eksternaliziranih problema. Drugi značajan problem je motivacija djece i odraslih partnera. Nedostatak ili kasniji pad motivacije može se objasniti činjenicom kako se dio djece uključuje u treninge *capoeire* prema odabiru stručnog suradnika škole. Kod odraslih, neki od ispitanika naveli su kako odrasli ne smatraju *capoeiru* važnom za život djece što se odražava njihovom niskom motivacijom za suradnjom s trenerima *capoeire*.

6. Analizom posljednje tematske cjeline **Preporuke** dobivene su dvije kategorije. Prva kategorija **pratiti i integrirati u rad individualnost i potrebe djece** gdje se stavlja posebni naglasak na uvažavanje individualnosti djeteta (*...nego pristupiti svakom problemu individualno i pronaći svako rješenje za pojedini problem i razmišljati o svakom djetetu jer generalizirati neko polje ili nešto sve skupa neće biti dobro*) te na razumijevanju stvarne djetetove razvojne potrebe (*treba nastojati prvo shvatiti djecu, i tek onda očekivati da oni tebe shvate i da oni žele od tebe učiti.*). Iz druge kategorije **ulaganje u profesionalni i osobni razvoj trenera** izvedene su dvije dimenzije kao preporuke, a to su supervizije (*Recimo, ovdje imamo, nismo to imali od kad smo krenuli, ali kako smo kroz vrijeme uspjeli izgurati neka financiranja, onda sad treneri idu na superviziju i imaju edukacije*), edukacije i samorazvoj (*nastave educirati u poljima koja bi im mogla pomoći u tom smjeru i uvijek; ... ali bitno je ovo da se nastave educirati, što god im može pomoći da se usavrše u tome i da budu bolji.*) te korištenje vlastite kreativnosti u radu (*nikad ne zanemarivat tu igru s njima jer je to ono što ih najviše privlači, znači konstantno igranje; Pa zapravo, što više glazbe s njima, to sam primjetio da ih jako opušta i veseli itd.*).

Iz gore navedenog, vidljivo je kako treneri upućuju na potrebu individualizacije pristupa radu, a uz to se usko nadovezuje i preporuka razumijevanja stvarne djetetove potrebe. Naime, danas se potreba individualiziranog pristupa sve više naglašava i u školskom kurikulumu, a posebno kada se radi o djeci s posebnim potrebama gdje postoji i *Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama*. Dok je prvi dio preporuka usmjeren ka djeci, drugi se odnosi na trenere, njihov osobni i profesionalni

razvoj, točnije, na potrebu supervizija, edukacije, samorazvoja te korištenja kreativnosti u radu. Ispitanici posebno ističu potrebu supervizija koje predstavljaju suradnički odnos između supervizora i drugog stručnjaka, u ovom slučaju trenera *capoeira*. Supervizor bi trebao pružiti edukativnu podršku pomažući u učenju i razvoju te rukovodeću s odgovornošću za kvalitetu cijelog procesa (Hawkins i Shohet, 2006 prema Laklija, Kolega, Božić, Mesić, 2011). Uz pomoć supervizija, treneri *capoeira* lakše bi se nosili sa emocijama koje se javljaju tijekom rada, problemima na koje nailaze, lakše prilagodili treninge individualnim potrebama što može pozitivno utjecati na podizanje kvalitete njihova rada. S obzirom da je *capoeira* relativno nova disciplina na prostorima Hrvatske, a posebno kada je shvaćamo u kontekstu metode rada s djecom i mladima u psihosocijalnom riziku, rezultati o potrebi edukacije i supervizije ne iznenađuju. Također, opći podaci o ispitanicima ukazuju kako ne dolaze svi treneri iz područja pedagoške struke što kod ispitanika dodatno ističe potrebu edukacije i supervizije. Korištenje vlastite kreativnosti posljednja je, ali ne manje važna preporuka, za daljnji rad trenera. Kreativnost je poželjna vještina koja može pomoći pri održavanju motivacije i zainteresiranosti uključenih te prilagodne rada individualnim potrebama djeteta.

8. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Cilj rada bio je kroz izjave trenera *capoeire* dobiti uvid u njihovu perspektivu o tome kako djeca i mladi u psihosocijalnom riziku prihvaćaju *capoeiru*, kakav učinak ima na njihov razvoj te koje preporuke imaju za pristup radu sa tom skupinom.

Dobiveni su odgovori na postavljena istraživačka pitanja. Prvo pitanje odnosilo se na kriterije upisa, prihvaćanje treninga *capoeire* te probleme s kojim se treneri susreću. Treneri su naveli tri kriterija temeljem kojeg se djeca i mladi uključuju u *capoeiru*. Prvi kriterij je onaj koji je propisan projektom *Tribo moderna* u koji su uključeni svi ispitanici, a odnosi se na to da stručni suradnici škole odabiru onu djecu koja će se uključiti u projekt, a posljednja dva kriterija odnose se na dobnu granicu i samoinicijativno uključivanje. Prema odgovorima ispitanika, djeca i mladi generalno dobro prihvaćaju treninge *capoeire* s time da tokom vremena dolazi do problema razine motivacije. Osim problema motivacije djece i mladih, jedan od problema je motivacije odraslih suradnika što utječe na kvalitetu komunikacije i organizacije. Posljednja kategorija problema eksternalizirani problemi u ponašanju, djetetov manjak samokontrole/impulzivnost te antisocijalnost i kršenje pravila.

Drugo istraživačko pitanje usmjereno je tome je li *capoeira* dobra i ako je, zašto je dobro da djeca i mladi u psihosocijalnom riziku treniraju *capoeiru*. Iskazane su sljedeće dobrobiti: osjećaj prihvaćenosti i pripadanja, primanje i pružanje tolerancije, unapređenje socijalnih vještina, samopoštovanje i samopouzdanje, fleksibilnost prema individualnim potrebama djece, nenatjecateljsko i suradničko okruženje, fizički razvoj, prilika za socijalizaciju i resocijalizaciju, otvorenost prema različitim kulturama te razvoj muzikalnosti.

Posljednje istraživačko pitanje odnosilo se na izazove i mogućnosti unapređenja u vođenju mladih u psihosocijalnom riziku *capoeirom*. Rezultati pokazuju kako je potrebno uvažavati individualnost djece, razumjeti stvarne djetetove razvojne potrebe, pratiti i integrirati u rad individualnost i potrebe djece te koristiti vlastitu kreativnost u radu. Dio preporuka odnosi se na potrebe supervizije, edukacije i samorazvoj te ulaganja u profesionalni i osobni razvoj trenera.

Ostvarena je i svrha rada, doprinjeti spoznaji o koristi koje *capoeira* može imati za djecu te kao potencijalnom resursu osnaživanja djece i mladih u psihosocijalnom riziku.

Dobiveni podaci navode nas da promišljamo o mogućim metodama rada s djecom i mladima u psihosocijalnom riziku jednako kao i s onima koji se ne nalaze u riziku, da pokušamo primijeniti nove metode rada uvažavajući individualne potrebe djeteta.

Na kraju valja istaknuti dobiti *capoeira* koju imaju djecu u psihosocijalnom riziku su, prema mišljenju voditelja/trenera, a one su sljedeće:

- razvija se osjećaj prihvaćenosti i pripadanja
- primanje i pružanje tolerancije
- unapređene socijalne vještine
- razvoj samopoštovanja i samopouzdanja
- fleksibilnost prema individualnim potrebama djece
- nenatjecateljsko i suradničko okruženje
- fizički razvoj, prilika za socijalizaciju i resocijalizaciju
- otvorenost prema različitim kulturama
- razvoj muzikalnosti.

Osim dobiti, postoje i izazovi za voditelje/trenere koje treba i dalje prevladavati u vođenju/treniranju djece u psihosocijalnom riziku:

- razumjeti stvarne djetetove razvojne potrebe
- uvažavati individualnost djece
- pratiti i integrirati u rad individualnost
- pad motivacije djece te odraslih suradnika.

Iako su rezultati pokazali niz pozitivnih učinaka, valja napomenuti kako postoje ograničenja spoznaja dobivenih istraživanjem. Naime, uzorak je premalen za generalizaciju podataka na širu populaciju stoga se za ubuduće predlaže veći uzorak. Osim toga, preporuka je ispitati više perspektiva, točnije prikupiti informacije o učinku *capoeira* od drugih članova djetetove zajednice (npr. nastavnici, roditelji). Nedostaje višestrukost perspektiva o dobitima, ali i kvantitativno praćenje inicijalnog i finalnog stanja (uz kontrolnu grupu) na spomenutim vrijednostima o kojima govore treneri.

Na kraju rada valja napomenuti kako *capoeira* nužno ne mora biti metoda na koju će sva djeca i mladi pozitivno reagirati, ali svakako je valja uzeti u obzir i promišljati o njoj kao alternativnoj metodi rada koja obuhvaća skup vještina i umjetničkih područja.

Sažetak

Osnovni cilj rada bio je kroz izjave trenera *capoeire* dobiti uvid u njihovu perspektivu prihvaćanja, učinka i preporuka treniranja *capoeire* na djecu i mlade u psihosocijalnom riziku.

Provedeno je kvalitativno istraživanje u kojem se koristio polustrukturirani intervju, a dobiveni podaci obrađeni su tematskom analizom podataka. Ispitanici su treneri *capoeire* s područja Hrvatske. Rezultati istraživanja pokazali su da postoji nekoliko kriterija uključivanja u *capoeiru*, a to su stručni suradnici škole koji odabiru djecu, dobni kriteriji te samoinicijativno uključivanje. Što se tiče prihvaćanja *capoeire*, djeca i mladi generalno dobro prihvaćaju *capoeiru*.

Drugi dio rezultata prikazuje dobrobit *capoeire*, a to su: osjećaj prihvaćenosti i pripadanja, primanje i pružanje tolerancije, unapređenje socijalnih vještina, samopoštovanje i samopouzdanje, fleksibilnost prema individualnim potrebama djece, nenatjecateljsko i suradničko okruženje, fizički razvoj, prilika za socijalizaciju i resocijalizaciju, otvorenost prema različitim kulturama te razvijanje muzikalnosti.

Posljednji dio rezultata govori o izazovima i mogućnostima unapređenja vođenja mladih u psihosocijalnom riziku putem *capoeire*. Rezultati su pokazali kako je potrebno uvažavati individualnost djece, razumjeti stvarne djetetove razvojne potrebe, pratiti i integrirati u rad individualnost i potrebe djece te koristiti vlastitu kreativnost u radu. Ostale preporuke odnose se na potrebe nadziranja, edukacije i samorazvoja trenera, odnosno ulaganje u profesionalni i osobni razvoj trenera.

Ključne riječi: *capoeira*, dobrobiti *capoeire*, psihosocijalni rizik, tematska analiza podataka

Summary

The main objective of this study was to gain insight into the perspective of capoeira coaches teaching capoeira to children and young people in psychosocial risk group. Main focus was on acceptance of capoeira within this risk group, benefits of the capoeira as a tool and possible improvements using capoeira as a tool for this risk group.

The qualitative research was carried out in which a semi-structured interview was used and the data were processed by the thematic data analysis. As a sample capoeira coaches from Croatia were interviewed. The results showed that there are several criteria for joining in capoeira: professional staff who choose school children, age criteria and voluntarily involving. As for the acceptance of capoeira, children and young people generally accept capoeira very well.

The second part of the results shows the benefits of capoeira. Those benefits would include developing: a sense of acceptance and belonging, tolerance, self-esteem and self-confidence, flexibility according to individual needs of other children. It improves social skills, creates non-competitive and collaborative environment, physical development, opportunities for socialization and re-socialization, openness to different cultures and develop of musicality.

The last part of the results talks about the challenges and opportunities for improving of guiding children and young people in psychosocial risk through capoeira. The results showed that it is necessary for capoeira coach to respect the individuality of children and understand the actual child's developmental needs. Coaches are to monitor and integrate into their teaching individuality and needs of children to be able to use their creativity as a tool. Other recommendations are related to importance of continuous self-monitoring, education and self-development of capoeira coaches, meaning investing in their professional as well as their personal development.

Key words: capoeira, benefits of capoeira, psychosocial risk, the thematic data analysis

Literatura

Ajduković, M., Kregar Orešković, K. i Sladović Franz, B. (2008). *Mogućnosti i izazovi kvalitativnog pristupa u istraživanju skrbi za djecu*. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.

Ajduković, M., Laklija, M. (2014). Doživljaj poteškoća u radu voditelja mjera stručne pomoći roditeljima u nadležnosti centara za socijalnu skrb. U: *Kriminologija i socijalna integracija*, 22(1); 1-29. Preuzeto 01.03.2016. s https://bib.irb.hr/datoteka/748885.2_Ajdukovic_Laklija.pdf.

Bašić, J. (2009). Teorije prevencije: prevencija poremećaja u ponašanju i rizičnih ponašanja djece i mladih. Zagreb: Školska knjiga.

Bašić, J., Ferić Šlehan, M., Knanželić Tavra, V. (2007). *Zajednice koje brinu: model prevencije poremećaja u ponašanju*. Pula: Istrarska županija.

Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological models of human development. U: *International Encyclopedia of Education*, 3(2); 1643-1647. Preuzeto 6.5.2016. s <http://www.psy.cmu.edu/~sieglar/35bronfenbrenner94.pdf>

Burt, I. i Butler, S.K. (2011). Capoeira as a Clinical Intervention: Addressing Adolescent Aggression With Brazilian Martial Arts. U: *Journal of multicultural counseling and development*, 39: 48-57. Preuzeto 7.12.2014. s Eric baze podataka.

Campos, H. (2001). *Capoeira na Universidade: umatrajetória de resistêcia*.

Capoeira, N. (2002). *Roots of the Dance-fight-game*. Berkeley, CA: North Atlantic.

Capoeira, N. (2003). *The little Capoeira book*. Berkeley, GA: North Atlantic.

Ferić, M., Kranželić Tavra, V. (2003). Trening socijalnih vještina - planiranje, primjena i evaluacija. U: *Kriminologija i socijalna integracija* 11(2); 143-150. Preuzeto 18.5.2016. s Hrčak baze podataka.

Green, A.B. (2009). Empowerment through cultural practices women in capoeira. Preuzeto 11.11.2014 s http://etd.fcla.edu/UF/UFE0024587/green_a.pdf

Gumze, G. (2014). Communication systems in capoeira: tradition and non-verbal communication as means of communication between generations. U: *Media, culture and public relations*, 5(2); 220-230. Preuzeto 3.11.2014. s Hrčak baze podataka.

Kazdin, A.E. (1997). Practitioner Review: Psychosocial Treatments for Conduct Disorder in Children. U: *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38(2); 161-178. Preuzeto 13.4.2016. s http://sohs.pbs.uam.es/webjesus/eval_psicopedagogica/lecturas/conduct.pdf

Koller Trbović, N. i Žižak, A. (2012). Problemi u ponašanju djece i mladih i odgovori društva: višestruke perspektive. U: *Kriminologija i socijalna integracija*, 20(1); 49-62. Preuzeto s Hrčak baze podataka

Koller-Trbović, N., Nikolić, B., Dugandžić, V. (2009). Procjena čimbenika rizika kod djece i mladih u riziku ili s poremećajima u ponašanju u različitim intervencijskim sustavima: socio-ekološki model. U: *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 45(2); 37-54. Preuzeto 01.03.2016. s Hrčak baze podataka.

Koller-Trbović, N., Žižak, A. (2008). *Iskustva s kvalitativnom metodologijom u projektu Socijalnopedagoška dijagnoza*. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.

Krstić, Ž.Lj. (2014). Činitelji delinkventnog ponašanja. U: *JADR*, 5/2(10); 323-348. Preuzeto 12.4.2016. s Hrčak srce baze podataka.

Lakes, D.K., Hoyt, W.T. (2004). Promoting self-regulation through school-based martial arts training. U: *Applied Developmental Psychology*, 25; 283–302. Preuzeto 8.2.2016. s <http://lakewaytkd.com/science%20direct.pdf>

Laklija, M., Kolega, M., Božić, T., Mesić, M (2011). Supervizijski stil i komunikacijski procesi u superviziji iz perspektive supervizora. U: *Ljetopis socijalnog rada*, 18 (2); 365-382. Preuzeto 08.06.2016. s file:///C:/Users/Katarina/Downloads/7_CLANCI_M_Laklija_itd.pdf

Luz Moura, D., De Brito Barboza, L., M. Moreira Antunes (2012). Entrenando na roda: uma análise das dificuldades e facilidades da inserção da capoeira em escolas da Rochinha. U: *Revista Mackenzie de Educação Física e Esporte*, 11(1); 71-81. Preuzeto 11.12.2016. s <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=79367606&lang=hr&site=ehost-live>

Mejošek, M. (2008). *Metode znanstvenog istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap

Meščić – Blažević, Lj. (2007). Pedagoška prevencija poremećaja u ponašanju adolescenata. U: Pedagogijska istraživanja 4(2); 301-308. Preuzeto 16.6.2016. s Hrčak baze podataka.

Milas, G. (2005). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Pincham, H.L., Bryce, D., Kokorikou, D., Fonagy, P., Pasco Fearon, R. M. (2016). Psychosocial Intervention Is Associated with Altered Emotion Processing: An Event-Related Potential Study in At-Risk Adolescents. U: *Psychosocial Intervention in At-Risk Adolescents.1-16* Preuzeto 6.3.2016. s *PLOS ONE* baze podataka.

Pincham, L.H., Bryce, D., Kokorikou, D., Fonagy, P., Pasco Fearon, R.M. (2016). Psychosocial Intervention Is Associated with Altered Emotion Processing: An Event-Related Potential Study in At-Risk Adolescents. U: *PLOS ONE*, 1-16. Preuzeto 04.03.2016. s Ebsco baze podataka.

Prytherch, H. i Kraft, K. (2015). The psychosocial impact of capoeira for refugee children and youth. University of East London's Centre for Social Justice and Change. Preuzeto 19.10.2015. s http://www.sportanddev.org/en/toolkit/latest_publications/?13737/1/The-psychosocial-impact-of-capoeira-for-refugee-children-and-youth

Rapuš Pavel, J., Kobolt, A. (2008). *Iskustva s kvalitativnom analizom na području socijalnopedagoškog istraživanja*. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.

Reis Filho, A.D., Paula Schuller, J.A. (2010). The capoeira as pedagogical tools to improve the motor coordination for people with special needs. U: *Pensar a Prática*, 13(2); 1-20. Preuzeto 11.11.2014. s <https://revistas.ufg.emnuvens.com.br/fef/article/view/7532/7382>

Ribeiro Palhares, L. (2007). Educação e cultura popular: inclusão social pela capoeira. U: *Licere, Belo Horizonte*, 10(3); 1-15. Preuzeto 7.12.2015. s http://www.anima.eefd.ufrj.br/licere/pdf/licereV10N03_a4.pdf

Soares Bonfim, G.C. (2013). A prática da capoeira na educação física e sua contribuição para a aplicação da lei 10.639 no ambiente escolar: a capoeira como meio de inclusão social e da cidadania. Preuzeto 06.12.2014. s <http://congressos.cbce.org.br/index.php/conece/3conece/paper/viewFile/2379/975>

Sokač, A. (2014). Čimbenici koji utječu na rizično ponašanje djece i mladih. U: *Education Biologiae*, 1; 117-124. Preuzeto 01.03.2016. s <http://www.hbd-sbc.hr/wordpress/wp-content/uploads/2013/05/13-Sokac.pdf>

Stephens, N. i Delamont, S. (2014). I can see it in the nightclub': dance, capoeira and male bodies. U: *The Sociological Review*, 62; 149–166. Preuzeto 11.12.2015. s Ebsco baze podataka.

Škrbina, D. (2013). *Art terapija i kreativnost: multidimenzionalni pristup u odgoju, obrazovanju, dijagnostici i terapiji*. Zagreb: Veble commerce.

Tkalac Verčić, A., Sinčić Ćorić, D., Pološki Vokić, N. (2010). *Priručnik za metodologiju istraživačkog rada- kako osmisliti, provesti i opisati znanstveno i stručno istraživanje*. Zagreb: M.E.P. d.o.o. Preuzeto 17.6.2016. s <http://www.manager.hr/adminmax/images/upload/AKCIJE/metodologija.pdf>

Twemlow, S.W., Sacco, F.C., Fonagy, P. (2008). Embodying the Mind: Movement as a Container for Destructive Aggression. U: *American journal of psychotherapy*, 62(1); 1-33. Preuzeto 9.12.2015. s https://www.researchgate.net/publication/5389494_Embodying_the_mind_Movement_as_a_container_for_destructive_aggression

Utting, D., Monteiro, H. i Ghate, D. (2007) Interventions for children at risk of developing antisocial personality disorder. Preuzeto 29.02.2016. s <http://prb.org.uk/publications/P182%20and%20P188%20Report.pdf>

Vasta, R., Haith, M.M., Miller, S.A. (2005). *Dječja psihologija: moderna znanost*. Jastrebarsko: Naklada Slap

Vrselja, I. (2010). Etiologija delinkventnog ponašanja: Prikaz Pattersonove i Moffittine teorije razvojne psihopatologije. U: *Psihologijske teme* 19(1); 145-168. Preuzeto 18.5.2016. s file:///C:/Users/Katarina/Downloads/Vrselja_Etiologija_delinkventnog_ponasanja.pdf

Žižak i dr. (2012). *Udomiteljstvo djece iz dječje perspektive*. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku.

Žižak, A. (2010). *Teorijske osnove intervencije: socijalnopedagoška perspektiva*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.

Internet izvori:

http://assets.sportanddev.org/downloads/business_plan_jn.pdf

<http://www.bidnacapoeira.org/about/capoeira-effect>

<http://kabula.org/2011/04/13/bidna-capoeira-project/>

<http://www.comunidadessegura.org.br/en/node/42091>

<http://vivario.org.br/en/gingando-pela-paz-haiti-celebrates-its-4-year-anniversary/>

<http://ponabana.com/capoeira-for-peace/?lang=en>

http://portal.iphan.gov.br/uploads/ckfinder/arquivos/certidao_roda_de_capoeira.pdf

http://www.unesco.org/new/en/brasil/ia/about-this-office/single-view/news/capoeira_becomes_intangible_cultural_heritage_of_humanity/#.V0N7ADWLTIU

<http://www.brincadeiradeangola.com.br/en>

http://www.czmz.hr/novi_czmz/tribo-moderna/

Prilozi

Slika 1. Roda

Slika 2. Bateria (glazbeni sastav)

Slika 3 i 4. Berimbau

Slika 5. Atabaque

Slika 6. Pandeiro

Mjerni instrument

Uvodna pitanja

1. Koje ste dobi i spola?
2. Koliko se dugo bavite capoeirom?
3. Koliko ste dugo u ulozi trenera capoeire?
4. Koliko dugo radite s djecom koja su u nekom psihosocijalnom riziku?
5. Koje je Vaše temeljno obrazovanje i koje dodatne edukacije imate?

Glavna pitanja

1. Prema kojim kriterijima i procedurama se djeca i mladi uključuju u treninge capoeire?
2. Kako različita rizična djeca i mladi prihvaćaju treninge capoeire?
3. Što rizična djeca i mladi dobivaju treniranjem capoeire temeljem Vašeg promatranja djece i mladih i povratnih informacija osoba iz djetetove zajednice (Koje su promjene u odnosu na sebe? Koje su promjene u odnosu na druge?)
4. S kojim se problemima susrećete u radu s djecom i mladima s psihosocijalnim rizicima?
5. Koji su potencijali za unapređivanje života djece i mladih kroz capoeiru?

Zaključno pitanje

1. Koje su Vaše preporuke za daljnji rad s djecom i mladima koji pokazuju neke psihosocijalne rizike?

Transkripti intervjuja

Ispitanik A

Uvodna pitanja

1. Koje ste dobi i spola?

33, ženski.

2. Koliko se dugo bavite capoeirom?

Okolo 13 godina.

3. Koliko ste dugo u ulozi trenera capoeire?

13 godina.

4. Koliko dugo radite s djecom koja su u nekom psihosocijalnom riziku?

U capoeiri 5 godina, inače 15 godina.

5. Koje je Vaše temeljno obrazovanje i koje dodatne edukacije imate?

Socijalni pedagog, a dodatne edukacije su razne, kratkoročne.

Glavna pitanja

1. Prema kojim kriterijima i procedurama se djeca i mladi uključuju u treninge capoeire?

Aha, to će biti vjerojatno onda za cijeli projekt. Dakle, prema kriterijima, znači, kod nas u projekt Triba moderna djecu uključuju stručni suradnici u školama. Kriteriji su da su to djeca u riziku radi nekih neprihvatljivih ponašanja u školi, ili da su to djeca koja su povučena, izolirana, neprihvaćena od vršnjaka, djeca koja su uključena u neke rizične skupine vršnjaka. Zatim, to mogu biti djeca sa, gdje su poremećeni obiteljski odnosi, necjelovite obitelji, a neku djecu uključuju, iako možda na razini ponašanja djeca funkcioniraju ok, a obitelji su niskog socioekonomskog statusa onda ih uključi kao nekakav vid podrške i uključivanja jer nisu u ništa uključeni.

2. Kako različita rizična djeca i mladi prihvaćaju treninge capoeire?

Pa, većinom dobro, tj svi prihvate dobro dio što su uključeni. E sad, razlika je više kod ovih koji su sportski tipovi, oni jako dobro prihvaćaju, a kod nekih se više vidi da su se uključili radi pripadanja nekog grupi, skupini. Onda su oni možda manje motivirani za samo treniranje, ali opet ostaju jer im je važno biti dio grupe.

3. Što rizična djeca i mladi dobivaju treniranjem capoeire temeljem Vašeg promatranja djece i mladih i povratnih informacija osoba iz djetetove zajednice (Koje su promjene u odnosu na sebe? Koje su promjene u odnosu na druge?)

Pa, mislim da rizična djeca i mladi doobivaju isto što i sva djeca i mladi, jel?! Svi dobivaju taj osjećaj pripadnosti, znači, pripadaju grupi u kojoj su prihvaćeni bez obzira na to kakvi su, kako rade. E, dosta je bitno što nema tog natjecateljskog karaktera tako da često, recimo i kad se djeca i roditelji osvrću, ono što najviše ističu da im se sviđa da su djeca, da je sve pozitivno, bez tog nekog natjecanja, jel'. Mala digresija na pitanje, mogu ti poslati, radili smo evaluaciju od prošlogodišnjeg projekta pa onda iz tog možeš izvući baš konkretno neki dio, šta su, jer su bile fokus grupe. U biti, fokus grupe s trenerima su bile, a roditelji su upitnike ispunjavali. Eee, ja bih rekla da dobivaju samopouzdanje s tim da, to nam je pokazala i evaluacija prošle godine, a i tak se i meni čini, da recimo, djeca koja su godinu dana uključena, dobivaju manje nego što dobivaju recimo, nakon dvije godine. Znači, ona djeca koja duže ostanu, sa vremenom se ti učenici povećavaju, pogotovo, recimo na razini samopouzdanja i pogotovo što onda kada su iskusniji mi ih uključimo još u neke aktivnosti, može ih se uključiti u neke varijante da pomažu na treningu, da vode dio trenonga sami ili kroz to nešto jako puno onda dobiju, baš na samopouzdanju.

4. S kojim se problemima susrećete u radu s djecom i mladima s psihosocijalnim rizicima?

Padom motivacije, privlačenjem pažnje, kršenjem pravila, velikim kršenjem pravila, nekontroliranim emocijama, lošim međusobnim odnosima, na primjer, neprihvaćanje nekog člana ili međusobnim neprihvaćanjem i to je to.

5. Koji su potencijali za unapređivanje života djece i mladih kroz capoeiru?

Ne razumijem?

Znači, na koji način capoeira može pridonijeti unapređenju života djece i mladih koji se nalaze u psihosocijalnom riziku?

Mm, pa to je slično kao ono koje su dobiti za njih, jel da?!

Dal postoji možda još nešto što nije pokazano, a što capoeira može dati kod djece i mladih?

Eee, ja bih rekla iz mogeg nekog iskustva, da ono što baš sama capoeira im daje, što dobivaju jest ta mogućnost različitih pristupa, barem kroz način koji mi radimo. Recimo, kad kažem različitih pristupa mislim na neke metode koje nisu samo, ne idu iz same capoeire nego idu iz prilagodbe rada baš specifičnoj skupini. S jedne strane, capoeira sama kao takva je, po meni super za rad, jer nema natjecanja, potiče se kreativnost i kao takva, već sama po sebi se u grupi napravi atmosfera gdje članovi zapravo znaju da su svi ok, i da ne postoji onaj dio "aha, on je najbolji, a on ništ ne zna", a još ona nekakva viša razina toga, meni iz iskustva, kad se prilagodi. Znači, nemamo standard treninga kojim radimo sa svim grupama nego ovisno o tome kakava je grupa se rade treninzi. Tak da su negdje puno više sportski, a negdje su više kroz kreativnost, razgovore ako je to grupa gdje su članovi, baš kak sam ono prije rekla, polusportski tipovi koji su tu da bi dobili nešto drugo.

Zaključno pitanje

1. Koje su Vaše preporuke za daljnji rad s djecom i mladima koji pokazuju neke psihosocijalne rizike?

Koje je to ono pitanje, široko. To bi ti nama trebala reći nakon što napraviš istraživanje. E, teško mi je odgovoriti na ovo, koje su naše preporuke...Dal je preporuka za koga?

Može općenito, a može i u capoeiri.

Pa, ja bih rekla, ovo što sam rekla i u zadnjem pitanju, važno je rad prilagođavati, bazirati rad na individualiziranom pristupu, odnosno, recimo, nama je, trenutno nemamo tu mogućnost to u svim grupama. Ali u grupama gdje su dva trenera prisutna na jednom satu je to recimo super jer onda trener može nositi grupu, a drugi može u situacijama nužde nekad možda nekog člana izdvojiti, ako treba porazgovarati. Idealan rad po meni bi bio da su dva trenera, još pogotovo ako su različiti, ili još više, ako su muški i ženski, to bi bio nekakav ideal i mislim da je važno za trenere da imaju podršku. Recimo, ovdje imamo, nismo to imali od kad smo krenuli, ali kako smo kroz vrijeme uspjeli izgurati neka financiranja, onda sad treneri idu na superviziju i imaju edukacije. Supervizija se recimo pokazala kao nešto što nam je najznačajnije, kao prostor gdje dobiju podršku jer to može biti nekad frustrirajuće ili se desi neka situacija koja, gdje se i kod nas nakupe neke emocije i neke teške situacije, onda je taj dio važan, da treneri dobiju podršku.

Ispitanik B

Uvodna pitanja

1. Koje ste dobi i spola?

Ja imam 23 godine i muško sam.

2. Koliko se dugo bavite capoeirom?

8 godina

3. Koliko ste dugo u ulozi trenera capoeire?

Pa, dakle kao trener sam zadnjih četiri godine, tako nešto, a zadnjih 5 godina vodim treninge i asistiram.

4. Koliko dugo radite s djecom koja su u nekom psihosocijalnom riziku?

Isto tako, 5 i više godina.

5. Koje je Vaše temeljno obrazovanje i koje dodatne edukacije imate?

Temeljno obrazovanje, pa ja trenutno sad završavam studij psihologije i još sa strane sam išao na nekoliko međunarodnih radionica i treninga za neverbalnu komunikaciju, definiranje potreba korisnika, razvijanje nekih komunikacijskih kanala itd.

Glavna pitanja

1. Prema kojim kriterijima i procedurama se djeca i mladi uključuju u treninge capoeire?

Pa kod nas dakle, mi imamo dakle, ta dva sklopa. Imamo jedan trening na kojima imamo dvije vrste, nazovimo ih tako, korisnika. Prvi su naravno capoeira akademija za djecu gdje je otvorena cijele godine, može doći bilo tko, u bilo kojem trenutku se upisati. Isto tako, imamo tu drugu branšu, to je taj naš projekt Tribo moderna koja dakle, djeca nije da oni sama odabiru nego budu odabrana od nekih stručnih suradnika u školama kaoko bi onda pristupili projektu. Sad zadnjih par godina, kak već je

školama poznatija, djeca znaju doći pedagogima i najavit se za sljedeću godinu, nisam ovo godine izabran tako da to već ima...imali smo čak i navale pa smo trebali raditi kao neke audicije, da otkrijemo motivaciju djece i tak. Ima svačega.

2. Kako različita rizična djeca i mladi prihvaćaju treninge capoeire?

Različito na različiti način, naravno. Svatko je poseban i svake godine kad mi dođu neka nova djeca se iznenadim koliko tu ima različitosti, ali da, imamo neke generalne načine ideje gdje bilježimo šta želimo postići sa grupom, ali zapravo kreiramo za svako dijete posebno, jer stvarno ne znam kako bi inače postigli neki cilj.

3. Što rizična djeca i mladi dobivaju treniranjem capoeire temeljem Vašeg promatranja djece i mladih i povratnih informacija osoba iz djetetove zajednice (Koje su promjene u odnosu na sebe? Koje su promjene u odnosu na druge?)

Pa, dakl, sad kad ovo pričam prvo bih htio izdvojiti da kod nas imamo najčešće dvije grupacije, oni koji su malo preživahni i oni koji su nekako malo više zatvoreni, više u sebi i nazovimo to tako u svojoj glavi. Ali ono što na jedne i druge djeluje, što se vidi kod njih pomak je ta nekakva, razvijanje, sebe kao osobe i tolerancije, načina razmišljanja, općenito pažnje, razvijanja...dakle, sjećam se imali smo nekoliko ADHD-ovaca koji ono doslovno, nisu mogli slušati deset sekundi uputu, a kroz par treninga smo uspjeli dobiti da ono...imamo jednoga koji se već sad razvio u asistenta trenera i svačega. Dakle, reko bi da se razvijaju onako, kao osobe, dakle da dobiju te nekakve bazične vještine koje teško da mogu pokupiti u razredu ili koje ih mogu naučiti učitelji u razredu jer naprosto, takva sredina ne funkcionira za njih, zato i jesu nekako izdvojeni i odbreni od strane stručnih suradnika za takve projekte.

4. S kojim se problemima susrećete u radu s djecom i mladima s psihosocijalnim rizicima?

Svim! Što god postoji, dogodit će se ja mislim. A mislim, ima tu jednostavno taj pristup djeci, ja bi reko. Dakle, svatko od nas ima neku ideju ili neke želje šta bi htjeli napraviti s tim djetetom. Znači, što njemu treba, ali to ne znači da dijete ima tu potrebu. Ako je netko živahan ili nešto pa normalno da će biti živahan, pa dijete je, to je sasvim normalno. To šta mu svi drugi govore, "ne, ne, ne, trebaš se smiriti", zašto?! Dakle, ono što je više na nama je da podržavamo tu djecu, dobro podržavamo ih na način da budu kakva jesu, ali da to opet ne smeta drugima i da opet oni sebe grade ko osobe. Ako imamo nekoga tko je, baš mi sad pada jedan na pamet ova jedna korisnica, ona je na primjer..kaj, ona uvijek pazi pravila, "joj, treneru ona nije ovo napravila deset puta nego devet, ovaj je ovo, onaj je ono", pa dobro, šta, ona će jednog dana biti izvrsna voditeljica negdje, izvrsno će pratiti ljude. To što je sad možda iritantno drugima, ha bože moj, ali ona eto takva i zašto bi ja njoj rekao nemoj biti takva, šta onda s tim dobiva? Ubijamo ono u čemu je ona dobra.

5. Koji su potencijali za unapređivanje života djece i mladih kroz capoeiru?

Svii! Pa mislim, ono što po meni je capoeira ako sad gledamo ono da je to način života ili nešto, šalim se. Ali, dakle ima taj neki dio da se može stvarno uzeti bilo šta iz capoeire, dakle, capoeira je jako bogata i ima jako puno elemenata i zapravo se iz svačega može uzeti nešto što doprinosi nekom razvoju, od toga što samo govorimo samo o fizičkoj razini do te neke filozofije, načina razmišljanja do toga kako se treba ponašati, do toga da imaš neke, nazovimo to tako, rituale, ceremonije, neke načine ponašanja koji se trebaju pojaviti, a kad-kad ne trebaju, jednostavno. Reklao bi da je to neka simulacija svijeta vanjskoga, ali opet u nekoj malo sigurnijoj sredini gdje smo ipak svi mi zajedno, ali ne, nismo zatvoreni, nismo sekta, ali ima ipak taj neki dio zajednice ili kako na primjer, kako se to zove u našem projektu, plemena, gdje smo, podržavamo se, ali i dalje ima tu svega i svačega.

Zaključno pitanje

1. Koje su Vaše preporuke za daljnji rad s djecom i mladima koji pokazuju neke psihosocijalne rizike?

Samo se educirati i raditi. Po meni je tu samo iskustvo nešto što najviše djeluje, ok to je nešto što dolazi s vremenom, ali ako ima želje svatko može raditi na sebi.

Ispitanik C

Uvodna pitanja

1. Koje ste dobi i spola?
Žensko sam i imam 24 godine.
2. Koliko se dugo bavite capoeirom?
8 i pol godina
3. Koliko ste dugo u ulozi trenera capoeire?
Ovo mi je druga školska godina.
4. Koliko dugo radite s djecom koja su u nekom psihosocijalnom riziku?
Od kad sam trener u ovom programu sam s njima povezana.
5. Koje je Vaše temeljno obrazovanje i koje dodatne edukacije imate?
Temeljno obrazovanje mi je da sam sveučilišni prvostupnik arhitekture i urbanizma, a dodatne edukacije sve ovo što radimo na projektu Tribo de moderna.

Glavna pitanja

1. Prema kojim kriterijima i procedurama se djeca i mladi uključuju u treninge capoeire?
Prema kojim, možeš ponoviti?
Prema kojim kriterijima i procedurama se djeca i mladi uključuju u treninge capoeire?
E, imamo znači dvije vrste. Oni treninzi koje ja vodim, jedna je skupina djec ekoja je na projektu Tribo de moderna, a drugo je skupina djece koja dobrovoljno dolazi trenirat capoeiru. Ovi koji su uključeni preko projekta, njih predlaže škola, a škola ih pronalazi temeljem ili njihovog ponašanja ili socijalnih prilika ili stanja u obitelji.
2. Kako različita rizična djeca i mladi prihvaćaju treninge capoeire?
Vrlo različito, ima onih koji su visoko motivirani i žele raditi i dobro sudjeluju u grupama, ima nekih koji su manje motivirani što se tiče sportskog dijela, ali i dalje se lijepo ponašaju, mislim lijepo, dobro se ponašaju na treninzima, surađuju s drugima, dobri su u radu s grupom, dok ima one djece kojima se ne da trenirat, tlaka im je dolaziti na treninge, svaki puta ih se treba nagovarati, dodatno motivirati, pronalaziti različite načine kako im pristupiti i kako ih dobiti da sudjeluju i na treninzima i na samom projektu.
3. Što rizična djeca i mladi dobivaju treniranjem capoeire temeljem Vašeg promatranja djece i mladih i povratnih informacija osoba iz djetetove zajednice (Koje su promjene u odnosu na sebe? Koje su promjene u odnosu na druge?)
Uh, dobivaju pno, ovisno o tome što najviše muči koje dijete. Na primjer, ako ima nisko samopouzdanje, samopoštovanje, onda radimo na tome da kroz treninge i jačanje fizičke spreme, ali i kontakt s drugom djecom djecom svoje dobi, on radi da svoem samopoštovanju i samopouzdanju. Ako netko ima manje prijatelja ili nije jako otvorena osoba, puno radimo na treninzima tako da se otvori s drugima, radi u paru s drugima, da sudjeluje u igrama. Ako je netko sramežljiv, povučen onda se radi na tome da se otvori, da pokaže inicijativu, da odvodi odrežene vježbe, da vodi zagrijavanje. Ako je rizičnog ponašanja, tj. ako se ponaša tako da krši puno školskih pravila i doma pravila, ne sluša roditelje niti učitelje u školi, onda se radi dosta na tome da kroz pravila na capoeirikoje mi imamo na treninzima, kroz to poštivanje da dijete nekako usvoji način na koji se treba postaviti prema pravilima, da ih treba poštivati jer ako ih ne poštuje, onda slijede opomene, a svaka opomena donosi kaznu, kao što i poštivanje pravila donosi nagrade i da, to je to.
4. S kojim se problemima susrećete u radu s djecom i mladima s psihosocijalnim rizicima?
S kojim prolemima? Hm, s mnogima. Pa jedan od najvećih problema je ako nisu motivirani za radi, tj. ne da im se trenirat, uopće nemaju želju trenirat capoeiru pa kako ih dobiti da sudjeluju onda u projektu, da dolaze na treninge, pa je problem ako su zainteresirani, ali nisu dobri u radu s grupom, kako ih onda dobiti da rade s grupom. E, koji još problemi? Samo malo, moram razmisliti. Eee, ne znam, to je to.
5. Koji su potencijali za unapređivanje života djece i mladih kroz capoeiru?

Potencijali? Pa dosta ih je. Znači, osim fizičkih aktivnosti imamo i kulturne aktivnosti, ono što capoeira nosi, i muziku i kulturu i jezik i izričaj i kontakta s ljudima druge nacionalnosti, s drugih kontinenata. Kroz sve to pokušavamo djeci približiti malo vanjskog svijeta. To je da dobiju neku širu sliku o tome što se sve može raditi u životu, što sve postoji, da proširimo njihove vidike i sad sve to kreće naravno kroz fizičku spremu jer capoeira je prvenstveno na treninzima sportska aktivnost, ali uz to dolazi muzika, uz to dolazi roda kao cilj, krug, igra u nenasilnom okruženju, povezivanje i dobivanje novih iskustava, novih prijateljstava također, meni je super kad na treninzima dođu ljudi iz različitih škola, tj djeca i onda se oni međusobno upoznaju, pa kao "ti si ova škola, ja sam ova škola, pa gdi je ta škola" i nekako, onda sire te svoje male granice svog kvarta, svoje male mikro okoline na nešto šire, a pogotovo kad je batizado i kad su radionice i onda kad dođemo i mi veliki s njima onda se tamo družima i kad dođe mestre, onda stvarno djeca o tome pričaju narednih godinu dana, sve do idućeg batizada.

Zaključno pitanje

1. Koje su Vaše preporuke za daljnji rad trenerima s djecom i mladima koji pokazuju neke psihosocijalne rizike?

Preporuke? Hm, pa preporuka je da treba ostati motiviran, vrlo kreativan, ne držati se nekih ustaljenih puteva i misli, nego pristupiti svakom problemu individualno i pronaći svako rješenje za pojedini problem i razmišljati o svakom djetetu jer generalizirati neko polje ili nešto sve skupa neće biti dobro, to nije dobro na treninzima, nego da su djeca uvijek super, samo to super treba naći u njima i ići u tom smjeru.

Ispitanik D

1. Koje ste dobi i spola?

Imam 27 godina i muško sam.

2. Koliko se dugo bavite capoeirom?

Pa sa nekim pauzama 9 godina.

3. Koliko ste dugo u ulozi trenera capoeire?

Ovo mi je prva godina.

4. Koliko dugo radite s djecom koja su u nekom psihosocijalnom riziku?

E to je sad, to je teško sad odlučiti točno nekakav period zato što sam već na drugačiji način radio s djecom koja su u nekom psihosociološkom riziku ajmo to tako nazvati. Pa ajmo reć' tri godine.

5. Koje je Vaše temeljno obrazovanje i koje dodatne edukacije imate?

Pa ovako, apsolutno sam na etnologiji i kulturalnoj antropologiji i ukrajinskom tako da je to moje nekakvo temeljno obrazovanje, a dodatno se obrazujem na raznim projektima koje financira Erasmus + za neformalno obrazovanje i uglavnom, kako uključiti svoje neke interese, što tebe zanima u nekakvu pedagogiju s kojom ćeš onda raditi s ljudima.

Glavna pitanja

1. Prema kojim kriterijima i procedurama se djeca i mladi uključuju u treninge capoeire?

Prema kojim kriterijima? Pa sad ovisi, zato što je program specifičan, to je projekt kojeg financira Ministarstvo obrazovanja tako da imamo znači, djecu koja su samozainteresirana, imamo djecu koja eto, imaju ne znam, nekih poteškoća možda u socijalizaciji ili imaju nedostatak samopouzdanje ili se ne znaju nametnut ili se pak previše nameću, ili imaju nekakvu situaciju doma pa su skloni agresivnom ponašanju. Takve individue izabire pedagog i škola i onda ih oni uključuju u taj program, a ostala djeca se po nekoj mojoj pretpostavci, uključuju zbog interesa, zato što im je to zabavno ili zanimljivo ili zato što su čuli da je nekome bilo krasno na capoeiri pa bi i oni to.

2. Kako različita rizična djeca i mladi prihvaćaju treninge capoeire?
Pa evo, ne bih htio generalizirati, ja mislim da je to vrlo teško pogotovo kad su u pitanju djeca, ali evo, svatko drugačije reagira. Evo, mogu reći da pozitivno reagiraju, to bi evo bilo nekako najtočnije što bi moglo reći jer stvar je u tome da svako dijete treba nešto drugo. Pogotovo, ne znam, ako pričamo o toj skupini djece koja su u nekakvom riziku, ajmo to tako nazvat, onda ne znam, ovima je super što dobiju neku pohvalu, što netko prepoznaje njihov trud. Njima je potrebna samo ta neka pažnja koju dobiju od trenera, koju dobiju od grupe tako da svako dijete traži nešto posebno na treninzima. Nije to samo sad trening capoeire, tu dobivamo neke druge stvari i u glavnom pozitivno.
3. Što rizična djeca i mladi dobivaju treniranjem capoeire temeljem Vašeg promatranja djece i mladih i povratnih informacija osoba iz djetetove zajednice (Koje su promjene u odnosu na sebe? Koje su promjene u odnosu na druge?)
Što dobivaju? Mislite...
 Recimo, koje su promjene kod njih koje se događaju prema sebi?

U ponašanju?

Da. A koje recimo prema drugima.

Pa evo, u svakom slučaju rekao bih prije svega neka tolerancija i poštovanje. To je možda prema drugima, a neko samopoštovanje sam prema sebi jer nije sad stvar nekog samopouzdanja da ja sad znam da mogu nešto napraviti, nego da ja sebe stvarno cijenim kao čovjeka i da, to što ja jesam i moji talenti i moje sposobnosti su i krasni i bitni i potrebni, i super da ih ja imam, da je to ono nešto moje posebno i što bi ja trebao prepoznati u drugima, isto tako znat cijenit to kod sebe. Tako da, možda bih reko, samopouzdanje i samopoštovanje za sebe, a nekako poštovanje i tolerancija prema drugima.

4. S kojim se problemima susrećete u radu s djecom i mladima s psihosocijalnim rizicima?
S kojim problemima? Pa, sa raznoraznim. Ne bi to nazvao preblemi nego, više situacije i izazovi jer nije to samo po sebi neki problem nego koliko je u tom nekom kontekstu, kad mi dođemo na taj trening i sad to dijete, ne znam, taj dan imalo je neku situaciju doma ili u školi, ili itd i naravno da dođe, na neki način, na tu capoeiru da to izbacim iz sebe. I onda se susrećemo, odnosno ja se susrećem sa svakakvim situacijama koje su interesantne i teške i jednostavne i svakakve. Ne znam, da je dijete dobilo jedinicu i smatra da je nepravedno dobilo tu jedinicu zato što je bilo malo nemirno na satu i da profesorica, odnosno učiteljica nije znala objasniti zašto je ona sad tom klincu dala jedinicu i onda raspravljamo o tim situacijama, do toga da ne znam, netko se potuko s nekim, pa onda pričamo o tome kak ima drugih načina da riješimo neke konflikte itd. Eto, stvarno je široki nekakvi spektar situacija i izazova koji se stavljaju pred nas.
5. Koji su potencijali za unapređivanje života djece i mladih kroz capoeiru?
Pa ja bih reko vrlo veliki jer, mislim to je tako koncipirano da mi stvaramo nekakav svoj identitet unutar grupe i nekakav svoj individualni identitet u toj grupi, tako da kao grupa smo uvijek jači i ak ja imam podršku od, ne znam, mojih kolega, mojih prijatelja koji sa mnom treniraju capoeiru ja imam nekako više hrabrosti i više nekakve snage da promjenim nešto u svom životu, promjenim nešto u onome s čim se bavim, što radim. Tako da mislim da su tu potencijali vrlo veliki zato što capoeira ima tu neku specifičnu snagu, rekao bih o tako, da se formira jedna vrlo povezana grupa, da nije, "mi sad samo dolazimo na trening i to je to". Nego, mislim, naš se projekt zove Tribo moderna što znači moderno pleme u prijevodu i baš se formira taj neki identitet plemena gdje onda

svatko pazi na svakog i trudi se pomoć jedan drugom. Ne znam, ako ja tu ne mogu napraviti taj stoj na rukama ili tu zvijezdu, ne mora nužno trener biti ta osoba koja će pomoći tom klinču, taj klinči da napravi taj stoj, da napravi tu zvijezdu nego može netko iskusniji iz njihovog tog plemena, iz njihove male grupe im isto pomoć, dat par savjeta kako napraviti to, mislim da je to eto. Na taj način nekako pazimo jedni na druge, mislim da se tu frljaju neke vrlo kvalitetne vrijednosti koje kasnije u životu će sigurno bit dobre.

Zaključno pitanje

1. Koje su Vaše preporuke za daljnji rad trenerima s djecom i mladima koji pokazuju neke psihosocijalne rizike?
Koje su moje preporuke osobno za ljude koji će raditi s djecom tog kalibra? Pa, prvenstveno bih rekao da si čovjek treba posvjestiti da nisam ja automatski kriv ili da sam ja napravio nešto loše ako dijete na tom treningu ne daje svoj maksimum zato što ta djeca dolaze iz razno raznih situacija i tko zna šta se tom djetetu, ako ja ne pitam, šta se tom djetetu dogodilo i ako ja, ne znam, krećem s nekakvim pretpostavkama, ja mogu napraviti puno više štete nego koristi. Nekad je možda bolje pustiti da dijete nekad 10-15 minuta sjedi i skulira se i bude okružen tom nekom pozitivom, da izbacim to iz sebe nego da, ajde sad pumpaj, pumpaj, radi treniraj, ovo ono, bla, bla, jer nekad može biti kontra produktivno. Tako da, posvjestiti si isto da nemaju samo capoeiru u životu, da nemaju samo trening nego oni isto, djeca dolaze sa raznorazličitim motivacijama na taj trening i neki će doći da se opuste, da se zabave, da malo treniraju, vježbaju, neki su baš zaljubljenici u capoeiru pa im je potrebno i bitno da svaki puta dobiju nešto novo, nešto nauče itd, neko je došao da se samo zabavi, a neko je došao ispućati svoje frustracije i to je onako, vrlo šaroliko. Nema onog jednog recepta gdje ja sad zna 'aha, trening je pa svi moraju biti 100% motivirani, svi moraju biti 100% u svemu tome svi moraju znat sve itd.'. nekad je po meni bolje osjetiti kako se djeca osjećaju, kako im je, šta im treba i onda im to pružiti, a ne samo normalan trening.

Ispitanik E

Uvodna pitanja

1. Koje ste dobi i spola?
22 godine, žensko.
2. Koliko se dugo bavite capoeirom?
5 godina.
3. Koliko ste dugo u ulozi trenera capoeire?
Od 10og mjeseca prošle godine.
4. Koliko dugo radite s djecom koja su u nekom psihosocijalnom riziku?
Od 10og mjeseca prošle godine.
5. Koje je Vaše temeljno obrazovanje i koje dodatne edukacije imate?
Studiram matematiku.
Neke dodatne edukacije?
Pa jedino ovo što imamo u sklopu treninga koje nam Tena vodi, imamo te sastanke.

Glavna pitanja

1. Prema kojim kriterijima i procedurama se djeca i mladi uključuju u treninge capoeire?
Pa po odabiru psihologa školskog. Recimo, ako djeca imaju nekog problema u socijalnom smislu ili problema u komunikaciji s drugima, znači ili je povučeni ili možda agresivniji prema drugima, zapravo izbor psihologa.
2. Kako različita rizična djeca i mladi prihvaćaju treninge capoeire?

Pa mislim da je klincima odlično, drugačije je, zabavno je, imamo igre, svi se međusobno družu i najveći pokazatelj je to što dolaze na treninge i uživaju.

3. Što rizična djeca i mladi dobivaju treniranjem capoeire temeljem Vašeg promatranja djece i mladih i povratnih informacija osoba iz djetetove zajednice (Koje su promjene u odnosu na sebe? Koje su promjene u odnosu na druge?)

Definitivno se vide promjene, možda to nisu sad promjene...to su stvari koje se ne mogu promijeniti u par tjedana, ali u komunikaciji s drugima, znači, uče jedni od drugih, nekakvo zajedništvo dobivaju. Kada smo na treningu, imamo pristup grupi i imamo individualni pristup prema njima pa pogotovo oni koji imaju sad neke, koji su posebno uključeni u treninge, imamo određene ciljeve za njih i vidi se razlika. U kontaktu smo i s roditeljima, a dobivamo i feedback od samih njih i od škole o promjenama koje se dešavaju. Ali najveći problem što vidimo je odnos kakvi su bili kad su tek došli prema nama i nakon. Ne znam, mogu primjere davati?

Da, naravno!

Imamo klinca koji ima problema s autoritetom i u početku, naravno imali smo problema, recimo ja pogotovo jer je usred treninga zano samo otrčati na drugi dio dvorane, a imamo starija i mlađa grupa zajedno. Dario vodi stariju, a ja mlađu, one je bio u mlađoj i onda je on znao otrčati u stariju jerbile bi tamo cure ili koga pozna i tako bi jednostavno otišao s treninga. A sad se to više ne događa, sad smo uspjeli uspostaviti taj odnos s njim da ostaje na treningu, da se pridržava pravila, a prije je bilo teško s njim raditi.

4. S kojim se problemima susrećete u radu s djecom i mladima s psihosocijalnim rizicima?

Ok, recimo ovaj primjer, da ne mogu poštivati pravila ili imamo jednog koji preburno reagira na stvari. Recimo, ako dobije neku opomenu zna burno reagirat. Naravno, u početku kad sam počela voditi treninge trebali su me upoznati i ja njih, vidjet kako reagiraju pa dok se ne uspostavi ta veza između njih. Problem također, isto oni koji su duže na treninzima i oni koji su tek došli, pa tu nać nekakvu, odnosno napraviti trening koji bi pasao objem grupama. Oni koji su kraće na treninzima trebaju da duže shvate, a oni koji su duže, njima je to dosadno i onda treba nekako koncipirati trening da im bude objema teško, lagano.

5. Koji su potencijali za unapređivanje života djece i mladih kroz capoeiru?

Ok, pa osim što je fizička aktivnost to je...naravno, kroz capoeiru se i fizički razvijaju, a osim toga i društveno. Znači, komunikacija s drugima, dakle taj socijalni aspekt i također psihički razvoj. Dakle, u capoeiri je fora što ti moraš, naravno, kad dođeš do te granice, pokretima komunicirati. Kad se dovede na tu granicu onda je zapravo, zna biti psihički naporno kad razmišljaš što napraviti, kakav pokret. Tako da ima više načina kako se razvijaju.

Zaključno pitanje

1. Koje su Vaše preporuke za daljnji rad s djecom i mladima koji pokazuju neke psihosocijalne rizike?
Pa da se jednostavno nastave educirati u poljima koja bi im mogla pomoći u tom smjeru i uvijek, naravno pričati s klincima i s roditeljima, to je što mi radimo, ali bitno je ovo da se nastave educirati, što god im može pomoći da se usavrše u tome i da budu bolji.

Ispitanik F

Uvodna pitanja

1. Koje ste dobi i spola?
27, žena.
2. Koliko se dugo bavite capoeirom?
7.
3. Koliko ste dugo u ulozi trenera capoeire?
Pa, jedno 3-4 godine.
4. Koliko dugo radite s djecom koja su u nekom psihosocijalnom riziku?

Pa, godinu i pol.

5. Koje je Vaše temeljno obrazovanje i koje dodatne edukacije imate?

Pa ja sam magistra primarnog obrazovanja, učiteljica razredne nastave, a šta je ovo drugo bilo pitanje?

Koje dodatne edukacije?

Pa bila sam na programima ovo od Europske unije, kako se ono zove, Youth in Action u Zadru. Sigurno imam još nešto, sad se ne mogu sjetit.

Glavna pitanja

1. Prema kojim kriterijima i procedurama se djeca i mladi uključuju u treninge capoeire?

Pa mi smo partneri u programu, u projektu iz Zagreba tako da su oni odredili da to budu djeca koja imaju problema u ponašanju, agresivno ili povučeno, neke socijalne poteškoće, pa po tom kriteriju smo ih uzeli.

2. Kako različita rizična djeca i mladi prihvaćaju treninge capoeire?

Pa ono, na početku je to oduševljenje i ono vau jer im je to nešto super novo i kul i onda kad dođu na treninge i vide da to nije samo tako, nego da postoje neka pravila, onda počinje da će se ispisat, pa onda se jedan dan ispiše, pa drugi, teći dan bi se upiso, pa ispiso, onda tu trebamo biti malo oštriji pa onda postaviti granicu, ako si se ispiso onda si se ispisi. Ali jako ako ih se jako dobro motivira onda će oni ostati, ako im se...skužili smo, npr kada im netko dođe u goste kao što si ti danas, ili ako napravimo neku rodu ili ako oni dođu do nas onda ih to motivira.

3. Što rizična djeca i mladi dobivaju treniranjem capoeire temeljem Vašeg promatranja djece i mladih i povratnih informacija osoba iz djetetove zajednice (Koje su promjene u odnosu na sebe? Koje su promjene u odnosu na druge?)

Pa, samopouzdanje, da su prihvaćeni, da su u nečemu dobri, mislim da im je to ono top, da vide da nešto mogu napraviti i da napreduju. Tako da, onda je gledam da i najmanju sitnicu pohvalim i da je to kul, pa makar i kažem da taj trening nije imao ni jednu opomenu i tako. A povratnih informacija tu u školi pa nismo baš...pa jesmo, vidim da su te učiteljice jako zadovoljne kad idu, dal zato što će ih se riješiti ili..mislim ne, dobre su povratne informacije s time da djeca dođu sretna i da dođu ispuhana, da su imali mjesto gdje se mogu ispuhati malo, izdivljati, ajmo reć'.

4. S kojim se problemima susrećete u radu s djecom i mladima s psihosocijalnim rizicima?

Pa sa ponašanjima, ovaj...kako se to kaže, iznenađujućim reakcijama na koje ne možeš računati i onda to ovisi o njihovoj pozadini, šta su oni prošli u životu, a ne možemo znat odmah od početka, iako smo ovaj put imali upitnik koji su nam oni trebali napisati pa to pomogne, ali opet ne možeš. Najgore je kad ti očekuješ nešto da ćete vi danas raditi, a to neće biti onako kako ste si vi zamislili zato jer je nekome baš loš dan i onda, on ometa, ne sluša. Najgore je kad još dodatno izaziva, kad namjerno izaziva pažnju i onda ti napravi ono...ali dobro, treba ostati miran, sva sreća pa smo dva. Onda to puno pomaže, onda jedan ostane s jednim, a drugi s drugima.

5. Koji su potencijali za unapređivanje života djece i mladih kroz capoeiru?

Potencijali, capoeire? Pa, ne znam, mislim da je grupna povezanost, nekako mi se to...i šta se mogu oni ostvariti sa nekim svojim, zato jer capoeira je takva da svatko može biti dobar, ima više segmenata u kojima možeš biti dobar. Ne moraš biti dobar u akrobacijama, ako možeš svirati ili

možda izradit instrument ili možda si dobar u taktici ili u nečemu, pjevanju. Tako da, mislim da raznolikost, šarolikost i da se svatko može naći.

Zaključno pitanje

1. Koje su Vaše preporuke za daljnji rad s djecom i mladima koji pokazuju neke psihosocijalne rizike? *Upornost, upornost, makar...sad ne smijem govorit imena, makar ovi, kad budeš pitala druge, onda oni kažu "danas mi ih je bilo dvoje, danas je bio jedan, pa te o malo pokoleba.*

Ispitanik G

Uvodna pitanja

1. Koje ste dobi i spola? *Imam 28 godina i muškarac sam.*
2. Koliko se dugo bavite capoeirom? *4 godine.*
3. Koliko ste dugo u ulozi trenera capoeire? *1 godinu.*
4. Koliko dugo radite s djecom koja su u nekom psihosocijalnom riziku? *Pa kratko, ajmo reć pol godine.*
5. Koje je Vaše temeljno obrazovanje i koje dodatne edukacije imate? *Temeljno obrazovanje mi je elektroničar za računalstvo i dodatne edukacije su mi...ne znam. Da, znači bio sam na edukacijama za održivi razvoj šta se tiče poljoprivrede i na edukacijama za trenere u Zagrebu što vodi klub Tribo moderna. Znači to je sve što se veže za dječicu, za njihov odgoj, da pravilno postupiš.*

Glavna pitanja

1. Prema kojim kriterijima i procedurama se djeca i mladi uključuju u treninge capoeire? *Kako prema kojim kriterijima? Aha, mislim bitno je da ima minimalno 5 godina. Tu se dijete počinje samostalno razvijati ja bih reko.Eee, a šta procedura? Ne znam gdje bi to svrstao češ mi pomoć malo?*
Na primjer, na koji se način uključuju u vaš projekt?
Ajmo reć, djeca koja imaju probleme u odgoju, koja ne postupaju pravilno po nekom ponašanju, kad vidiš da su ono, malo zaostala ajmo reć u nekim stvarima i to, i capoeira im pomaže u tim stvarima da se više socijaliziraju, da se manje problematično ponašaju itd.
2. Kako različita rizična djeca i mladi prihvataju treninge capoeire? *Različita rizična djeca? Pa, prihvaćaju jako dobro zato što njima je to sve novo, uči ih se jako puno stvari primjeniti kroz pokret kao što mi sad razgovaramo tako oni uče na capoeiri da razgovaramo kroz pokrete. Nači, neću se ja sad derati na tebe, neće udarati svog kolegu ili, ajmo reć da je to u tom nekom pogledu.*
3. Što rizična djeca i mladi dobivaju treniranjem capoeire temeljem Vašeg promatranja djece i mladih i povratnih informacija osoba iz djetetove zajednice (Koje su promjene u odnosu na sebe? Koje su promjene u odnosu na druge?) *Pa svakako dobivaju više pažnje, nači od nas trenera zato što radimo dosta pojedinačno s osobom. Znači, primjećujemo šta toj osobi treba, kako se ona ponaša u toj situaciji kako u ovoj, mijenjamo osobu onako kako mi mislimo da bi bilo u redu u capoeiri, zapravo u životu bi ja to tako nazvao. Primjenjuje se ako je neko dijete jako živahno, onda češ mu dati da radi puno capoeire, ako je neko dijete povučeno probaš da se socijalizira, daš mu da radi u paru s nekim, da nije samo neka odrasla osoba s njim nego da mu pomogne i njegov vršnjak.*
4. S kojim se problemima susrećete u radu s djecom i mladima s psihosocijalnim rizicima? *Problemi? E, pa najviše su to problemi u ponašanju, kad neko dijete ne želi raditi tu određenu vježbu ili mu je dosadno ta vježba jer ju je učio zadnji put, on je to kao naučio u svojoj glavi, a zapravo nije i znači...Pa, te neke odgojne situacije, znači to. Pa eto, radio sam isto s nekom djecom koja su problematična, tuku drugu djecu i šta još? Daj mi ponoviti pitanje.*
Dakle, s kojim se problemima susrećete u radu s djecom i mladima s psihosocijalnim rizicima?

Pa ne znam, više manje je to to. Više neka odgojna, kada ono, oni već počnu ulaziti u taj dir, onda ono, duže se znaš s njim, ali većini je odgoj u pitanju, kako se to dijete ponaša, dal fuša, dal ne sluša, dal kopka drugoga, ne kopka drugoga, znači najviše tih problema ima.

5. Koji su potencijali za unapređivanje života djece i mladih kroz capoeiru?

Pa, u svakom slučaju, e... capoeira je dobra za djecu iz razloga što se bave nečime, jer jako puno djece se ne bavi danas gotovo ničime, pogotovo što se tiče svog tijela. Ja bi reko da jako puno utječe kao na zajednicu ljudi. Znači, dijete koje je nekad bilo takvo, dođe u capoeiru, ajmo reć da ga malo mijenja na bolje. Ako je dijete bilo problematično capoeira će ga sigurno vratiti, onako, na zemlju što se kaže i naučiti će puno toga, puno stvari pošto capoeira potječe iz Brazila i korijenom je iz Afrike, naučit će puno o tim drugim kulturama, kako je tada bilo, naučit će svirat, pjevat, pričat portugalski jezik, komunicirat s drugim ljudima, primjetit neke stvari koje prije nije primjećivo. Nači, ima jako puno toga, utječe jako, jako dobro na bilo kakav tip djece, dal netko tko ima neki hendikep, problema u školi itd.

Zaključno pitanje

1. Koje su Vaše preporuke za daljnji rad s djecom i mladima koji pokazuju neke psihosocijalne rizike?
Pa zapravo, što više glazbe s njima, to sam primjetio da ih jako opušta i veseli itd, jako puno smijeha, ono, da se zapravo igraš kroz pokrete, da se igraš s njima, da njima nije samo da, on je sad tu došao i sad će svi s njim nešto raditi, ovo-ono, zapravo ga treba od toga odvuć, tako bi ja to reko.

Ispitanik H

Uvodna pitanja

1. Koje ste dobi i spola?
31 godina, muškarac.
2. Koliko se dugo bavite capoeirom?
7, 5 godina.
3. Koliko ste dugo u ulozi trenera capoeire?
Htio- nehtio 3-4 godine.
4. Koliko dugo radite s djecom koja su u nekom psihosocijalnom riziku?
1 godinu
5. Koje je Vaše temeljno obrazovanje i koje dodatne edukacije imate?
Ja sam elektrotehničar, a dodatno obrazvanje mi je nezavršeni fakultet i puno capoeira radionica, s time da je baš jedna bila specijalizirana za rad s djecom u Munchenu s mestre Vargasom.

Glavna pitanja

1. Prema kojim kriterijima i procedurama se djeca i mladi uključuju u treninge capoeire?
Prema kriterijima? Pa šta, prema godinama i kriteriji su ...pa nema nekii kriterij, stvarno, mislim taj godina je nekako prvi kriterij. Drugi kriteriji da su zdrava pod navodnicima i nema nekih kriterija baš za to.
A šta je ono drugo pitanje?
Procedure.
Pa, obično se...za Novi Vinodolski i Selce su se nama javili ravnatelj i htjeli su ostvariti suradnju, to je bila procedura, a procedura je bila prezentacija capeoire gdje su svi bili oduševljeni i htjeli trenirati i procedura je...ma, ništa, uključivanje njih u Rijeci u cijelu našu grupu.
2. Kako različita rizična djeca i mladi prihvaćaju treninge capoeire?
Kako? Pa, početak je ono, oduševljenje, da oduševljeni su na početku, a poslije... Trebam reć za poslije? Pa prvo su oduševljeni, sve divno, sve krasno, sve atraktivno, sve bi oni to odmah svladali u mjesec dana, ali poslije tek onda nalaziš na probleme kad treba u stvari počet malo manje igrat, a više trenirat. Mislim, nikad ne zanemarivat tu igru s njima jer je to ono što ih najviše privlači, znači konstantno igranje, ali prvi problemi nastanu čim se treba malo potruditi i zapet oko nekih stvari koje trebaju savladat.

3. Što rizična djeca i mladi dobivaju treniranjem capoeire temeljem Vašeg promatranja djece i mladih i povratnih informacija osoba iz djetetove zajednice (Koje su promjene u odnosu na sebe? Koje su promjene u odnosu na druge?)

Pa, dobivaju, dobivaju po meni, nekakvo samopouzdanje, dobivaju tu neku prihvaćenost, prihvaćenost od okoline, od nas trenera. Dobivaju to neko uključivanje u zajednicu, uključivanje, druženje s ostalom djecom koja su dragačija, drugačije prošlosti, drugačijih svjetonazora, vjere, rase, nacionalnosti, drugačijih nekih obiteljskih odnosa.

4. S kojim se problemima susrećete u radu s djecom i mladima s psihosocijalnim rizicima?

Pa najviše s time što im, nakon što im sam sad maloprije reko, što im padne motivacija nakon što treba malo početi ozbiljnije zapeti, trenirati da se neki rezultati vide, onda, u tim trenucima im postane dosadno, ne mogu, neće. Najveći problem je to što nemaju nikoga iza leđa tko im govori, osim nas trenera, potiče, tjera, mislim, ne treba djecu tjerati, ali smatram da ih treba poticati. To nam je najveći problem dole, Novi Vinodolski, Selce što se zna desiti, mi imamo trening i mi dođemo jer je to nama najvažnije na svijetu odraditi trening s njima, a oni ti na primjer idu na...taj dan imaju nekakav, ne znam, izlet u prirodi gdje nama nisu uopće javili da idu na taj izlet u prirodi i onda mi poludimo na to. Odrasli, odrasli su najveći problem u svemu tome, odrasli koji ih ne potiču. Pogotovo još ta djeca, neki čak i nemaju roditelje, a drugi imaju roditelje koji zaista ne brinu o njima, nemaju tu nekakvog odraslog koji je tu pa "ajde, ajde pa trening je, pa moraš, pa super će bit, pa idi na trening, bit će ti dobro bit će ovako onako". Ja sam im i mailove slao i pričao s ravnateljima i sve. I zašto je to bitno za djecu i šta dobivaju s tim itd i onda su rekli, da pričat ćemo s odgajateljima i onda nam se opet dešava isti problem. Dođeš, a tipa dijete je reklo "ne da mi se taj dan" i onda su ga pustili doma prije nego što smo mi došli i onda sam ja rekao "pa daj, pustite, kao, samo da mi dođemo, nemojte ih puštati prije pa onda ako ne žele na trening, ok, dogovorit ćemo se pa neće doći, ne ćemo nikoga tjerati sa bičem, ali daj pusti da se sretnemo. Onda kad te oni vide u živo, onda je to malo drugačija priča. Onda ih se da nagovoriti, nešto predložiti, itd i čak i dođu, ovako kad ih ti ne vidiš oni samo pobjegnu, doslovno pobjegnu od nas, ne žele se susret s nama, a ti odgajatelji im ne dozvoljavaju to da naprave taj korak, da se susretnu s nama, da onda nema laži. Mi funkcioniramo po principu da smo svi isti, svi pokušavamo biti zaista iskreni s tom djecom i mi prema njima i učimo ih da budu oni i prema nama, iako, na početku je bilo problema tog nekog laganja i izmišljanja 'boli me noga, boli me glava, uho, peta', gluposti, al stvarno gluposti, jer znam da su gluposti, a na kraju nekog razgovora "pa šta te boli, pa ajde", bacam neke tehnike da vidim dali zaista boli, u čemu je problem i na kraju skužiš čim se kreće igrati, na kraju im kažem "ajde, sjedi, pričekaj, gledaj trening", čim krene igra i veselje i zezanje odmah se priključi, dakle "ne boli te noga", znam da ne boli noga i zato bi volio da im ti odgajatelji kažu "čekaj, sjedi još samo 10 minuta da oni dođu pa onda recite njima šta imate, nama. Jer se ti odgajatelji postavljaju, ne znaju izaći iz uloge odgajatelja i dalje i ako mi vodimo trening onda smo mi glavni ne odgajatelji i trebali bi nas poslušati šta imamo za reći i djeca i odgajatelji. Odgajatelji se uvijek postavljaju u tu neku ulogu odgajatelja, vječnu i ne doživljavaju taj trening ko naš, ko što ga mi doživljavamo, nama je najbitniji na svijetu, a njima je to vjerojatno neka rekreacija, tako gledaju oni, nešto sporedno, nebitno i ko neki glupi trening, ono ništa ne razumiju, ne razumiju, nerazumijevanje odraslih to je najveći problem, najveći.

5. Koji su potencijali za unapređivanje života djece i mladih kroz capoeiru?

Uuu, potencijala je stvarno masu, stvarno brdo! I svaki dan ih sve više uočavam uz sve probleme koje nosi taj rad s djecom. To je zaista jedan pleminiti rad i jedan gušt i sve to proizlazi iz neke ljubavi da se toj djeci pruži sve ono što imaju pod navodnicima i normalna djeca i ostala djeca. Koje je pitanje bilo?

Koji su potencijali za unapređivanje života?

Pa, potencijali su, a mislim, ne razumijem baš pitanje?

Koji su potencijali capoeirie, što dobivaju, što im daje capoeira, nekakvi potencijali koji se još nisu ostvarili?

Aha, pa po meni su potencijali da se ta djeca malo maknu iz tih svojih sredina, zatvorenih, da dolaze na treninge u Rijeci, da se rade nekakve razmjene, da idu na treninge u Selce, da se upoznaju s drugom djecom iz drugih grupa. Mi imamo tamo jako puno Roma i oni su jedna zajednica koja sama po sebi je dosta i zatvorena i dosta tih stereotipa kruži oko njih i predrasuda gdje ih ljudi osuđuju, "vidi cigana" ako se smijem tako izraziti, "vidi cigan, šta će on, cigan krade, cigan prosi" i tako, to su mislim, neke stvari koja je želim ful s capoeirom razbijati jer ta djeca nisu takva i ne bi ni bila da nemaju takve roditelje, koji nemaju roditelje i zato želim da se susreću s ostalom djecom, da s tom djecom razgovaraju, druže se, postanu prijatelji, da vide da nije, da postoji svijet izvan Novog Vinodolskog i Selci i njihovog doma i škole i da postoje neke stvari koje su ili vrijednosti koje su ful lijepe, a oni ih ne dobivaju u tolikoj količini, koliko mi se čini, koliko im capoeira može pružiti i zato ja cijelo vrijeme govorim da capoeira nije i objašnjavam tim ravnateljima da capoeira nije, da je najmanje fizička, najmanje radiš na sebi fizički, pogotovo s djecom, s odraslima je malo drugačije. Nego, da dobivaju tu neku socijalnu, da je ogroman taj socijalni aspekt, uključivanje u zajednicu i druženje i poticanje nekakvog samopouzdanja, razvijanje i naravno sve što capoeira nosi, to je ritam, glazba, jezik, međukulturalne razmjene i tako dalje i tako bliže. Ma, potencijala ima baš jako, jako puno na kojima se trudimo raditi, koje trudimo osvijestiti i pokazati i prikazati toj djeci, ali da, kronični nedostatak je podrška odraslih, kronična.

Zaključno pitanje

1. Koje su Vaše preporuke za daljnji rad s djecom i mladima koji pokazuju neke psihosocijalne rizike? *Da se uključe aktivno, aktivno se moraju uključiti odgajatelji i ravnatelja ustanova i što više odraslih. Ne mislim da ti odrasli moraju isto tako trenirati capoeiru, ali da moraju biti uključeni u rad te djece i u život te djece, ne samo "aha, imam trening capoeire, tamo ga imam na nekom rasporedu i sad ćemo tu djecu poslat na taj trening". Mislim da nedovoljno i pitaju i informiraju se, unatoč tome što im mi i kažemo, predlažemo i govorimo, mislim da, ne razumije se taj potencijal capoeire i na tome bi trebalo raditi. Dakle, uključivati odrasle da razumiju šta ta djeca dobivaju s capoeirom.*

Ispitanik I

Uvodna pitanja

6. Koje ste dobi i spola?
94' godište, muški spol.
7. Koliko se dugo bavite capoeirom?
Skoro 8 godina, 7 i pol godina.
8. Koliko ste dugo u ulozi trenera capoeire?
Godinu i pol.
9. Koliko dugo radite s djecom koja su u nekom psihosocijalnom riziku?
Od 10. mjeseca što bi značilo 7 mjeseci.
10. Koje je Vaše temeljno obrazovanje i koje dodatne edukacije imate?
Talijanska gimnazija srednja i sad bi trebao studirat, al ne studiram informatiku.

Glavna pitanja

6. Prema kojim kriterijima i procedurama se djeca i mladi uključuju u treninge capoeire?
Sad ću ispast glup, ali tko želi! Ne znam kakvo je to pitanje? Pa eto, dođemo, odradimo prezentaciju, ako se to nekim klincima sviđa pridruže se trenizima i to je manje-više to.
7. Kako različita rizična djeca i mladi prihvaćaju treninge capoeire?

Ovisno o razlikama. Ako se radi o različitim klincima, ako se radi o nekim fizičkim razlikama onda se treba prilagoditi trening njihovim mogućnostima. Ako se radi o psihološkim razlikama i potrebama onda treba cijeli pristup prilagoditi njima, od samog obraćanja, do vježbi koje se rade. Najbolje reagiraju na individualne treninge. Ako se radi grupni trening, a oni sami po sebi nisu naviknuli na rad u grupi nego im se svaka stvar treba zasebno govoriti, objašnjavati i tim više djeca s kojima radimo nisu navikli da ih se nešto uči već nego da se moraju dokazati svima. Samo to je postignuće ako im uspiješ nešto objasniti.

8. Što rizična djeca i mladi dobivaju treniranjem capoeire temeljem Vašeg promatranja djece i mladih i povratnih informacija osoba iz djetetove zajednice (Koje su promjene u odnosu na sebe? Koje su promjene u odnosu na druge?)

Pa kod određenih klinaca prvo što vidiš je povećanje poštovanja i prema sebi, prema ostalima, prema starijima, prema drugoj djeci. Povećanje...uglavnom imaju puno više poštovanja prema sebi, imaju puno više samopouzdanja kako u motiričkim stvarima tipa pokretima i takvim stvarima, isto...za razliku od prijašnjih mogućnosti kada nisu mogli napraviti par koraka bez da im se svi dive, sad već rade zvijezde i slične stvari. Isto tako, što se psihičkih stvari tiče, psiholoških stvari tiče, nema više onih deračina, naguravanja, nametavanja što je bilo na samom početku, nego sad već smirenija djeca, prihvate tebe ti prihvatiš njih i onda to može lakše krenuti.

9. S kojim se problemima susrećete u radu s djecom i mladima s psihosocijalnim rizicima?

Pa, najviše nediscipliniranost i neprilagođenost grupnom radu, neprilagođenost toj nekoj cjelini koja se ne sastoji od njihovih nadređenih nego takoreč njihovim vršnjacima kako u znanju tako i u godinama, ponašanju. Dakle, nije više jedna alfa osoba u njihovom društvu, da svi njega prate nego da svi zajedno pokušamo doći do nekog cilja, nešto ostvariti i to u biti, to je ono na čemu se najviše radi uz pokrete, uz cijelu kulturu capoeire.

10. Koji su potencijali za unapređivanje života djece i mladih kroz capoeiru?

Pa dakle, sama ta fizička aktivnost im jako puno pomaže ko i svaki sport, svaka aktivnost. A osim toga dobivaju taj osjećaj za pripadanje nekoj cjelini, nekom društvu koje nije uobičajeno društvo koje bi mogli steći u školi među vršnjacima nego to je veća cjelina koja uključuje i starije osobe i mlađu djecu i mlade i svakakve dobi.

Zaključno pitanje

2. Koje su Vaše preporuke za daljnji rad s djecom i mladima koji pokazuju neke psihosocijalne rizike?
Puno, ali puno strpljenja i nešto što je neko drugi meni bio reko da treba nastojati prvo shvatiti djecu, i tek onda očekivati da oni tebe shvate i da oni žele od tebe učiti.

Tablice tematske analize

Fa Pitanje	Izvorni tekst i određivanje jedinice kodiranja (podcrtano)	Kod prvog reda Ključne riječi	Kod drugog reda dimenzije	Kod trećeg reda kategorije	Kod četvrtog reda područja
<i>Prema kojim kriterijima i procedura ma se djeca i mladi uključuju u treninge capoeire?</i>	<u>Aha, to će biti vjerojatno onda za cijeli projekt.</u>	Kriteriji za projekt	Kriterij projekta su djeca u psihosocijalnom riziku	1. PSIHOSOCIJALNI RIZIK 2. SAMOINICIJATIVNO UKLJUČIVANJE	KRITERIJI I PROCEDU RE KOJIMA SE MLADI UPISUJU U CAPOIERU
	<u>Dakle, prema kriterijima, znači, kod nas u projekt Tribu moderna djecu uključuju stručni suradnici u školama.</u>	Stručni suradnici odabiru sudionike projekta	Kriterij projekta su djeca u psihosocijalnom riziku		
	<u>Kriteriji su da su to djeca u riziku radi nekih neprihvatljivih ponašanja u školi,</u>	Neprihvatljiva ponašanja	Kriterij projekta su djeca u psihosocijalnom riziku		
	<u>ili da su to djeca koja su povučena, izolirana, neprihvaćena od vršnjaka, djeca koja su uključena u neke rizične skupine vršnjaka.</u>	Djeca koja su neprihvaćena od vršnjaka ili su u rizičnim skupinama vršnjaka	Kriterij projekta su djeca u psihosocijalnom riziku		
	<u>Zatim, to mogu biti djeca sa, gdje su poremećeni obiteljski odnosi, necjelovite obitelji,</u> <u>a neku djecu uključuju, iako možda na razini ponašanja djeca funkcioniraju ok, a obitelji su niskog socioekonomskog statusa</u>	Narušena kvaliteta i kvantiteta obiteljske strukture Nizak socioekonomski status obitelji	Kriterij projekta su djeca u psihosocijalnom riziku		
	<u>nego budu odabrana od nekih stručnih</u>	Stručni suradnici odabiru	Kriterij projekta su djeca u		

suradnika u školama kako bi onda pristupili projektu.	sudionike projekta	psihosocijalno m riziku	
Sad zadnjih par godina, kak već je školama poznatija, djeca znaju doći pedagozima i najavit se za sljedeću godinu,	Djeca se sama javljaju u školama gdje projekt dulje traje	Samoinicijativno uključivanje	
imali smo čak i navale pa smo trebali raditi kao neke audicije, da otkrijemo motivaciju djece i tak	Odabir prema audiciji	Samoinicijativno uključivanje	
E, imamo znači dvije vrste. Oni treninzi koje ja vodim, jedna je skupina djec ekoja je na projektu Tribo de moderna, a drugo je skupina djece koja dobrovoljno dolazi trenirat capoeiru	Dio djece uključen u sklopu projekta, a dio dobrovoljno		
Ovi koji su uključeni preko projekta, njih predlaže škola, a škola ih pronalazi temeljem ili njihovog ponašanja ili socijalnih prilika ili stanja u obitelji.	Škola predlaže na temelju ponašanja ili socijalnih prilika	Kriterij projekta su djeca u psihosocijalno m riziku	
djecu koja su samozainteresirana, ... a ostala djeca se po nekoj mojoj pretpostavci, uključuju zbog interesa, zato što im je to zabavno ili zanimljivi ili zato što su čuli da je nekome bilo krasno na	Samouključiva nje zbog znatiželje	Samoinicijativno uključivanje	

	capoeiri pa bi i oni to.				
	imamo djecu koja eto, imaju ne znam, nekih poteškoća možda u socijalizaciji ili imaju nedostatak samopouzdanje ili se ne znaju nametnut ili se pak previše nameću, ili imaju nekakvu situaciju doma pa su skloni agresivnom ponašanju. Takve individue izabire <u>pedagog i škola</u> i onda ih oni uključuju u taj program,	Preporuka pedagoga zbog problema u socijalizaciju	Kriterij projekta su djeca u psihosocijalnom riziku		
	Pa po odabiru <u>psihologa školskog</u> . Recimo, ako <u>djeca imaju nekog problema u socijalnom smislu ili problema u komunikaciji s drugima</u> , znači ili je povučeni ili možda agresivniji prema drugima, zapravo izbor psihologa.	Preporuka psiholog zbog socijalnih problema	Kriterij projekta su djeca u psihosocijalnom riziku		
	Pa mi smo <u>partneri u programu, u projektu iz Zagreba tako da su oni odredili da to budu djeca koja imaju problema u ponašanju, agresivno ili povučeno, neke socijalne poteškoće</u>	Projektom je određeno tko sudjeluje u treninzima.	Kriterij projekta su djeca u psihosocijalnom riziku		
	mislim bitno je da ima minimalno 5 godina	Djeca trebaju imat minimalno 5 godina	Dobni kriterij		

	<u>djeca koja imaju probleme u odgoju, stvarima i to</u>	Ona djeca koja imaju problema s odgojem	Kriterij projekta su djeca u psihosocijalnom riziku		
	<u>koja ne postupaju pravilno po nekom ponašanju,</u>	Neprilagođena ponašanja	Kriterij projekta su djeca u psihosocijalnom riziku		
	<u>kad vidiš da su ono, malo zaostala ajmo reč u nekim stvarima</u>	Djeca koja pokazuju zaostajanje u određenom području psihosocijalnog razvoja	Kriterij projekta su djeca u psihosocijalnom riziku		
	<u>prema godinama ...mislim taj godina je nekako prvi kriterij</u>	Godine kao kriterij	Dobni kriterij		
	<u>pa nema neki kriterij, stvarno ... nema nekih kriterija baš za to</u>	Nema strogo definiranih kriterija			
	<u>za Novi Vinodolski i Selce su se nama javili ravnatelj i htjeli su ostvariti suradnju, to je bila procedura</u>	Ostvarivanje kontakta između ravnatelja i voditelja capoeire			
	<u>a procedura je bila prezentacija capoeire</u>	Prezentacija capoeire			
	<u>i procedura je...ma, ništa, uključivanje njih u Rijeci u cijelu našu grupu.</u>	Povezivanje djece s ostatkom grupe iz Rijeke			
	Sad ću ispast glup, ali tko želi!	Tko god izrazi želju	Samoinicijativno uključivanje		
	Pa eto, dođemo, odradimo prezentaciju, ako se to nekim klincima sviđa pridruže se trenizima i to je manje-više to.	Prezentacija capoeira kao motivator za uključivanje	Samoinicijativno uključivanje		

Kako različita rizična djeca i mladi prihvataju treninge capoeire?	Pa, većinom dobro, tj <u>svi prihvate dobro dio što su uključeni.</u>	Generalno zadovoljstvo uključivanjem	Općenito zadovoljstvo	1.ZADOVOLJSTVO CAPOIEROM 2.INDIVIDUALNE RAZLIKE U MOTIVACIJI I POTREBAMA 3. PRIMJENA METODA ZA DJECU S PROBLEMIMA U PONAŠANJU	POZITIVNO PRIHVATANJE TRENINGA CAPOEIRE TEMELJEM UVAŽAVANJA POSEBNIH POTREBA DJECE
	E sad, <u>razlika je više kod ovih koji su sportski tipovi, oni jako dobro prihvataju, a kod nekih se više vidi da su se uključili radi pripadanja nekog grupi, skupini.</u> Onda su oni možda <u>manje motivirani za samo treniranje, ali opet ostaju jer im je važno biti dio grupe.</u>	Sportski tipovi djece bolje prihvataju treninge Nesportski tipovi djece prihvataju pripadnost grupi	Različito obzirom na sportske predispozicije		
	<u>Različito na različiti način, naravno.</u> Svatko je poseban i svake godine kad mi dođu neka nova djeca se iznenadim koliko tu ima <u>različitosti,</u>	Različito prema posebnostima djece	Prema individualnim potrebama i razlikama se razlikuju		
	Vrlo različito, ima onih koji su <u>visoko motivirani i žele raditi i dobro sudjeluju u grupama,</u> ima nekih koji su <u>manje motivirani što se tiče sportskog dijela,</u> ali i dalje se lijepo ponašaju, mislim lijepo, dobro se ponašaju na treninzima, surađuju s drugima, dobri su u radu s grupom dok ima one djece kojima se <u>ne da trenirati, tlaka im je dolaziti na treninge,</u>	Od visoko motiviran za treninge do nisko motiviranih za treninge	Motivacija djece jako varira		
	...ja mislim da je to vrlo teško pogotovo kad su u pitanju djeca, ali evo, <u>svatko drugačije reagira.</u> Evo, mogu reć da	Različito u odnosu na individualne	Prema individualnim potrebama i razlikama se razlikuju		

	pozitivno reagiraju, to bi evo bilo nekako najtočnije što bi mogo reći jer stvar je u tome da svako dijete treba nešto drugo.	potrebe			
	Pogotovo, ne znam, ako pričamo o toj skupini djece koja su u nekakvom riziku, ajmo to tako nazvat, onda ne znam, ovima je <u>super što dobiju neku pohvalu, što netko prepoznaje njihov trud.</u> Njima je <u>potrebna samo ta neka pažnja</u> koju dobiju od trenera, koju dobiju od grupe tako da svako dijete traži nešto posebno na treninzima	Rizična djeca dobro reagiraju na pohvalu i pažnju	Pozitivna potkrepljenja kao dobra metoda		
	Pa mislim da je <u>klinicima odlično, drugačije je, zabavno je, imamo igre, svi se međusobno družu i najveći pokazatelj je to što dolaze na treninge i uživaju.</u>	Dobro prihvaćanje	Općenito zadovoljstvo		
	<u>na početku je to oduševljenje i onovau jer im je to nešto super novo i kul</u>	U početku oduševljenje	Motivacija djece jako varira		
	<u>Pa, prihvaćaju jako dobro zato što njima je to sve novo, uči ih se jako puno stvari primjeniti kroz pokret</u>	Jako dobro prihvaćaju	Općenito zadovoljstvo		
	<u>Pa, početak je ono, oduševljenje, da oduševljeni su na početku</u> <u>Pa prvo su oduševljeni, sve divno, sve krasno, sve atraktivno</u>	U početku oduševljenje	Motivacija djece jako varira		
	<u>Ovisno o razlikama.</u> Ako se radi o		Prema		

	različitim klincima, ako se radi o nekim fizičkim razlikama onda se treba prilagodit trening njihovim mogućnostima. Ako se radi o psihološkim razlikama i potrebama onda treba cijeli pristup prilagodit njima, od samog obraćanja, do vježbi koje se rade.	Ovisno o različitosti djece	individualnim potrebama i razlikama se razlikuju		
	Najbolje reaguju na <u>individualne treninge</u> .	Najbolja reakcija na individualizirani pristup	Individualizirani pristup kao metoda		

Što rizična djeca i mladi dobivaju treniranjem capoeire temeljem Vašeg promatranja djece i mladih i povratnih informacija osoba iz djetetove zajednice (Koje su promjene u odnosu na sebe? Koje su promjene u odnosu na druge?)	Pa, mislim da <u>rizična djeca i mladi dobivaju isto što i sva djeca i mladi, jel?! Svi dobivaju taj osjećaj pripadnosti, znači, pripadaju grupi u kojoj su prihvaćeni bez obzira na to kakvi su, kako rade.</u>	Kao i tipična djeca, dobivaju osjećaj bezuvjetne prihvaćenosti i pripadanja	1.Osjećaj prihvaćenosti i pripadanja	1. DRUŠTVENO ORJENTIRAN A DOBIT (1., 3. I 4.) 2. OSOBNO ORJENTIRAN A DOBIT (2.)	OSOBNOST I SOCIJALNE DOBITI I POTENCIJALI USKLJED UKLJUČENOSTI U CAPOIERU
	E, dosta je bitno što <u>nema tog natjecateljskog karaktera</u> tako da često, recimo i kad se djeca i roditelji osvrću, ono što najviše ističu da im se sviđa da su djeca, da je sve pozitivno, bez tog nekog natjecanja, jel'.	Nekompetitivno okruženje			
	U biti, fokus grupe s trenerima su bile, a roditelji su upitnike ispunjavali. Eee, ja bih rekla da <u>dobivaju samopouzdanje</u> s tim da,	Samopouzdanje	2.Samopoštovanje i samopouzdanje		
	to nam je pokazala i <u>evaluacija prošle</u>				

	<p>godine, a i tak se i meni čini, da recimo, <u>djeca koja su godinu dana uključena, dobivaju manje nego što dobivaju recimo, nakon dvije godine.</u> Znači, ona djeca koja duže ostanu, sa vremenom se ti učenici povećavaju, pogotovo, recimo na razini samopouzdanja i</p>	Dulja uključenost donosi i veće samopouzdanje	Samopoštovanje i samopouzdanje		
	<p>pogotovo što onda kada su iskusniji mi ih uključimo još u neke aktivnosti, može ih se uključiti u neke varijante da pomažu na treningu, da vode dio treninga sami ili kroz to <u>nešto jako puno onda dobiju, baš na samopouzdanju.</u></p>	Povećanje samopouzdanja kroz dodatna zaduženja uslijed dugotrajnosti treniranja	Samopoštovanje i samopouzdanje		
	<p>...onda ih uključiti kao nekakav vid podrške i <u>uključivanja jer nisu u ništa uključeni.</u></p>	Suzbijanje društvene isključenosti	Osjećaj prihvaćenosti i pripadanja		
	<p>što se vidi kod njih pomak je ta nekakva, razvijanje, sebe kao osobe i, razvijanja... reko bi da se razvijaju onako, kao osobe,</p>	Samorazvoj	Samopoštovanje i samopouzdanje		
	<p><u>Tolerancije</u> i načina razmišljanja</p>	Razvijanje tolerancije	Primanje i pružanje tolerancije		
	<p>općenito pažnje... sjećam se imali smo nekoliko ADHD-ovaca koji ono doslovno, nisu mogli slušati deset sekundi uputu, a kroz par treninga smo uspjeli dobiti da ono...</p>	Poboljšanje pažnje	Unapređenje socijalnih vještina		
	<p>imamo jednoga koji se već sad razvio u asistenta trenera i svačega.</p>	Unaprjeđenje kompetencija vođenja	Unapređenje socijalnih vještina		
	<p>dakle da <u>dobiju te nekakve bazične vještine</u> koje teško da mogu pokupiti u</p>	Dobivanje socijalnih vještina koje	Unapređenje socijalnih vještina		

	razredu ili koje ih mogu naučiti učitelji u razredu jer naprosto, takva sredina ne funkcionira za njih, zato i jesu nekako izdvojeni i odbreni od strane stručnih suradnika za takve projekte.	škola ne može potaknuti			
	Dakle, ono što je više na nama je da <u>podržavamo tu djecu, dobro podržavamo ih na način da budu kakva jesu</u> , ali da to opet ne smeta drugima i da opet oni sebe grade ko osobe.	Podrška djeci u njihovim posebnostima sukladno socijalnim pravilima	Primanje i pružanje tolerancije		
	"joj, treneru ona nije ovo napravila deset puta nego devet, ovaj je ovo, onaj je ono", pa dobro, šta, ona će jednog <u>dana biti izvrsna voditeljica negdje, izvrsno će pratiti ljude</u> . To što je sad možda iritantno drugma, ha bože moj, ali ona eto takva i zašto bi ja njoj rekao nemoj biti takva, šta onda s tim dobiva? Ubijamo ono u čemu je ona dobra.	Pronalaženje pozitivnog u marginalnim osobinama	Primanje i pružanje tolerancije		
	<u>Uh, dobivaju puno, ovisno o tome što najviše muči koje dijete.</u>	Dobivaju puno sukladno individualnoj potrebi	Primanje i pružanje tolerancije		
	Na primjer, ako ima nisko samopouzdanje, <u>samopoštovanje, onda radimo na tome da kroz treninge i jačanje fizičke spreme, ali i kontakt s drugom djecom djecom svoje dobi, on radi da svome samopoštovanju i samopouzdanju.</u>	Samopouzdanje i samopoštovanje	Samopoštovanje i samopouzdanje		
	Ako netko ima <u>manje prijatelja ili nije jako otvorena osoba</u> , puno radimo na treninzima tako da se <u>otvori s</u>	Otvaranje sramežljive djece	Unapređenje socijalnih vještina		

	<u>drugima, radi u paru s drugima, da sujedluje u igrama.</u> Ako je netko sramežljiv, povučen onda se radi na tome da se otvori, da pokaže inicijativu, da odvodi određene vježbe, da vodi zagrijavanje				
	Ako je rizičnog ponašanja, tj. ako se ponaša tako da krši puno školskih pravila i doma pravila, ne sluša roditelje niti učitelje u školi, onda se radi dosta na tome da kroz pravila na capoeiri koje mi imamo na treninzima, <u>kroz to poštivanje da dijete nekako usvoji način na koji se treba postaviti prema pravilima,</u> da ih treba poštivati jer ako ih ne poštuje, onda slijede opomene, a svaka opomena donosi kaznu, kao što i poštivanje pravila donosi nagrade i da, to je to.	Učenje poštivanje pravila socijalnog ponašanja.	Unapređenje socijalnih vještina		
	..., a pogotovo kad je batizado i kad su radionice i onda kad dođemo i mi veliki s njima onda se tamo družimo i kad dođe mestre, onda stvarno djeca o tome pričaju narednih godinu dana, sve do idućeg batizada.	Potencijal zadovoljavanja potrebe pripadanja grupi capoeire	Osjećaj prihvaćenosti i pripadanja		
	u svakom slučaju rekao bih prije svega neka <u>tolerancija i poštovanje ... a nekako poštovanje i tolerancija prema drugima</u>	Razvijanje tolerancije i poštivanja prema drugima	Primanje i pružanje tolerancije		
	..., a neko <u>samopoštovanje sam prema sebi</u> jer nije sad stvar nekog	Samopoštovanj	Samopoštovanje i		

	<p>samopouzdanja da ja sad znam da mogu nešto napraviti, <u>nego da ja sebe stvarno cijenim kao čovjeka i da</u>, to što ja jesam i moji talenti i moje sposobnosti su i krasni i bitni i potrebni, i super da ih ja imam, da je to ono nešto moje posebno i što bi ja trebao prepoznati u drugima, isto tako znat cijenit to kod sebe. ...samopouzdanje i samopoštovanje za sebe.</p>	<p>e i stvaranje pozitivne slike o sebi</p>	<p>samopouzdanje</p>		
	<p><u>stvaramo nekakav svoj identitet unutar grupe i nekakav svoj individualni identitet u toj grupi</u>, tako da kao grupa smo uvijek jači i ak ja imam podršku od, ne znam, mojih kolega, mojih prijatelja koji sa mnom treniraju capoeiru ja imam nekako više hrabrosti i više nekakve snage da promjenim nešto u svom životu, promjenim nešto u onome s čim se bavim, što radim. Tako da mislim da su tu potencijali vrlo veliki zato što capoeira ima tu <u>neku specifičnu snagu</u>, <u>rekao bih o tako, da se formira jedna vrlo povezana grupa</u>, da nije, "mi sad samo dolazimo na trening i to je to". Nego, mislim, naš se projekt zove Tribo moderna što znači moderno pleme u prijevodu i baš se formira taj neki identitet plemena gdje onda svatko pazi na svakog i trudi se</p>	<p>Formiranje i jačanje identiteta putem grupnog utjecaja</p>	<p>Osjećaj prihvaćenosti i pripadanja</p>		

	<u>pomoć jedan drugom.</u>				
	<u>...to su stvari koje se ne mogu promijeniti u par tjedana</u>	Potrebno dulje vremena za dobit			
	<u>u komunikaciji s drugima, znači, uče jedni od drugih, nekakvo zajedništvo dobivaju.</u>	Pripadnost grupi i povezanost s grupom	Osjećaj prihvaćenosti i pripadanja		
	Imamo klinca koji ima problema s autoritetom i u početku, naravno imali smo problema, recimo ja pogotovo jer je usred treninga znao samo otrčati na drugi dio dvorane, a imamo starija i mlađa grupa zajedno. Dario vodi stariju, a ja mlađu, one je bio u mlađoj i onda je on znao otrčati u stariju jerbile bi tamo cure ili koga pozna i tako bi jednostavno otišao s treninga. A sad se to više ne događa, <u>sad smo uspjeli uspostaviti taj odnos s njim da ostaje na treningu, da se pridržava pravila, a prije je bilo teško s njim raditi.</u>	Dijete je naučilo pridržavati se pravila	Unapređenje socijalnih vještina		
	<u>samopouzdanje,</u>	Samopouzdanje	Samopoštovanje i samopouzdanje		
	<u>da su prihvaćeni,</u>	Prihvaćenost	Osjećaj prihvaćenosti i pripadanja		
	<u>da su u nečemu dobri, mislim da im je to ono top, da vide da nešto mogu napraviti i da napreduju</u>	Osjećaj kompetentnosti	Unapređenje socijalnih vještina		
	<u>dobre su povratne informacije s time da djeca dođu sretna i da dođu ispuhana, da su imali mjesto gdje se mogu ispuhati malo, izdivljati, ajmo reć'</u>	Capoeira kao mjesto gdje mogu iskazati svoje emocije	Osjećaj prihvaćenosti i pripadanja		
	<u>capoeira im pomaže u tim stvarima da se više socijaliziraju,</u>	Pomoć u socijalizaciji	Unapređenje socijalnih vještina		
	<u>da se manje</u>	Bolje ponašanje	Unapređenje		

	<u>problematično ponašaju itd.</u>	djece	socijalnih vještina		
	Pa svakako <u>dobivaju više pažnje,</u>	Pažnju	Primanje i pružanje tolerancije		
	...nači <u>od nas trenera zato što radimo dosta pojedinačno s osobom.</u> Znači, primjećujemo šta toj osobi treba, kako se ona ponaša u toj situaciji kako u ovoj Primjenjuje se <u>ako je neko dijete jako živahno, onda ćeš mu dati da radi puno capoeire, ako je neko dijete povučeno probaš da se socijalizira, daš mu da radi u paru s nekim,</u> da nije samo neka odrasla osoba s njim nego da mu pomogne i njegov vršnjak.	Individualizirani pristup	Primanje i pružanje tolerancije		
	mijenjamo osobu onako kako mi mislimo da bi bilo u redu u capoeiri, zapravo u životu bi ja to tako nazvao Znači, dijete koje je nekad bilo takvo, dođe u capoeiru, ajmo reć <u>da ga malo mijenja na bolje.</u>	Određena promjena na bolje	Unapređenje socijalnih vještina		
	Nači, ima jako puno toga, utječe jako, jako dobro na bilo kakav tip djece, dal netko tko ima neki hendikep, problema u školi itd.	Generalno jako dobar utjecaj na djecu	Unapređenje socijalnih vještina		
	<u>nekakvo samopouzdanje</u>	Samopouzdanje	Samopoštovanje i samopouzdanje		
	<u>dobivaju tu neku prihvaćenost, prihvaćenost od okoline, od nas trenera</u>	Prihvaćenost okoline	Osjećaj prihvaćenosti i pripadanja		
	<u>Dobivaju to neko uključivanje u</u>	Uključenost u	Osjećaj		

	<u>zajednicu, uključivanje, druženje s ostalom djecom koja su dragačija, drugačije prošlosti, drugačijih svjetonazora, vjere, rase, nacionalnosti, drugačijih nekih obiteljskih odnosa</u>	zajednicu	prihvaćenosti i pripadanja		
	Pa kod određenih klinaca prvo što vidiš je <u>povećanje poštovanja i prema sebi</u> Povećanje....uglavnom imaju <u>puno više poštovanja prema sebi</u>	Povećanje samopoštovanja	Samopoštovanje i samopouzdanje		
	<u>prema ostalima, prema starijima, prema drugoj djeci.</u>	Razvoj poštovanja prema vršnjacima i odraslima	Unapređenje socijalnih vještina		
	imaju puno <u>više samopouzdanja kako u motiričkim stvarima</u> tipa pokretima i takvim stvarima, isto...za razliku od prijašnjih mogućnosti kada nisu mogli napraviti par koraka bez da im se svi <u>dive, sad već rade zvijezde i slične stvari.</u>	Samopouzdanje u izvedbi motiričkih zahtjeva	Samopoštovanje i samopouzdanje		
	Isto tako, što se psihičkih stvari tiče, <u>psiholoških stvari tiče,</u> nema više onih deračina, naguravanja, nametavanja što je bilo na samom početku, <u>nego sad već smirenija djeca,</u>	Razvoj kontrole ponašanja	Unapređenje socijalnih vještina		
	<u>prihvate tebe ti prihvatiš njih i onda to može lakše krenuti.</u>	Međusobno prihvaćanje trenera i djece	Osjećaj prihvaćenosti i pripadanja		
	A osim toga <u>dobivaju taj osjećaj za pripadanje nekoj cjelini, nekom društvu</u> koje nije uobičajeno društvo koje bi mogli steć u školi među vršnjacima nego to je	Osjećaj pripadnosti heterogenoj skupini	Osjećaj prihvaćenosti i pripadanja		

	veća cjelina koja uključuje i starije osobe i mlađu djecu i mlade i svakakve dobi.				
--	--	--	--	--	--

Koji su potencijali za unapređivanje života djece i mladih kroz capoeiru?	Eee, ja bih rekla iz mogeg nekog iskustva, da ono što baš sama capoeira im daje, što dobivaju jest <u>ta mogućnost različitih pristupa, barem kroz način koji mi radimo. Recimo, kad kažem različitih pristupa mislim na neke metode koje nisu samo, ne idu iz same capoeire nego idu iz prilagodbe rada baš specifičnoj skupini.</u>	Individualizira se pristup prema specifičnim potrebama djece	Fleksibilnost prema individualnim potrebama djece	1.ZAJEDNIŠTVO U RAZLIČITOSTI 2.FIZIČKI, GLAZBENI I SOCIJALNO-KULTURNI RAZVOJ (2., 4., 5., 6.)	OSOBNOST I SOCIJALNE DOBITI I POTENCIJALI USKLJED UKLJUČENOSTI U CAPOIERU
	S jedne strane, capoeira sama kao takva je, po meni <u>super za rad, jer nema natjecanja, potiče se kreativnost</u> i kao takva, već sama po sebi se u grupi napravi	Kreativna umjesto natjecateljska atmosfera	Nenatjecateljsko i suradničko okruženje		
	E, dosta je bitno <u>što nema tog natjecateljskog karaktera tako da često, recimo i kad se djeca i roditelji osvrću, ono što najviše ističu da im se sviđa da su djeca, da je sve pozitivno, bez tog nekog natjecanja, jel'.</u>	Nekompetitivno okruženje	Nenatjecateljsko i suradničko okruženje		
	atmosfera gdje <u>članovi zapravo znaju da su svi ok, i da ne postoji onaj dio "aha, on je</u>	Mogućnost da svatko bude uspješan	Nenatjecateljsko i suradničko okruženje		

	<p><u>najbolji, a on ništ ne zna", a još ona nekakva viša razina toga, meni iz iskustva, kad se prilagodi.</u></p>				
	<p>Tak da su negdje puno više sportski, a negdje su više <u>kroz kreativnost, razgovore</u> ako je to grupa gdje su članovi, baš kak sam ono prije rekla, polusportski tipovi koji su tu da bi dobili nešto drugo.</p>	<p>Mogućnost djece da se izraze razgovorom ako žele</p>	<p>Fleksibilnost prema individualnim potrebama djece</p>		
	<p><u>imamo neke generalne načine i ideje gdje bilježimo šta želimo postići sa grupom, ali zapravo kreiramo za svako dijete posebno, jer stvarno ne znam kako bi inače postigli neki cilj.</u></p>	<p>Planiranje cilja za svako dijete temeljem procjene individualnih potreba</p>	<p>Fleksibilnost prema individualnim potrebama djece</p>		
	<p>ima jako puno elemenata i zapravo se iz svačega može uzeti nešto što doprinosi nekom razvoju, od toga što samo govorimo samo <u>o fizičkoj razini</u></p>	<p>Fizički razvoj</p>	<p>Fizički razvoj</p>		
	<p>neke <u>filozofije, načina razmišljanja</u> do toga <u>kako se treba ponašati</u></p>	<p>Korekcija ponašanja</p>	<p>Prilika za socijalizaciju i resocijalizaciju</p>		
	<p>da imaš neke, nazovimo to tako, <u>rituale, ceremonije, neke načine ponašanja koji se trebaju pojaviti</u>, a kad-kad ne trebaju, jednostavno. Reko bi da je to neka <u>simulacija svijeta vanjskoga, ali opet</u></p>	<p>Simulacija vanjskog svijeta radi uvježbavanja poželjnih ponašanja</p>	<p>Prilika za socijalizaciju i resocijalizaciju</p>		

	<p><u>u nekoj malo sigurnijoj sredini</u> gdje smo ipak svi mi zajedno, ali ne, nismo zatvoreni, nismo sekta, ali ima ipak taj neki dio zajednice ili kako na primjer, kako se to zove u u našem projektu, plemena, gdje smo, podržavamo se, ali i dalje ima tu svega i svačega.</p>				
	<p>Znači, <u>osim fizičkih aktivnosti</u> ... sve to kreće naravno kroz <u>fizičku spremu</u> jer capoeira je prvenstveno na treninzima sportska aktivnost</p>	Fizički razvoj	Fizički razvoj		
	<p><u>imamo i kulturne aktivnosti</u>, ono što capoeira nosi, i muziku i kulturu i jezik i izričaj i kontakta s ljudima druge nacionalnosti, s drugih kontinenata.</p>	Približavanje djece multikulturalnosti	Otvorenost prema različitim kulturama		
	<p>Kroz sve to <u>pokušavamo djeci približiti malo vanjskog svijeta</u>. To je da dobiju neku širu sliku o tome što se sve može raditi u životu, što sve postoji, da proširimo njihove vidike.</p>	Proširivanje životnih vidika	Otvorenost prema različitim kulturama		
	<p>...dolazi muzika</p>	Povezanost sa glazbom	Muzički/glazbeni razvoj		
	<p>dolazi <i>roda</i> kao cilj, igra u nenasiljnom okruženju, <u>povezivanje</u> i <u>dobivanje novih iskustava, novih prijateljstava također</u></p>	Samoiskazivanje djece na socijalno prihvatljiv način (pozitivna afirmacija)	Prilika za socijalizaciju i resocijalizaciju		

	<p>pa kao "ti si ova škola, ja sam ova škola, pa gdi je ta škola" i nekako, onda <u>sire te svoje male granice svog kvarta, svoje male mikro okoline na nešto šire,</u></p>	<p>Kulturološko proširivanje socijalnih spoznaja</p>	<p>Otvorenost prema različitim kulturama</p>		
	<p>Ne znam, ako ja tu ne mogu napraviti taj stoj na rukama ili tu zvijezdu, ne mora nužno trener biti ta osoba koja će pomoći tom klinču, toj klinči da napravi taj stoj, da napravi tu zvijezdu nego može netko iskusniji iz njihovog tog plemena, iz njihove male grupe im isto pomoć, dat par savjeta kako napraviti to, mislim da je to eto. Na taj način nekako pazimo jedni na druge, mislim da se tu frljaju neke vrlo kvalitetne vrijednosti koje kasnije u životu će sigurno bit dobre.</p>	<p>Dijete razvija osjećaj kompetentnosti u izvedbi te u podržavanju drugog djeteta</p>	<p>Prilika za socijalizaciju i resocijalizaciju</p>		
	<p><u>fizička aktivnost to je...naravno, kroz capoeiru se i fizički razvijaju</u></p>	<p>Fizički razvoj</p>	<p>Fizički razvoj</p>		
	<p>...osim toga i društveno. Znači, <u>komunikacija s drugima, dakle taj socijalni aspekt</u> i također psihički razvoj. Dakle, u capoeiri je fora što ti moraš, naravno, kad dođeš do te granice, pokretima komunicirati.</p>	<p>Razvoj komunikacijskih vještina</p>	<p>Prilika za socijalizaciju i resocijalizaciju</p>		
	<p><u>Kad se dovede na tu granicu onda je zapravo, zna biti</u></p>	<p>Kognitivni razvoj</p>	<p>Prilika za</p>		

	<u>psihički naporno kad razmišljaš što napraviti, kakav pokret.</u> Tako da ima više načina kako se razvijaju.		socijalizaciju i resocijalizaciju		
	<u>mislim da je grupna povezanost</u>	Povezanost s grupom	Osjećaj prihvaćenosti i pripadanja		
	<u>i šta se mogu oni ostvariti sa nekim svojim, zato jer capoeira je takva da svatko može biti dobar, ima više segmenata u kojima možeš biti dobar.</u> Ne moraš biti dobar u akrobacijama, ako možeš svirat ili možda izraditi instrument ili možda si dobar u taktici ili u nečemu, pjevanju. ... i da se svatko može naći.	Capoeira ima različita područja u kojima se svatko može biti dobar	Fleksibilnost prema individualnim potrebama djece		
	<u>mislim da raznolikost</u>	Raznolikost			
	<u>..., šarolikost</u>	Šarolikost			
	<u>capoeira je dobra za djecu iz razloga što se bave nečime, jer jako puno djece se ne bavi danas gotovo ničime, pogotovo što se tiče svog tijela.</u>	Fizički razvoj	Fizički razvoj		
	<u>Ako je dijete bilo problematično capoeira će ga sigurno vratiti, onako, na zemlju što se kaže</u>	Capoeira kao alat za rješavanje problema kod djeteta	Prilika za socijalizaciju i resocijalizaciju		
	<u>naučiti će puno toga, puno stvari pošto capoeira potječe iz Brazila i korijenom je iz Afrike, naučit će puno o tim drugim kulturama, kako je tada bilo</u>	Usvajanje znanja o drugim kulturama i povijesti	Otvorenost prema različitim kulturama		

	<u>naučit će svirat</u>	Razvoj vještina za sviranje instrumenata	Muzički/glazben i razvoj		
	<u>pjevat</u>	Povezivnje s glazbom	Muzički/glazben i razvoj		
	<u>pričat portugalski jezik</u>	Naučiti strani jezik-portugalski	Otvorenost prema različitim kulturama		
	<u>komunicirat s drugim ljudima</u>	Razvoj komunikacijskih vještina	Prilika za socijalizaciju i resocijalizaciju		
	<u>primjetit neke stvari koje prije nije primjećivo</u>	Razvoj vještine opažanja	Prilika za socijalizaciju i resocijalizaciju		
	<u>Uuu, potencijala je stvarno masu, stvarno brdo! I svaki dan ih sve više uočavam</u>	Generalno capoeira ima puno potencijala			
	<u>da se ta djeca malo maknu iz tih svojih sredina, zatvorenih, da dolaze na treninge u Rijeci, da se rade nekakve razmjene, da idu na treninge u Selce, da se upoznaju s drugom djecom iz drugih grupa.</u>	Kulturološko proširivanje socijalnih spoznaja	Otvorenost prema različitim kulturama		
	<u>da dobivaju tu neku socijalnu, da je ogroman taj socijalni aspekt, uključivanje u zajednicu i druženje</u>	Uključivanje u zajednicu	Prilika za socijalizaciju i resocijalizaciju		
	<u>poticanje nekakvog samopouzdanja</u>	Razvijanje samopouzdanja	Prilika za socijalizaciju i resocijalizaciju		
	<u>razvijanje</u>	Osobni razvoj	Prilika za socijalizaciju i resocijalizaciju		
	<u>ritam</u>	Razvoj osjećaja za ritam	Muzički/glazben i razvoj		
	<u>glazba</u>	Povezanost s glazbom	Muzički/glazben i razvoj		
	<u>jezik</u>	Usvajanje novog stranog jezika-portugalskog	Otvorenost prema različitim kulturama		
	<u>međukulturalne razmjene</u>	Razvoj međukulturalnost i	Otvorenost prema različitim kulturama		
	<u>fizička aktivnost</u>	Fizička aktivnost	Fizički razvoj		

	im jako puno pomaže ko i svaki sport, svaka aktivnost.				
--	--	--	--	--	--

S kojim se problemima susrećete u radu s djecom i mladima s psihosocijalnim rizicima?	<u>Padom motivacije,</u>	Problemi s motivacijom	Problem motivacije djece	1. EKSTERNALIZIRANI PROBLEMI U PONAŠANJU (2. I 3.) 2. PROBLEMI MOTIVACIJE DJECE I ODRASLIH PARTNERA (1. I 4.)	AKTUALNI PROBLEMI U VOĐENJU CAPOIERE
	<u>privlačenjem pažnje,</u>	Problemi s privlačenjem pažnje	Djetetov manjak samokontrole/impulzivnost		
	<u>kršenjem pravila, velikim kršenjem pravila</u>	Znatni problemi s poštivanjem pravila	Antisocijalnost i kršenje pravila		
	<u>nekontroliranim emocijama,</u>	Problemi s kontrolom emocija	Djetetov manjak samokontrole/impulzivnost		
	<u>lošim međusobnim odnosima, na primjer, neprihvatanje nekog člana ili međusobnim neprihvatanjem</u>	Problemi u međuljudskim odnosima	Antisocijalnost i kršenje pravila		
	<u>Svim! Što god postoji, dogodit će se ja mislim</u>	Svi mogući problemi			
	<u>Ako je netko živahan ili nešto pa normalno da će biti živahan, pa dijete je, to je sasvim normalno</u>	Pretjerana živahnost	Djetetov manjak samokontrole/impulzivnost		
	<u>_ona je na primjer..kaj, ona uvijek pazi pravila... To što je sad možda iritantno drugma</u>	Rigidno pridržavanje pravila	Antisocijalnost i kršenje pravila		
	<u>svaki puta ih se treba nagovarati, dodatno motivirati, pronalaziti različite načine kako im</u>	Problemi s motivacijom Problem mogućnosti osipanja djece iz projekta	Problem motivacije djece		

	<u>pristupiti</u> i kako ih dobiti da <u>sudjeluju i na treninzima</u> i na samom projektu.				
	Hm, s mnogima. Pa jedan od najvećih problema je ako <u>nisu motivirani za radi</u> , tj. <u>ne da im se trenirat</u> , <u>uopće nemaju želju trenirat capoeiru</u> pa kako ih dobiti da sudjeluju onda u projektu, <u>da dolaze na treninge</u>	Problem motivacije do odbijanja rada i dolazaka	Problem motivacije djece		
	...pa je problem ako su zainteresirani, <u>ali nisu dobri u radu s grupom</u> , kako ih onda dobiti da rade s grupom	Nedostatak socijalnih vještina za rad u grupi	Antisocijalnost i kršenje pravila		
	Ne bi to nazvao preblemi nego, više situacije i izazovi ...to dijete, ne znam, <u>taj dan imalo je neku situaciju doma ili u školi</u> , ili itd i naravno da dođe, na neki način, na tu capoeiru da to izbacim iz sebe. I onda se susrećemo, odnosno ja se susrećem sa svakakvim situacijama koje su interesantne i teške i jednostavne i svakakve. Ne	Izazovi suočavanje s prethodnim negativnim (emocionalno neugodnim) događajima djeteta	Djetetov manjak samokontrole/impulzivnost		

	znam, da je dijete dobilo jedinicu i smatra da je nepravedno dobilo tu jedinicu zato što je bilo malo nemirno na satu i da profesorica, odnosno učiteljica nije znala objasniti zašto je ona sad tom klincu dala jedinicu i onda raspravljamo o tim situacijama, do toga da ne znam, netko se potuko s nekim, pa onda pričamo o tome kak ima drugih načina da riješimo neke konflikte itd.				
	da ne mogu poštivat pravila ili	Nepoštivanje pravila	Antisocijalnost i kršenje pravila		
	...imamo jednog koji preburno reagira na stvari. Recimo, ako dobije neku opomenu zna burno reagirat	Preburno reagiranje	Djetetov manjak samokontrole/impulzivnost		
	Naravno, u početku kad sam počela vodit treninge trebali su me upoznati i ja njih, vidjet kako reagiraju pa dok se ne uspostavi ta veza između njih.	Nepoznavanje djece	Komunikacijski i organizacijski problem		
	Problem također, isto				

	<p><u>oni koji su duže na treninzima i oni koji su tek došli, pa tu nać nekakvu, odnosno napraviti trening koji bi pasao objem grupama.</u> Oni koji su kraće na treninzima trebaju da duže shvate, a oni koji su duže, njima je to dosadno i onda treba nekako koncipirati trening da im bude objema teško, lagano.</p>	<p>Problem prevelike heterogenosti grupe s obzirom na ukljućenost u capeoiru</p>	<p>Komunikacijski i organizacijski problem</p>		
	<p><u>Pa sa ponašanjima</u></p>	<p>Problem s ponašanjem</p>	<p>Antisocijalnost i kršenje pravila</p>		
	<p><u>iznenađujućim reakcijama na koje ne možeš računati i onda to ovisi o njihovoj pozadini, šta su oni prošli u životu, a ne možemo znati odmah od početka,</u></p>	<p>Problem s iznenađujućim reakcijama</p>	<p>Djetetov manjak samokontrole/impulzivnost</p>		
	<p><u>Najgore je kad ti očekuješ nešto da ćete vi danas raditi, a to neće biti onako kako ste si vi zamislili zato jer je nekome baš loš dan i onda, on ometa, ne sluša.</u></p>	<p>Izostanak želje za rad na treningu</p>	<p>Problem motivacije</p>		
	<p><u>Najgore je kad još dodatno izaziva,</u></p>	<p>Ometanje drugih</p>	<p>Antisocijalnost i kršenje pravila</p>		
	<p><u>kad namjerno izaziva pažnju i onda ti napravi ono...</u></p>	<p>Neprijemno traženje pažnje</p>	<p>Djetetov manjak samokontrole/impulzivnost</p>		
	<p><u>...i onda kad dođu na</u></p>	<p>S vremenom</p>			

	<p>treninge i vide da to nije samo tako, nego da postoje neka pravila, onda počinje da će se ispisat, pa onda se jedan dan ispiše, pa drugi, teći dan bi se upiso, pa ispiso</p>	<p>djeca odustaju jer treba slijediti određena pravila.</p>	<p>Problem slijeđenja pravila</p>		
	<p>pa najviše su to <u>problemi u ponašanju</u>, kad neko dijete ne želi raditi tu određenu vježbu ili mu je dosadno ta vježba jer ju je učio zadnji put, on je to kao naučio u svojoj glavi, a zapravo nije i znači.</p>	<p>Problemi u ponašanju (odbijanje treniranja ili nezainteresirano st)</p>	<p>Antisocijalnost i kršenje pravila</p>		
	<p>...te neke odgojne situacije</p> <p>Više <u>neka odgojna</u>, kada ono, oni već počnu ulaziti u taj đir, onda ono, duže se znaš s njim, <u>ali većini je odgoj u pitanju</u>, kako se to dijete ponaša, dal fuša, dal ne sluša, dal kopka drugoga, ne kopka drugoga, znači najviše tih problema ima.</p>	<p>Problemima u odgoju</p>	<p>Antisocijalnost i kršenje pravila</p>		
	<p>sve bi oni to odmah svladali u mjesec dana, ali <u>poslije tek onda nalaziš na probleme kad treba u stvari počet malo manje igrat, a više trenirat.</u></p>	<p>Izostanak želje za rad na treningu povećanjem zahtjevnosti</p>	<p>Problem motivacije djece</p>		

	... ali prvi problemi nastanu čim se treba malo potruditi i zapet oko nekih stvari koje trebaju savladat.				
	što im padne motivacija nakon što treba malo početi ozbiljnije zapeti, trenirati da se neki rezultati vide, onda, u tim trenucima im postane dosadno,	Pad motivacije kada se poveća zahtjevnost	Problem motivacije djece		
	Najveći problem je to što nemaju nikoga iza leđa tko im govori, osim nas trenera, potiče, tjera... <u>Odrasli, odrasli su najveći problem u svemu tome, odrasli koji ih ne potiču.</u> ...i nemaju tu nekakvog odraslog koji je tu pa "ajde, ajde pa trening je, pa moraš, pa super će bit, pa idi na trening, bit će ti dobro bit će ovako onako". ...kronični nedostatak je podrška odraslih, kronična.	Nedostatak podrške od strane odraslih	Problem motivacije odraslih partnera		
	Pogotovo još ta djeca, neki čak i nemaju roditelje,	Djeca bez roditelja	Problem motivacije odraslih partnera		

	<p><u>a drugi imaju roditelje koji zaista ne brinu o njima</u></p>	<p>Nebriga roditelja za dijete</p>	<p>Problem motivacije odraslih partnera</p>		
	<p>Ja sam im i mailove slao i pričao s ravnateljima i sve. I zašto je to bitno za djecu i šta dobivaju s tim itd i onda su rekli, <u>da pričat ćemo s odgajateljima i onda nam se opet dešava isti problem.</u></p>	<p>Ravnatelji ne poštuju dogovoreno</p>	<p>Problem motivacije odraslih partnera</p>		
	<p>Dođeš, a tipa dijete je reklo "ne da mi se taj dan" i <u>onda su ga pustili doma prije nego što smo mi došli</u> onda sam ja rekao " pa daj, pustite,kao, samo da mi dođemo, nemojte ih puštat prije pa onda ako ne žele na trening, ok, dogovorit ćemo se pa neće doći, ne ćemo nikoga tjerat sa bičem, ali daj pusti da se sretnemo.</p> <p>Onda kad te oni vide u živo, onda je to malo drugačija priča. Onda ih se da nagovoriti, nešto predložiti, itd i čak i dođu, ovako kad ih ti ne vidiš oni samo pobjegnu, doslovno</p>	<p>Odgajatelji puštaju djecu čim pokažu znakove nezainteresirano sti prije susreta sa trenerima</p>	<p>Problem motivacije odraslih partnera</p>		

	<p>pobjegnu od nas, ne žele se susret s nama, <u>a ti odgajatelji im ne dozvoljavaju to da naprave taj korak</u>, da se susretnu s nama, da onda nema laži.</p>				
	<p>na početku je bilo <u>problema tog nekog laganja i izmišljanja</u> 'boli me noga, boli me glava, uho, peta', gluposti, al stvarno gluposti, jer znam da su gluposti, a na kraju nekog razgovora "pa šta te boli, pa ajde", bacam neke tehnike da vidim dali zaista boli, u čemu je problem i na kraju skužiš čim se kreće igrat, na kraju im kažem "ajde, sjedi, pričekaj, gledaj trening", čim krene igra i veselje i zezanje odmah se priključi, dakle "ne boli te noga", znam da ne boli noga</p>	<p>Laganje i izgovori djece u početku</p>			
	<p>Jer se <u>ti odgajatelji postavljaju, ne znaju izaći iz uloge odgajatelja</u> i dalje i ako mi vodimo trening onda smo mi glavni ne odgajatelji i</p>	<p>Odgajatelji se ne mogu izaći iz svoje uloge</p>	<p>Problem motivacije odraslih partnera</p>		

	<p>trebali bi nas poslušati šta imamo za reć i djeca i odgajatelji.</p> <p><u>Odgajatelji se uvijek postavljaju u tu neku ulogu odgajatelja...</u></p>				
	<p><u>..., vječnu i ne doživljavaju taj trening ko naš, ko što ga mi doživljavamo, nama je najbitniji na svijetu, a njima je to vjerojatno neka rekreacija, tako gledaju oni, nešto sporedno, nebitno i ko neki glupi trening, ono ništa ne razumiju</u></p>	<p>Podcjenjivanje capoeire i rada trenera od strane odgajatelja</p>	<p>Problem motivacije odraslih partnera</p>		
	<p><u>nerazumijevanje odraslih to je najveći problem, najveći</u></p>	<p>Nerazumijevanje odraslih</p>	<p>Problem motivacije odraslih partnera</p>		
	<p>Ne mislim da ti odrasli moraju isto tako trenirati capoeiru, ali da moraju biti uključeni u rad te djece i u život te djece, ne samo "aha, imam trening capoeire, tamo ga imam na nekom rasporedu i sad ćemo tu djecu poslat na taj trening". <u>Mislim da nedovoljno i pitaju i inforimiraju se,</u></p>	<p>Izostanak interesa odraslih za djetetovu aktivnost</p>	<p>Problem motivacije odraslih partnera</p>		

	unatoč tome što im mi i kažemo, predlažemo i govorimo, msilim da, ne razumije se taj potencijal capoeire i na tome bi trebalo raditi.				
	<u>najviše nediscipliniranost</u>	Problem discipline	Antisocijalnost i kršenje pravila		
	<u>neprikladnost grupnom radu, neprikladnost u toj nekoj cjelini koja se ne sastoji od njihovih nadređenih nego takoreč njihovim vršnjacima kako u znanju tako i u godinama, ponašanju. Ako se radi grupni trening, a oni sami po sebi nisu navikli na rad u grupi</u> nego im se svaka stvar treba zasebno govoriti,	Problem s radom u grupi	Antisocijalnost i kršenje pravila		
	...objašnjavati i tim više djeca s kojima radimo <u>nisu navikli da ih se nešto uči već, nego da se moraju dokazati svima.</u> Samo to je postignuće ako im uspješno nešto objasniti.	Naučeni da se moraju konstantno dokazivati drugima	Antisocijalnost i kršenje pravila		

Koje su Vaše	važno je rad	Individualizirati	Uvažavati	1.PRATITI I	PREPORUKE
---------------------	---------------------	-------------------	-----------	-------------	-----------

<p>preporuke za daljnji rad s djecom i mladima koji pokazuju neke psihosocijalne rizike?</p>	<p><u>prilagođavati, bazirati rad na individualiziranom pristupu,</u></p>	<p>pristup i u buduće</p>	<p>individualnost djece</p>	<p>INTEGRIRATI U RAD INDIVIDUALNOST I POTREBE DJECE (1. 2.)</p> <p>2.ULAGANJE U PROFESIONALNI I OSOBNI RAZVOJ TRENERA (3. 4.)</p>	
	<p>trenutno nemamo tu mogućnost to u svim grupama. Ali u grupama gdje su dva trenera prisutna na jednom satu je to recimo super jer onda trener može nositi grupu, a drugi može u situacijama nužde nekad možda nekog člana izdvojiti, ako treba porazgovarati. <u>Idealan rad po meni bi bio da su dva trenera, još pogotovo ako su različiti, ili još više, ako su muški i ženski, to bi bio nekakav ideal i</u></p>	<p>Ogranizirati rad s heterogenim parom trenera</p>	<p>Razumjeti stvarne djetetove razvojne potrebe</p>		
	<p>važno za trenere da imaju podršku. Recimo, ovdje imamo, nismo to imali od kad smo krenuli, ali kako smo kroz vrijeme <u>uspjeli izgurati neka financiranja, onda sad treneri idu na superviziju i imaju edukacije</u> ... onda sad treneri idu na superviziju i imaju edukacije</p>	<p>Financirati supervizije i edukacije</p>	<p>Supervizije, edukacije i samorazvoj</p>		
	<p><u>Samo se educirati i raditi</u></p>	<p>Educirati se</p>	<p>Supervizije, edukacije i samorazvoj</p>		
	<p><u>Po meni je tu samo iskustvo nešto što najviše djeluje,ok to je nešto što dolazi s vremenom</u></p>	<p>Stjecati iskustvo</p>	<p>Supervizije, edukacije i samorazvoj</p>		
	<p><u>ima želje svatko može raditi na sebi</u></p>	<p>Imati želju za rad na sebi</p>	<p>Supervizije, edukacije i samorazvoj</p>		
	<p><u>..., pa preporuka je da treba ostat motiviran,</u></p>	<p>Ostat motiviran</p>	<p>Supervizije, edukacije i samorazvoj</p>		
	<p><u>vrlo kreativan</u></p>	<p>Biti kreativan</p>	<p>Supervizije ,</p>		

			edukacije i samorazvoj		
	...ne držat se nekih ustaljenih puteva i misli	Biti fleksibilan	Supervizije , edukacije i samorazvoj		
	, nego pristupiti svakom problemu individualno i pronaći svako rješenje za pojedini problem i razmišljati o svakom djetetu jer generalizirati neko polje ili nešto sve skupa neće biti dobro	Individualni pristup djetetu	Uvažavati individualnost djece		
	..., nego da su djeca uvijek super, samo to super treba naći u njima i ići u tom smjeru.	Pratiti pozitivne potencijale djeteta	Uvažavati individualnost djece		
	prvenstveno bih rekao da si čovjek treba posvijestiti da nisam ja automatski kriv ili da sam ja napravio nešto loše ako dijete na tom treningu ne daje svoj maksimum zato što ta djeca dolaze iz razno raznih situacija i tko zna šta se tom djetetu, ako ja ne pitam, šta se tom djetetu dogodilo i ako ja, ne znam, krećem s nekakvim pretpostavkama, ja mogu napraviti puno više štete nego koristi.	Ne shvaćati osobno djetetove životne probleme	Razumjeti stvarne djetetove razvojne potrebe		
	Nekad je možda bolje pustiti da dijete nekad 10-15 minuta sjedi i skulira se i bude okružen tom nekom pozitivom, da izbacilo to iz sebe nego da, ajde sad pumpaj, pumpaj, radi treniraj, ovo ono, bla, bla, jer nekad može biti kontra produktivno.	Prilagoditi zahtjeve djetetovim trenutačnim mogućnostima	Uvažavati individualnost djece		
	Tako da, posvijestiti si isto da nemaju samo capoeiru u	Prihvatanje	Uvažavati		

	<p><u>životu</u>, da nemaju samo trening nego oni isto, djeca dolaze sa raznorazličitim motivacijama na taj trening i neki će doći da se opuste, da se zabave, da malo treniraju, vježbaju, neki su baš zaljubljenici u capoeiru pa im je potrebno i bitno da svaki puta dobiju nešto novo, nešto nauče itd, neko je došao da se samo zabavi,a neko je došao ispucat svoje frustracije i to je onako, vrlo šaroliko. Nema onog jednog recepta gdje ja sad zna 'aha, trening je pa svi moraju biti 100% motivirani, svi moraju biti 100% u svemu tome svi moraju znat sve itd.'. nekad je po meni bolje osjetit kako se djeca osjećaju, kako im je, šta im treba i onda im to pružit, a ne samo normalan trening.</p>	<p>različitih interesa djece i motivacije</p>	<p>individualnost djece</p>		
	<p>nastave educirati u poljima koja bi im mogla pomoći u tom smjeru i uvijek,... ... , ali bitno je ovo da se nastave educirati, što god im može pomoći da se usavrše u tome i da budu bolji.</p>	<p>Educirati se</p>	<p>Supervizije, edukacije i samorazvoj</p>		
	<p>naravno pričat s klincima i s roditeljima</p>	<p>Razgovarati s djecom i roditeljima</p>	<p>Razumjeti stvarne djetetove razvojne potrebe</p>		
	<p>...skužili smo, <u>npr kada im netko dođe u goste kao što si ti danas, ili ako napravimo neku rodu ili ako oni dođu</u></p>	<p>Dovesti goste ili gostovati kod drugih grupa zbog motivacije djece.</p>			

	<u>do nas onda ih to motivira.</u>				
	Upornost, upornost,	Biti uporan	Supervizije , edukacije i samorazvoj		
	Pa zapravo, što više glazbe s njima , to sam primjetio da ih jako opušta i veseli itd	Što više raditi s djecom glazbeni dio	Korištenje vlastite kreativnosti u radu		
	jako puno smijeha	Što više smijeha	Korištenje vlastite kreativnosti u radu		
	da se zapravo igraš kroz pokrete, da se igraš s njima	Igrati se s djecom kroz pokret	Korištenje vlastite kreativnosti u radu		
	nikad ne zanemarivat tu igru s njima jer je to ono što ih najviše privlači, znači konstantno igranje	Konstantno koristiti igru u radu	Korištenje vlastite kreativnosti u radu		
	Da se uključe aktivno, aktivno se moraju uključiti odgajatelji i ravnatelja ustanova i što više odraslih	Aktivno uključivanje odraslih, ravnatelja i odgajatelja	Korištenje vlastite kreativnosti u radu		
	uključivati odrasle da razumiju šta ta djeca dobivaju s capoeirom.	Uključiti odrasle kako bi prepoznali potencijale capoeire	Korištenje vlastite kreativnosti u radu		
	Puno, ali puno strpljenja	Strpljivost	supervizije , edukacije i samorazvoj		
	treba nastojat prvo shvatiti djecu, i tek onda očekivati da oni tebe shvate i da oni žele od tebe učit.	Shvatiti što djeca žele i trebaju	Razumjeti stvarne djetetove razvojne potrebe		

Ime	Boja	Spol	Dob	Uključenost u capoeiru	Koliko dugo u ulozi trenera?	Koliko dugo radite s djecom koja su u nekom psihosocijalnom riziku?	Koje je Vaše temeljno obrazovanje	Koje dodatne edukacije imate?
A		Ž	33	13	13	U capoeiri 5, inače 15	Socijalni pedagog	Razne, kratkoročne
B		M	23	8	4	5 i više	završavam	Nekoliko

							studij psihologije	međunarodnih radionica i treninga za neverbalnu komunikaciju, definiranje potreba korisnika, razvijanje nekih komunikacijskih kanala itd
C		Ž	24	8,5 godina	Druga školska godina	Od kad sam trener u ovom programu sam s njima povezana.	Sveučilišni prvostupnik arhitekture i urbanizma	Sve ovo što radimo na projektu <i>Tribo de moderna</i> .
D		M	27	Pa sa nekim pauzama 9 godina.	Ovo mi je prva godina.	3	apsolvent sam na etnologiji i kulturalnoj antropologiji i ukrajinskom	Raznim projektima koje financira Erasmus + za neformalno obrazovanje
E		Ž	22	5 godina	Od 10og mjeseca prošle godine (2015)	Od 10og mjeseca prošle godine (2015)	Studiram matematiku.	što imamo u sklopu treninga koje nam Tena vodi, imamo te sastanke.
F		Ž	27	7	3-4	1 i pol godinu	Magistra primarnog obrazovanja, učiteljica razredne nastave	Programima ovo od Europske unije- Youth in Action u Zadru.
G		M	28	4	1	Pola godine	Elektroničar za računalstvo	Edukacijama za održivi razvoj šta se tiče poljoprivrede i na edukacijama za trenere u Zagrebu što vodi klub Tribo moderna.
H		M	31	7 i pol	3-4	1	Elektrotehničar	nezavršeni fakultet i puno capoeira radionica, s time da je baš jedna bila specijalizirana za rad s djecom u Munchenu s mestre Vargasom.
I		M	22	7 i pol	1 i pol	7 mjeseci	Talijanska gimnazija srednja	